

Туристична навігація на дорогах України: системний путівник

Робоча версія 1.0

Зміст

Про путівник.....	5	Розділ 6. Елементи знаків.....	33
Для кого цей путівник.....	6	6.1 Загальні принципи дизайну знаків.....	33
Зв'язок з іншими документами.....	6	6.2 Кольори.....	34
Розділ 1. Основні принципи.....	7	6.3 Текст.....	34
Розділ 2. Типи об'єктів.....	9	6.4 Стрілки.....	38
2.1 Точка інтересу.....	9	6.5 Піктограми.....	39
2.2 Туристичний маршрут.....	15	6.6 Номери доріг.....	44
2.3 Туристичний населений пункт.....	16	6.7 Позначення маршруту.....	45
2.4 Сервіси.....	16	6.8 Облямівка та заокруглення кутів знака.....	46
Розділ 3. Користувачі туристичної навігації.....	19	Розділ 7. Побудова знаків.....	47
3.1 Типи користувачів.....	19	7.1 Попередні знаки (тип А).....	47
3.2 Користувацький сценарій.....	20	7.2 Напрявні знаки (тип В).....	61
Розділ 4. Типи знаків.....	21	7.3 Підтверджувальні знаки (тип С).....	68
4.1 Набір типових знаків.....	21	Додаток А. Піктограми.....	73
4.2 Попередні знаки (тип А).....	22	І. Піктограми категорій.....	73
4.3 Напрявні знаки (тип В).....	23	ІІ. Додаткові піктограми.....	92
4.4 Підтверджувальні знаки (тип С).....	25	ІІІ. Піктограми сервісів.....	93
Розділ 5. Розміщення знаків.....	27		
5.1 Загальні рекомендації з розміщення.....	27		
5.2 Попередні знаки (тип А).....	28		
5.3 Напрявні знаки (тип В).....	29		
5.4 Підтверджувальні знаки (тип С).....	31		

ДАРТ

Путівник розробили «Агенти змін» на замовлення Державного агентства розвитку туризму України в 2021 році. Детальніше про хід проекту можна дізнатись на сайті: a3.kyiv.ua/projects/tourist-road-wayfinding

Над проєктом працювали:

Юрій Грановський	Олександр Колодько
Роман Дима	Олександр Зайцев
Маргарита Заіменко	Олександр Клейменов

Путівник слугує доповненням до ДСТУ 4100 та відповідає вимогам Конвенції про дорожні знаки і сигнали (Відень, 1968 р.) і Європейської угоди, що доповнює цю Конвенцію.

Про путівник

Туристична навігація на дорогах України на момент створення цього путівника фактично відсутня. Поодинокі неконсистентні знаки не утворюють системи, яка надавала би додаткової цінності водіям. Ми створили цей путівник, щоб змінити це. Він допомагатиме проєктувальникам розробляти туристичні знаки, що утворюватимуть передбачуваний, зрозумілий і корисний інформаційний шар. Таким чином ми допоможемо автомобілістам, які бажають відвідати нові для себе місця, робити приємні відкриття і пізнавати Україну. А тим, хто точно знають, що саме хочуть відвідати, допоможемо комфортно і безпечно дістатися цих місць.

Положення, які ми описуємо в цьому путівнику, мають допомагати виробленню рішень. В ньому ми пропонуємо уніфікований підхід до ознакування окремих точок інтересу, туристичних маршрутів та туристичних населених пунктів.

Проте, реальність завжди складніша за модель, і кожна ситуація є певною мірою унікальною. Тому остаточний вибір та ухвалення рішення має завжди бути за спеціалістом. Маючи суттєві аргументи або зіштовхнувшись з нетиповою ситуацією, ви можете відхилятися від запропонованих тут рішень і правил та діяти на власний розсуд.

Це робоча версія посібника, й зворотній зв'язок радо приймається. Напишіть нам на адресу tourism@a3.kyiv.ua, якщо:

- під час роботи у вас виникли складнощі;
- ви побачили нестиковку чи нелогічність написаного;
- ви працюєте з ситуацією, яку не описано в посібнику;
- у вас є пропозиції, як покращити систему маршрутного орієнтування.

Для кого цей путівник

Насамперед, ми бачимо головним користувачем путівника зі створення туристичної дорожньої навігації проєктувальників схем організації дорожнього руху. Цей документ допоможе під час ознакування тої чи іншої ділянки дороги врахувати потреби автотуристів.

Обласні служби автомобільних доріг та профільні організації (Державна агенція розвитку туризму, туристичні асоціації тощо) можуть посприяти влаштуванню комплексних туристичних маршрутів та безперервному ознакуванню маршрутів до важливих об'єктів. Цей путівник допоможе їм підготувати доцільні та продумані пропозиції.

Місцеві громади та балансоутримувачі об'єктів можуть ініціювати процес встановлення знаків туристичної навігації й тим самим зробити важливі, на їхню думку, об'єкти відомішими та більш відвідуваними.

Зв'язок з іншими документами

Цей путівник деталізує положення про дорожні знаки індивідуального проєктування, описані в ДСТУ 4100:2021 «Безпека дорожнього руху. Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування». Детально описаними типовими рішеннями та підходами, наочними ілюстраціями він допомагає проєктувальникам ефективніше та простіше впоратися з задачами ознакування.

Путівник зі створення туристичної дорожньої навігації також наслідує принципи, що ми заклали в документі «Маршрутне орієнтування на дорогах України: системний путівник». Разом вони дають можливість створити комплексну і консистентну дорожню навігаційну систему, шари якої доповнюватимуть один одного.

Актуальна версія путівника зі створення маршрутного орієнтування на сайті: roadguide.a3.kyiv.ua

Путівник також ґрунтується на вимогах Правил дорожнього руху України та не конфліктує з ними.

Розділ 1.

Основні принципи

Людиноорієнтованість

Ми проєктуємо системи маршрутного орієнтування не для виконання приписів у нормативах і стандартах, а для реалізації потреб і очікувань користувачів доріг. Виробляючи та ухвалюючи рішення, ми насамперед маємо оцінювати ситуацію з їхньої точки зору. Норми та стандарти — лише інструменти для забезпечення якісного користувацького досвіду й належного рівня безпеки.

Передбачуваність

Знаки стоять у тих місцях, де їх очікує побачити водій, та відповідають на ті потреби, які у водія виникають. Для цього ми розробили типовий сценарій відвідування того чи іншого об'єкта. Взявши цей сценарій за основу, ми розробили набір типових знаків, які й утворюватимуть всю систему туристичної дорожньої навігації.

Верховенство безпеки

Найвищий пріоритет під час вироблення та ухвалення рішень має бути віддано безпеці на дорозі. Заради влаштування належного рівня безпеки проєктувальники можуть відходити від правил, описаних у цьому путівнику, або ж зовсім відмовитися від встановлення деяких туристичних знаків на певних ділянках.

Консистентність

Знаки одного типу ми пропонуємо створювати за єдиними правилами — як візуальну складову, так і їхнє наповнення.

Адекватність

Ми надаємо інформацію на дорозі лише про ті об'єкти, значущість яких адекватна відстані, яку потрібно подолати для відвідування.

Ергономічність

Взаємодія водія зі знаками має бути зрозумілою, ефективною та безпечною. Для цього ми пропонуємо використовувати такі текстові та графічні елементи, а також форму знаків, які легко було б зчитати з оптимальної відстані, розпізнати і зрозуміти. Усі деталі важливі.

Естетичність

Водій має відчувати естетичне задоволення від взаємодії зі знаками на дорозі. Це створює довіру до системи, відчуття турботи, а також підвищує суб'єктивну оцінку ефективності всієї системи.

Розділ 2.

Типи об'єктів

Дорожня туристична навігація розповідає та спрямовує до туристичних об'єктів трьох типів:

- точка інтересу;
- туристичний маршрут;
- туристичний населений пункт.

Окремо також виділяємо сервіси, але розповідаємо про них лише у зв'язці з певними точками інтересу.

2.1 Точка інтересу

- 2.1.1 Точкою інтересу ми вважаємо окремий об'єкт (замок, озеро, парк тощо), компактно локалізований комплекс об'єктів (історичний центр міста) чи визначну локацію без явно видимого об'єкта (місце історичних подій, городище тощо).
- 2.1.2 Категорії точок інтересу. Щоб мати можливість ознаковувати точки інтересу впізнаваними піктограмами, ми розділили їх на 22 категорії. Кожна категорія має власну піктограму. Списки можливих об'єктів, що наведено нижче, не є вичерпними — на знаках можуть відображатися й інші об'єкти з кожної категорії, якщо вони цікаві туристам.

Ремеслене та локальне виробництво

До цієї групи ми відносимо ті об'єкти виробництва, що можуть зацікавити туристів. Для цього вони повинні бути відкритими до відвідування й мати інформаційний центр або ними проводяться екскурсії. Сюди, наприклад, можна віднести:

- виноробні,
- ручне виробництво,
- ферми,
- пивоварні,
- сироварні,
- пасіки та інші об'єкти бджільництва.

Торгівля

До цієї групи відносимо об'єкти прямої торгівлі, що цікаві туристам для відвідування:

- ринок матеріальних об'єктів місцевого виробництва,
- ринок продуктів харчування місцевого виробництва,
- ринок сувенірів.

Меморіальні кладовища

До цієї групи відносимо місця поховання, що мають високу історичну або культурну значущість:

- військові кладовища,
- цивільні кладовища,
- кладовища окремих релігійних конфесій.

Місця пам'яті

Місця символічних об'єктів, з якими певна група людей пов'язує свої спогади чи цінності:

- пам'ятники та меморіали,
- місця військових дій,
- місця історичних подій.

Археологічні пам'ятки

Місця важливих археологічних знахідок:

- городища,
- стоянки,
- вали,
- окремі артефакти.

Рекреація на воді

Привабливі для туристів місця контакту з водою:

- облаштовані місця риболовлі,
- пляжі та облаштовані місця для купання,
- пункти рафтингу та каякінгу,
- яхт-клуби і марини.

Рекреація на снігу

Привабливі для туристів місця відпочинку та рекреації на снігу:

- окремі лижні витяги,
- гірськолижні курорти,
- лижні маршрути.

Рекреація на землі

Місця для активного проведення часу на землі:

- пішохідні маршрути,
- велосипедні маршрути,
- місця скелелазіння,
- кінні маршрути,
- іподроми та манежі.

Культурні заклади

- Музеї,
- галереї,
- театри,
- цирки,
- кінотеатри.

Православні релігійні споруди

До цієї та наступних категорій релігійних споруд відносимо ті, що можуть бути цікавими для відвідування широкому колу туристів:

- православні храми,
- православні монастирі,
- дзвіниці.

Католицькі та протестантські релігійні споруди

- Костели, римо-католицькі храми,
- греко-католицькі храми,
- кірхи, протестантські храми,
- римо-католицькі монастирі,
- греко-католицькі монастирі,
- дзвіниці.

Юдейські релігійні споруди

- Синагоги,
- кенаси.

Ісламські релігійні споруди

До цієї групи відносимо ісламські релігійні споруди, що мають високу історичну, культурну або архітектурну значущість.

- Мечеть.

Промислові споруди

На знаках ми відображаємо ті споруди, що мають знакову архітектуру або інженерні і конструктивні рішення, ілюструють типові рішення своєї епохи, зберегли хоча б часткову цілісність та впізнаваність.

- Вітряки,
- водяні млини,
- знакова промислова архітектура,
- знакові інженерні споруди,
- греблі,
- шахти і відкриті кар'єри,
- мости і віадуки.

Цивільні будівлі

- Палаці,
- садиби, окремі історичні будинки,
- старе місто, історична забудова,
- маяки.

Військові будівлі

- Замки та форти,
- мури,
- башти,
- казарми.

Розваги

- Тематичні парки,
- парки атракціонів,
- аквапарки,
- зіп-лайни,
- банджі-джампінг,
- польоти на повітряних кулях,
- вузькоколіїні залізниці.

Пам'ятки флори

- Міські парки та сади,
- дендропарки,
- ботанічні сади,
- лісопарки,
- нацпарки та заповідники.

Пам'ятки фауни

- Зоопарки та звіринці,
- звірі в дикій природі.

Земельні пам'ятки

- Гори, вершини, пагорби,
- скельні масиви та виходи породи,
- печери,
- пустелі.

Водні пам'ятки

- Озера, ставки та затоплені кар'єри,
- джерела,
- гейзери,
- водоспади та пороги.

Оглядова точка

До оглядових точок відносимо місця з гарним краєвидом або ж видом на інші пам'ятки.

2.1.3 У Додаток А. Піктограми наведено всі піктограми, що ми розробили на момент публікації поточної версії путівника. Для ознакування певної точки інтересу використовують специфічну піктограму (за наявності в Додаток А. Піктограми) або ж загальну піктограму категорії, до якої ця точка належить.

2.1.4 Якщо точку інтересу важко віднести до якоїсь з цих категорій, використовують найбільш загальну піктограму «Точка інтересу».

2.1.5 Якщо певну точку інтересу можна віднести до декількох категорій, потрібно визначити її першочергове значення, яке об'єднує чи підпорядковує всі інші. Так, наприклад, у міському парку можуть бути парк скульптур та атракціони. У такому разі основною буде піктограма міського парку, оскільки функція міського парку є контейнером для інших функцій. Піктограми його складових частин — внутрішніх або дотичних точок інтересу — ми відображаємо на другому рівні (див. Розділ 7. Побудова знаків). Так само, якщо посеред фортифікаційної споруди розміщено палац, ми вважаємо його насамперед фортом і використовуємо відповідну піктограму.

- 2.1.6 Критерії відбору точок інтересу для знаків. Керуючись принципом адекватності, проєктувальник має співвідносити значущість кожної точки інтересу з відстанню, яку потрібно подолати для її відвідування, з'їхавши з поточного маршруту. Для цього використовують систему з 12-ти критеріїв.

Принцип адекватності: «Ми надаємо інформацію на дорозі лише про ті об'єкти, значущість яких адекватна відстані, яку потрібно подолати для відвідування.»

Об'єкт занесено в один з державних реєстрів

Об'єкт або його складова частина перебуває в одному з державних реєстрів.

Державний реєстр нерухомих пам'яток України — mkip.gov.ua/content/derzhavniy-reestr-neruhomih-pamyatok-ukraini.

Список пам'яток архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави — zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-63-%D0%BF#Text.

Музеї, заповідники, заклади музейного типу. Актуальний список закладів можна отримати за запитом до Мінкульту: zapyty@mkip.gov.ua.

Для точок інтересу з груп «Пам'ятки флори» та «Пам'ятки фауни», «Водні пам'ятки» та «Земельні пам'ятки» також потрібно враховувати Перелік об'єктів природно-заповідного фонду України — pzf.land.kiev.ua/pzf-spisok.html

Об'єкт має державне або національне значення

В одному з державних реєстрів, наведених вище, об'єкт має статус державного або національного значення. Або ж заклад демонструє один з унікальних музейних предметів — data.gov.ua/dataset/014aba3a-63ed-4edf-b6b1-b26f1ad29953.

Також цьому критерію відповідають об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО — unesco.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayinski-obyekti-u-spisku-vsesvitnoyi-spadshchini-yunesko.

Об'єкт використовується

Існує певна організація, яка використовує цей об'єкт за первинним або іншим призначенням.

Об'єкт зберіг первинну функцію

Об'єкт використовують за тим самим призначенням, за яким його було спроектовано та побудовано. Або ж це призначення хоча би частково музеїфіковано (наприклад, замок, що перетворили на музей, який розповідає його історію).

Збережені природні об'єкти автоматично відповідають цьому критерію.

Відкритий до відвідування

Об'єкт відкрито для туристів і його можна відвідати без попереднього запису чи домовленостей, спеціальної перепустки чи дозволу.

Об'єкт має інформаційний центр

Є офіційне місце, де турист може отримати вичерпну інформацію про цей об'єкт. Або ж тут офіційно проводять екскурсії.

Збережена цілісність об'єкта

Для будівель: збережена (або відновлена) структурна цілісність фасадів, перекриття між поверхами, даху.

Для природних об'єктів: не захаращені сторонніми об'єктами, не засипані шаром землі або сміття.

Наявна супутня інфраструктура

Туристи мають можливість переночувати і поїсти в радіусі двох кілометрів від об'єкта: наявні щонайменше один готель та кафе або ресторан.

Наявні дві або більше точок інтересу поруч з об'єктом

Туристам доступно не менше двох інших значущих точок інтересу в радіусі двох кілометрів від об'єкта.

Об'єкт представлено в основних онлайн-путівниках

Туристи можуть знайти інформацію про об'єкт в путівниках «Мандруй Україною» — ukrainenow.travel або Discover.ua.

Об'єкт пропонує різні види активностей та інтересу

Туристам на об'єкті доступні щонайменше три види активностей (різні види рекреації та активного відпочинку, споглядання, різні розваги тощо) або об'єкт задовольняє щонайменше три зони інтересу (архітектура, культура, історія, природознавство, контакт з природою тощо).

Об'єкт безпосередньо пов'язано з об'єктами нематеріальної культурної спадщини

Об'єкт демонструє, продукує або його історично пов'язано з об'єктами нематеріальної культурної спадщини — uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv

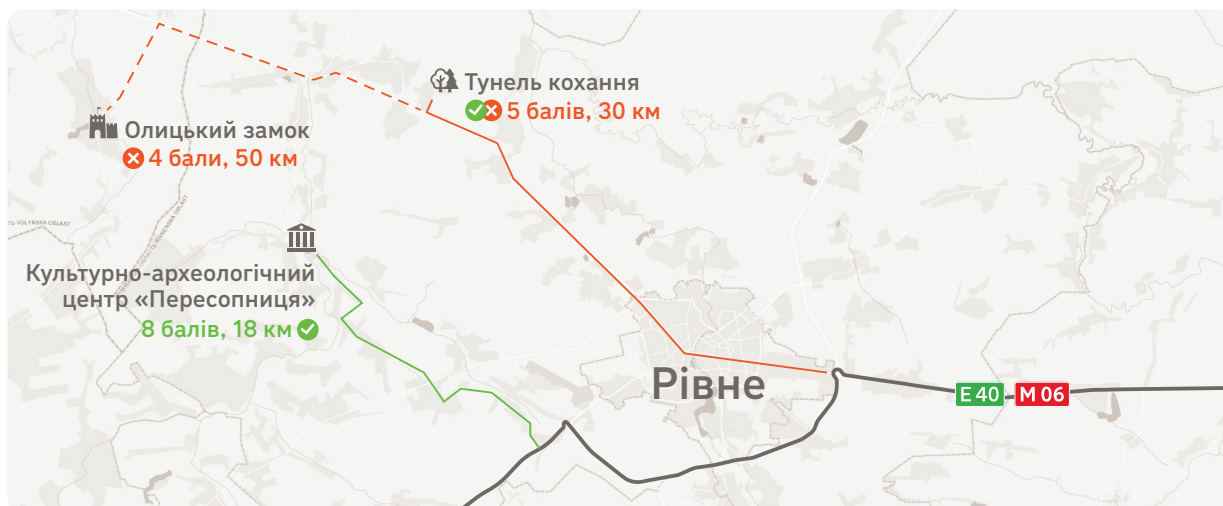
- 2.1.7 Оцінка максимальної відстані. Щоби зрозуміти, чи варто розміщувати інформацію про ту чи іншу точку інтересу на туристичних знаках, визначають суму критеріїв, яким ця точка відповідає. Далі використовують таблицю відповідності значущості об'єкта граничній відстані до нього.

Сума балів	Гранична відстань, км
2	3
3–4	5
5	8
6	13
7–8	21
9–10	34
11–12	55

Таблиця 2.1 — Граничні відстані до точок інтересу залежно від їхньої значущості

Якщо відстань від поточного маршруту до точки інтересу менша або приблизно дорівнює граничній, цю точку варто вказувати на туристичних знаках на певному маршруті.

- 2.1.8 За певних обставин трапляється так, що дуже значущі та відомі точки інтересу відповідають надто малій кількості критеріїв. У цьому разі таку точку варто обговорити з профільними експертами та організаціями і за необхідності все ж відобразити на туристичних знаках на певному маршруті. Так, наприклад, Тунель кохання, що в Рівненській області, відповідає всього п'яти критеріям і може відображатися на знаках, розташованих на відстані не більше восьми кілометрів. Проте через консультації з Державною агенцією розвитку туризму ми ухвалили рішення відображати його на знаках на маршруті **M06** (за 30 км від цієї точки інтересу).

Ілюстрація 2.1 — Три об'єкти різної значущості поблизу Рівного. Відстань від траси **M06** до центру «Пересопниця» менша за граничну, її відображають на туристичних знаках на цій трасі. Відстань до Тунелю кохання більша за граничну, проте ДАРТ вирішили все ж відображати цей об'єкт на знаках. Олицький замок розташовується надто далеко від траси — його значущість неадекватна відстані, тому його не відображають на знаках на трасі **M06**.

- 2.1.9 Якщо дорогою до точки інтересу, яка пройшла відбір через критерії, або поруч з нею є менш значущі об'єкти, але також цікаві туристам, їх теж варто відобразити на знаках. Це створить додаткову мотивацію прямувати до тієї точки інтересу, що пройшла відбір. Так, наприклад, ми вирішили вказувати Руїни Клеванського замку на тих знаках, що ведуть до Тунелю кохання, оскільки замок розташовується зовсім поруч (хоча він і не пройшов відбір за критеріями).
- 2.1.10 Точки інтересу відображають на знаках, якщо вони відповідають двом обов'язковим умовам:
- відстань, яку туристу доведеться подолати пішки від авта до точки інтересу, не має перевищувати 500 м;
 - дорога до точки інтересу без твердого покриття або з покриттям у поганому стані має сумарно складати не більше 2 км.

Якщо точка інтересу має високу значущість, пішохідну відстань можна збільшити до 1 км. Таке рішення варто ухвалювати, детально аналізуючи контекст та консультуючись з представниками цієї точки інтересу (або ж місцевої громади) та профільними експертами (наприклад, представниками Державної агенції розвитку туризму).

Якщо від місця паркування автомобіля до точки інтересу пролягає маркований пішохідний маршрут, відстань може сягати 5 км. У такому разі на знаку має бути зазначена піктограма пішохідного маршруту (Рекреація на землі) в другому рівні піктограм. В назві точки інтересу потрібно вказати одне з ключових слів: «маршрут», «підйом», «спуск» тощо (залежно від контексту). Наприклад «Пішохідний маршрут на г. Говерлу».

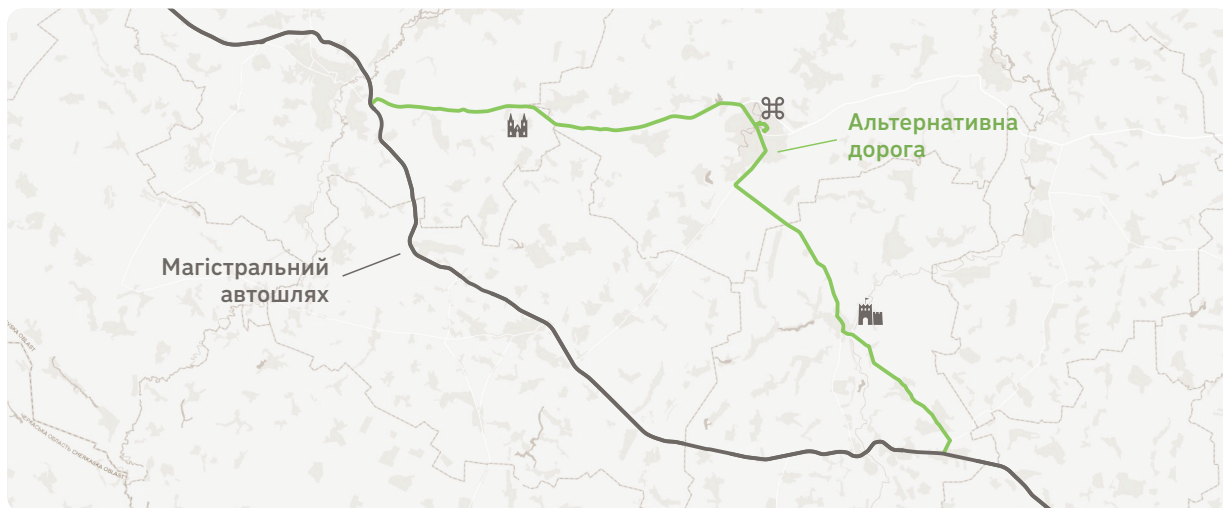
2.2 Туристичний маршрут

- 2.2.1 Туристичним маршрутом ми називаємо ділянку дороги на певному автошляху або декілька послідовних ділянок на різних автошляхах, що проходять поруч з кількома точками інтересу. Туристичний маршрут завжди має власну назву, яку відображають на туристичних дорожніх знаках. Туристичні маршрути можуть бути як замкнутими, так і незамкнутими.

Ілюстрація 2.2 — Замкнутий маршрут «Золота підкова Львівщини» проходить автошляхами **M06**, **O148-103** та **M09** повз декілька палаців та замків

Незамкнуті туристичні маршрути можуть збігатися з магістральним автошляхом або ж бути альтернативною дорогою — більш мальовничою або цікавою, що відходить від магістрального автошляху та повертається до нього.

Ілюстрація 2.3 — Туристичний маршрут як альтернативна дорога до магістрального автошляху

2.3 Туристичний населений пункт

- 2.3.1 Туристичним населеним пунктом ми називаємо населений пункт, що включає в себе декілька значущих точок інтересу.
- 2.3.2 Для відображення туристичних населених пунктів на знаках також керуються принципом адекватності. Тобто відстань до населеного пункту має бути адекватною його значущості, щоби відображати на туристичних дорожніх знаках.

Максимальна відстань від поточної траси, на якій ми розміщуємо знаки, до туристичного населеного пункту складає 55 км.

Під час визначення значущості населеного пункту спираються на кількість точок інтересу в ньому і їхню різноманітність. Якщо їх усього декілька (3–4), гранична відстань не може сягати понад 8 км. Та в кожному конкретному випадку потрібно вирішувати, чи згадувати населений пункт на знаках туристичної навігації, консультуючись з профільними експертами й організаціями (наприклад, з Державною агенцією розвитку туризму).

2.4 Сервіси

- 2.4.1 Відвідування точки інтересу часто суміщається водіями з вирішенням інших потреб, що виникають у дорозі: сходити в туалет, поїсти, розважити дитину, зупинитися на ночівлю тощо. Тому інформація про сервіси, доступні туристам поблизу тієї чи іншої точки інтересу, дуже важлива.
- 2.4.2 Сервіси на туристичних дорожніх знаках можуть бути тільки складовою частиною певної точки інтересу і не можуть відображатися окремо від неї.
- 2.4.3 Сервіси утворюють дві групи — основні та другорядні.
- 2.4.4 Основні сервіси — це ті, які впливають на ухвалення рішення водієм, чи варто відвідувати ту чи іншу точку інтересу. Тільки вони можуть відображатися на попередніх і напрямних знаках (див. [Розділ 4. Типи знаків](#)).

Автозаправна станція

Автозаправна газова станція

Електрозарядна станція

Пункт технічного обслуговування автомобілів

Готель
До цієї категорії сервісів відносять усі заклади, які розміщують туристів на ночівлю і мають номерний фонд: готелі, хостели, приватні садиби (що мають декілька номерів) тощо.

Кемпінг
Місце, де можна заночувати в наметі або іншому легкому помешканні, власному або арендованому.

Ресторан
До цієї категорії сервісів відносять усі заклади харчування: ресторани, кафе тощо.

Дитяча зона
Місце для активного дозвілля дітей просто неба або в приміщенні.

2.4.5 Поруч з підтверджувальними знаками на окремій синій панелі, окрім основних сервісів, можуть відображатися також і другорядні сервіси:

- туалет;
- кімната догляду за дитиною — приміщення, в якому можна зводити в туалет та переодягнути дитину;
- місце для пікніку — місце на відкритому повітрі, де можна посидіти і прогулятися, готувати і споживати їжу;
- банкомат;
- парковка;
- паркомат;
- інформаційний центр — місце, де туристи можуть отримати інформацію про цю точку інтересу, отримати друковані матеріали, замовити екскурсії та інші послуги;
- квиткова каса;
- пункт роздільного збору сміття — місце, де туристи можуть вивантажити накопичене в автомобілі сміття та відповідально його відсортувати. Звичайні сміттєві баки та смітники змішаного типу не позначають;
- продаж сувенірів;
- продуктовий магазин.

Піктограми для другорядних сервісів ми плануємо додати в наступній версії путівника.

2.4.6 Щоб визначити, які сервіси присутні поблизу або всередині тієї чи іншої точки інтересу та де вони розташовані (для коректного відображення напрямків на підтверджувальному знаку), консультуються з представниками цієї точки. Для первинного визначення основних об'єктів (вхід, паркувальний майданчик) використовують доступні онлайн-ресурси: [Google Maps](#), [OpenStreetMap](#) тощо.

Розділ 3.

Користувачі туристичної навігації

3.1 Типи користувачів

3.1.1 За своїми потребами і планами користувачів туристичної дорожньої навігації можна поділити на три типи.

Не мають плану відвідування туристичних об'єктів

Це люди, що подорожують з точки А в точку Б і не мають чіткого плану, які об'єкти відвідають під час подорожі. Вони відкриті до пропозицій і часто зацікавлені в неочікуваних відкриттях. З відвідуванням туристичних об'єктів вони пов'язують також реалізацію нагальних потреб: сходити в туалет, поїсти, розім'ятися, розважити дитину, а іноді й зупинитися на ночівлю.

Основна цінність туристичної навігації для них — це створення можливостей для неочікуваних відкриттів та збагачення досвіду в дорозі.

Мають чіткий план відвідування туристичних об'єктів

Люди, що сформували завчасно план відвідування одного або декількох туристичних об'єктів. Вони знають, що хочуть подивитися, але найчастіше не знають точного маршруту від магістральної траси до конкретного об'єкта. Вони також можуть пов'язувати відвідування об'єктів з вирішенням певних потреб, що виникають у дорозі.

Основна цінність туристичної навігації для них — це підвищення впевненості та мінімізація помилок під час з'їзду з магістральної траси до конкретного об'єкта.

Проміжний тип

Велика кількість автотуристів представляють проміжний тип. Вони мають певний план, але відкриті й до нового. Навігація для них може створити обидві цінності: допомогти дістатися запланованих об'єктів та надати підказки для відкриттів.

3.2 Користувацький сценарій

3.2.1 Найчастіше за все відвідування певного туристичного об'єкта — окремої точки інтересу, туристичного маршруту або ж населеного пункту — передбачає з'їзд з дороги, якою рухався автомобіліст. Тому типовий сценарій ухвалення і втілення рішення водієм у дорозі розгортається наступними етапами:

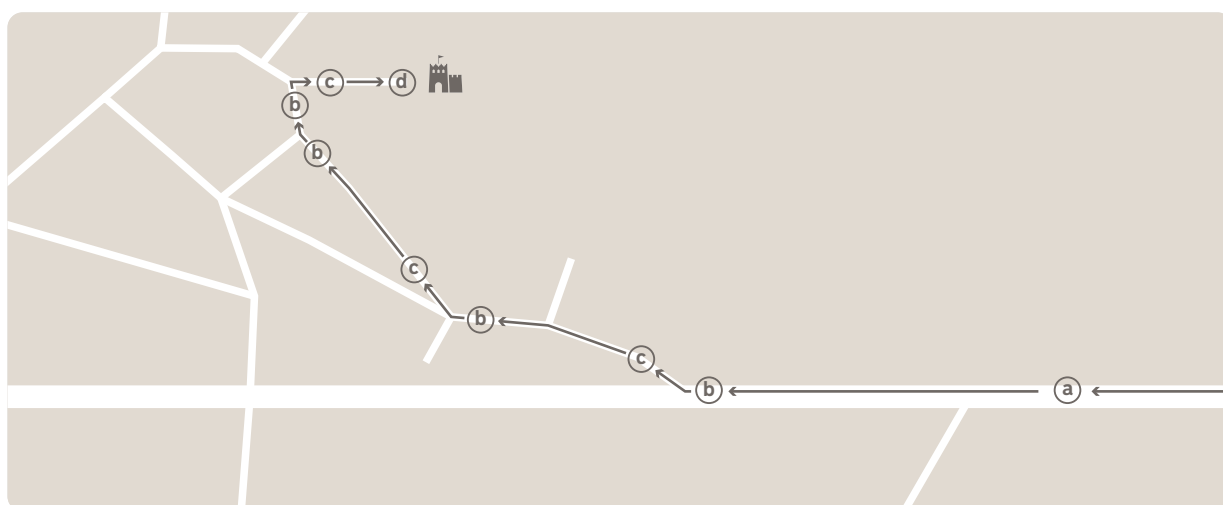
- а) Дізнається про наявність об'єкта поруч і вирішує, чи варто його відвідати, та готується до маневру.
- б) Виконує маневр.
- в) Пересвідчується, що прямує у вірному напрямку.
- г) Розуміє, що приїхав туди, куди планував.

Етап 1 проходять обидва типи користувачів: і ті, хто завчасно планували його відвідати, й ті, хто не планували. Навіть якщо об'єкт входив у попередні плани, туристам потрібно ухвалити це рішення повторно безпосередньо перед з'їздом. Тому їм також потрібен час на ухвалення рішення та підготовку до маневру, хоча й дещо менший.

Етапи 2 і 3 можуть повторюватися дорогою до об'єкта, якщо шлях до нього неочевидний.

Ілюстрація 3.1 — Етапи типового сценарію відвідування точки інтересу з однозначним маршрутом до неї

Ілюстрація 3.2 — Етапи типового сценарію відвідування точки інтересу зі складним маршрутом до неї

Розділ 4.

Типи знаків

4.1 Набір типових знаків

4.1.1 У відповідності до типів об’єктів та типового сценарію відвідування цих об’єктів ми розробили набір типових знаків, що вкладається в матрицю.

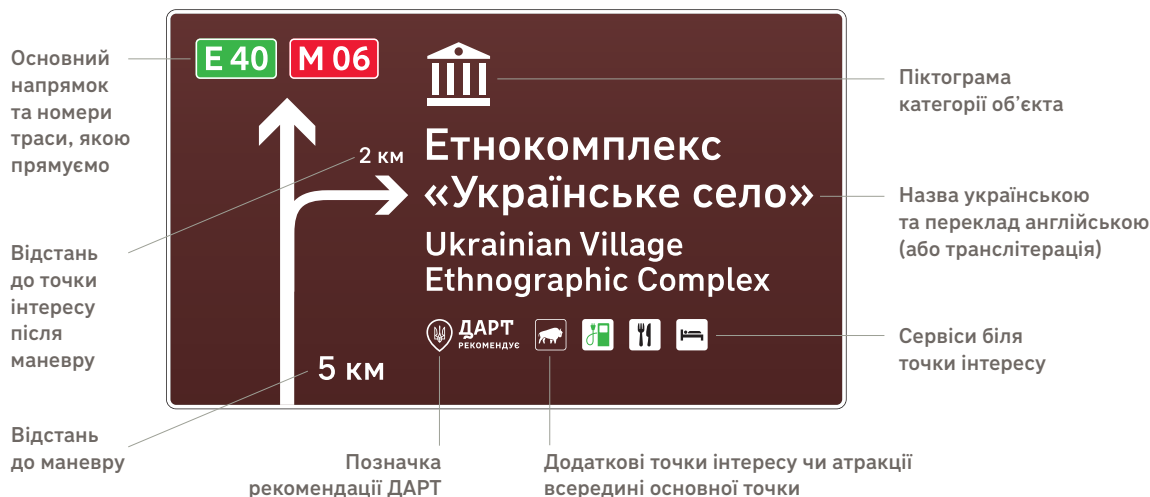
Таблиця 4.1 — Матриця типів знаків туристичної дорожньої навігації

	A Попередній	B Напрямний	C Підтверджувальний
1 Окрема точка інтересу	A1 Попереджає, що скоро буде з’їзд до точки інтересу	B1 Направляє на з’їзд до точки інтересу	C1 Підтверджує прибуття до точки інтересу
2 Туристичний маршрут	A2 Попереджає, що скоро буде виїзд на туристичний маршрут (або з’їзд до нього)	B2 Направляє до туристичного маршруту	C2 Підтверджує виїзд на туристичний маршрут
3 Туристичний населений пункт	A3 Попереджає, що скоро буде з’їзд до туристичного населеного пункту	B3 Направляє до туристичного населеного пункту	C3 Підтверджує прибуття до туристичного населеного пункту

4.2 Попередні знаки (тип А)

4.2.1 Попередні знаки завчасно попереджають водія, що скоро буде з'їзд до окремої точки інтересу, туристичного маршруту (або виїзд на нього) чи туристичного населеного пункту.

Попередній знак до окремої точки інтересу (тип А1)

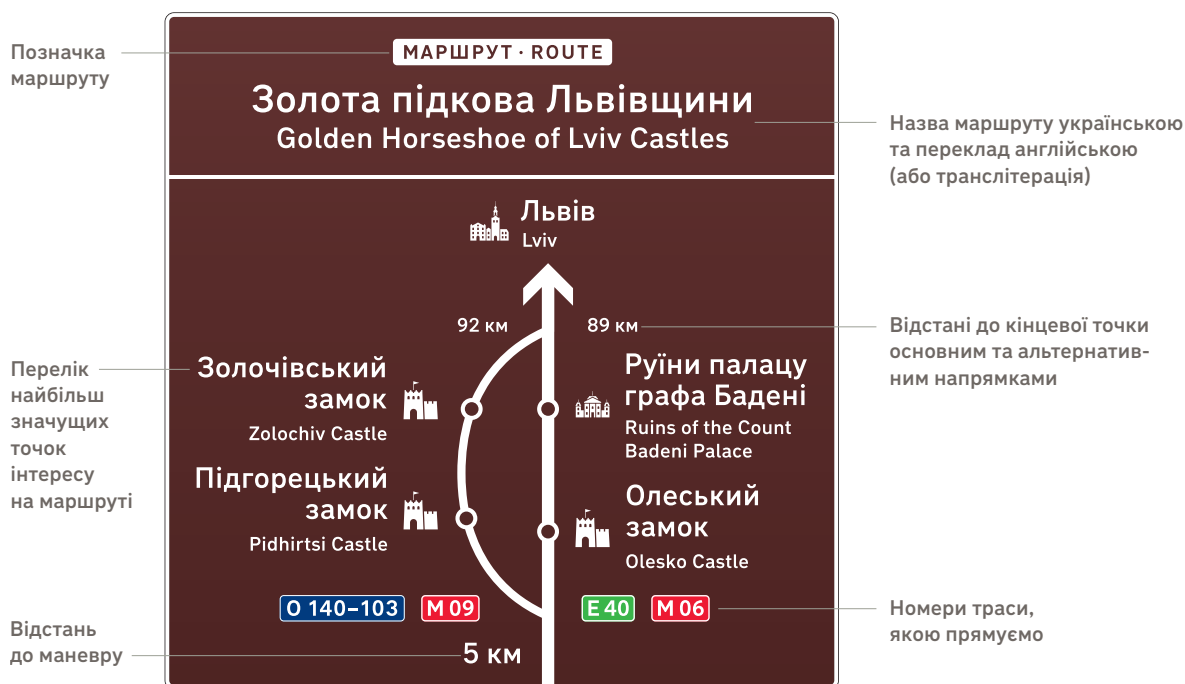

Ілюстрація 4.1 — Приклад знака А1

Попередній знак до туристичного маршруту (тип А2)

На схемі вказують не більше двох туристичних об'єктів (точок інтересу та населених пунктів) в одному напрямку. Для відображення обирають найбільш значущі об'єкти.

Для кільцевих маршрутів верхній об'єкт на знаку — найбільш віддалений, що має високу значущість. Якщо до цього об'єкту водій рухатиметься поточною дорогою (не змінюватиме автошляху), на нього вказують стрілкою.

Ілюстрація 4.2 — Приклад знака А2

Попередній знак до туристичного населеного пункту (тип А3)

Для населеного пункту відображають не більше трьох точок інтересу. Варто обирати найбільш значущі точки інтересу з різних категорій, щоб відобразити спектр вражень, що може отримати турист, відвідаючи цей населений пункт.

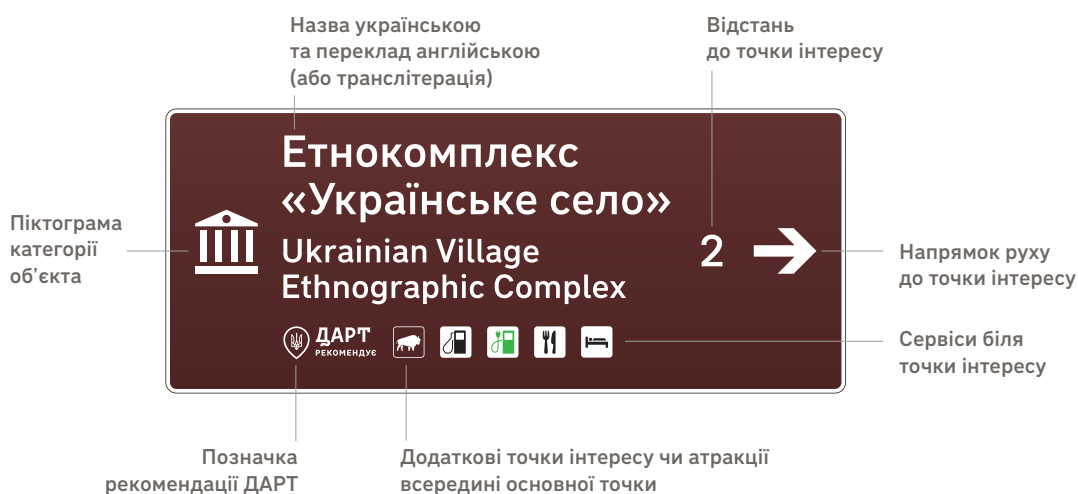
Ілюстрація 4.3 — Приклад знака А3

4.3 Напрявні знаки (тип В)

4.3.1 Напрявні знаки показують маневр, який потрібно зробити водієві, щоб дістатися певного туристичного об'єкта або декількох об'єктів.

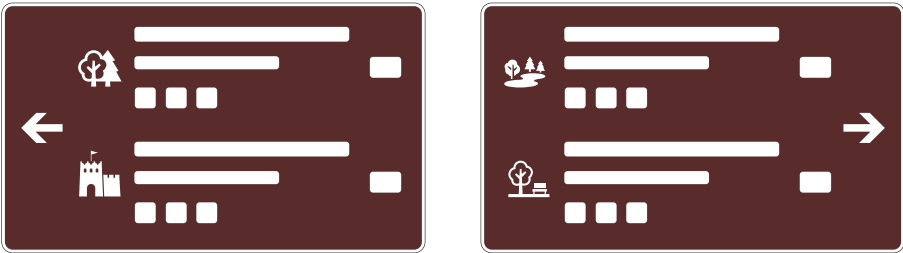
Напрямний знак до окремої точки інтересу (тип В1)

Для деяких напрямних знаків трапляється так, що напрямок до точки інтересу відрізняється від напрямку до певного сервісу. У такому разі даний сервіс (або декілька сервісів) не вказують на відповідному знаку. Тобто деякі напрямні знаки, що скеровують до певної точки інтересу, можуть відображати певний сервіс, а деякі ні. Що ближче напрямний знак до точки інтересу, то ймовірніша ця ситуація.

Ілюстрація 4.4 — Приклад знака В1

На знаках В1 вказують не більше трьох окремих точок інтересу. Якщо існує потреба відобразити більше, ніж три точки, їх відображають на окремих знаках, згрупувавши за напрямками (для розміщення окремих знаків див. Розділ 5. Розміщення знаків).

Ілюстрація 4.5 — Два окремі знаки для чотирьох точок, на кожному знаку свій напрямок

Напрямний знак до туристичного маршруту (тип В2)

На знаках В2 відображають до трьох об’єктів (точок інтересу та туристичних населених пунктів). Об’єкти, відображені до цього на знаку А2, відображають і на знаках В2. Останнім відображають кінцевий об’єкт, а для кільцевих маршрутів — найбільш віддалений, що має високу значущість.

Перед в’їздом на кільцевий маршрут встановлюють два напрямних знаки — в обох напрямках. Останній об’єкт в переліках об’єктів на цих двох знаках має збігатися. Таким чином водій матиме можливість зрозуміти, що може дістатися двома альтернативними шляхами до одного й того ж самого об’єкта.

Ілюстрація 4.6 — Приклад знака В2

Напрямний знак до туристичного населеного пункту (тип В3)

На знаку В3 відображають ті самі точки інтересу, що були відображені до цього на знаку А3.

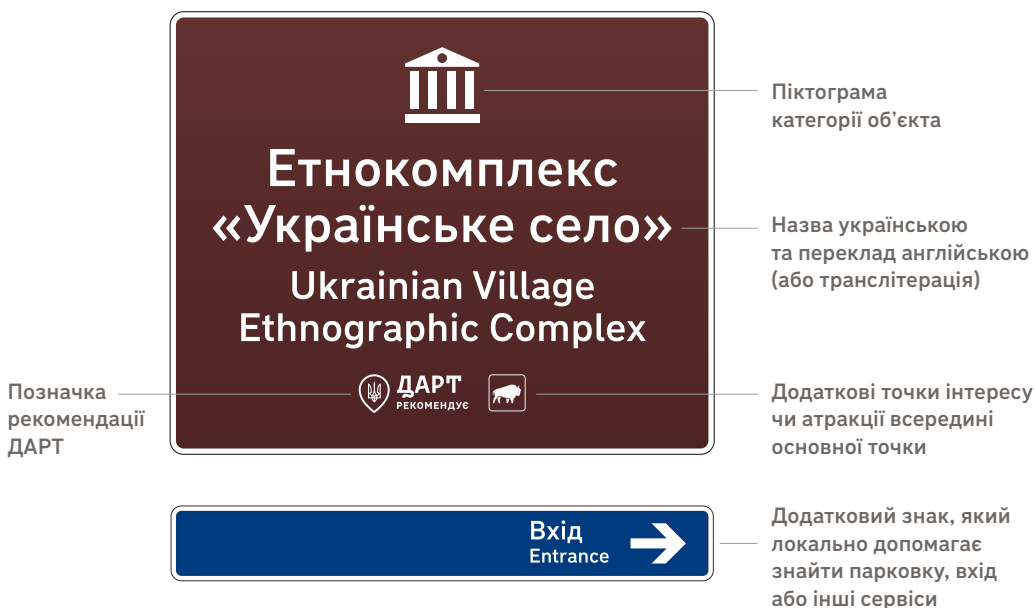
Ілюстрація 4.7 — Приклад знака В3

4.4 Підтверджувальні знаки (тип С)

- 4.4.1 Підтверджувальні знаки дають розуміння, що водій дістався певної точки інтересу, туристичного маршруту або туристичного населеного пункту.

Підтверджувальний знак окремої точки інтересу (тип С1)

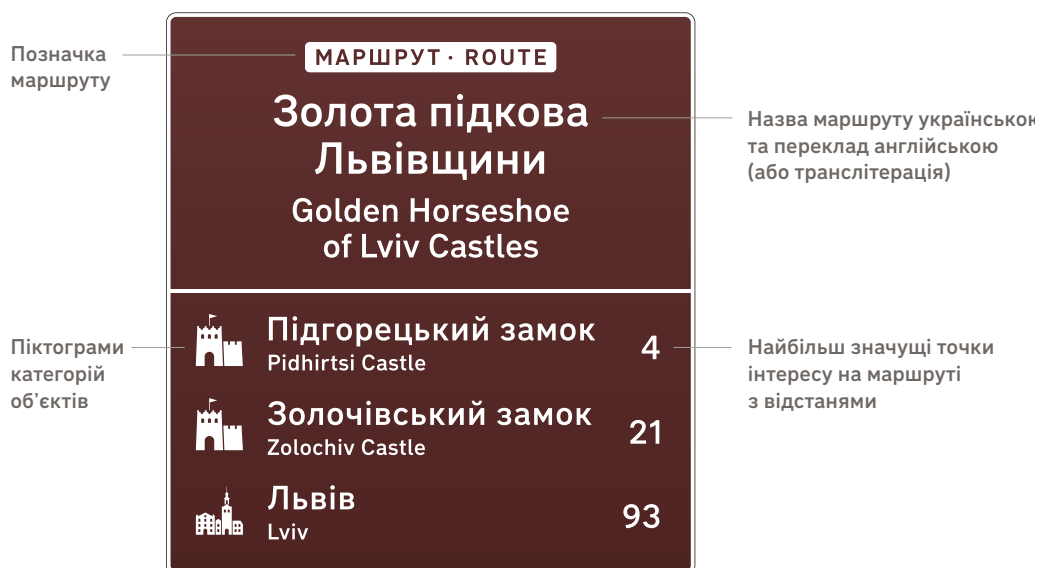
Якщо в безпосередній близькості до точки інтересу або всередині точки є один або декілька сервісів, наведених у списку вище (див. 2.4 Сервіси), напрямки до них відображають на додатковій синій панелі. Також на цій панелі вказують напрямок до входу, якщо підтверджувальний знак встановлено на парковці.

Ілюстрація 4.8 — Приклади знака С1

Підтверджувальний знак туристичного маршруту (тип С2)

На знаку С2 відображають ті самі об'єкти, що й на знаку А2 до цього.

Ілюстрація 4.9 — Приклад знака С2

Підтверджувальний знак туристичного населеного пункту (тип С3)

На знаку С3 відображають ті самі точки інтересу, що відображалися до цього на знаках А3 та В3.

Ілюстрація 4.10 — Приклад знака С3

Розділ 5.

Розміщення знаків

5.1 Загальні рекомендації з розміщення

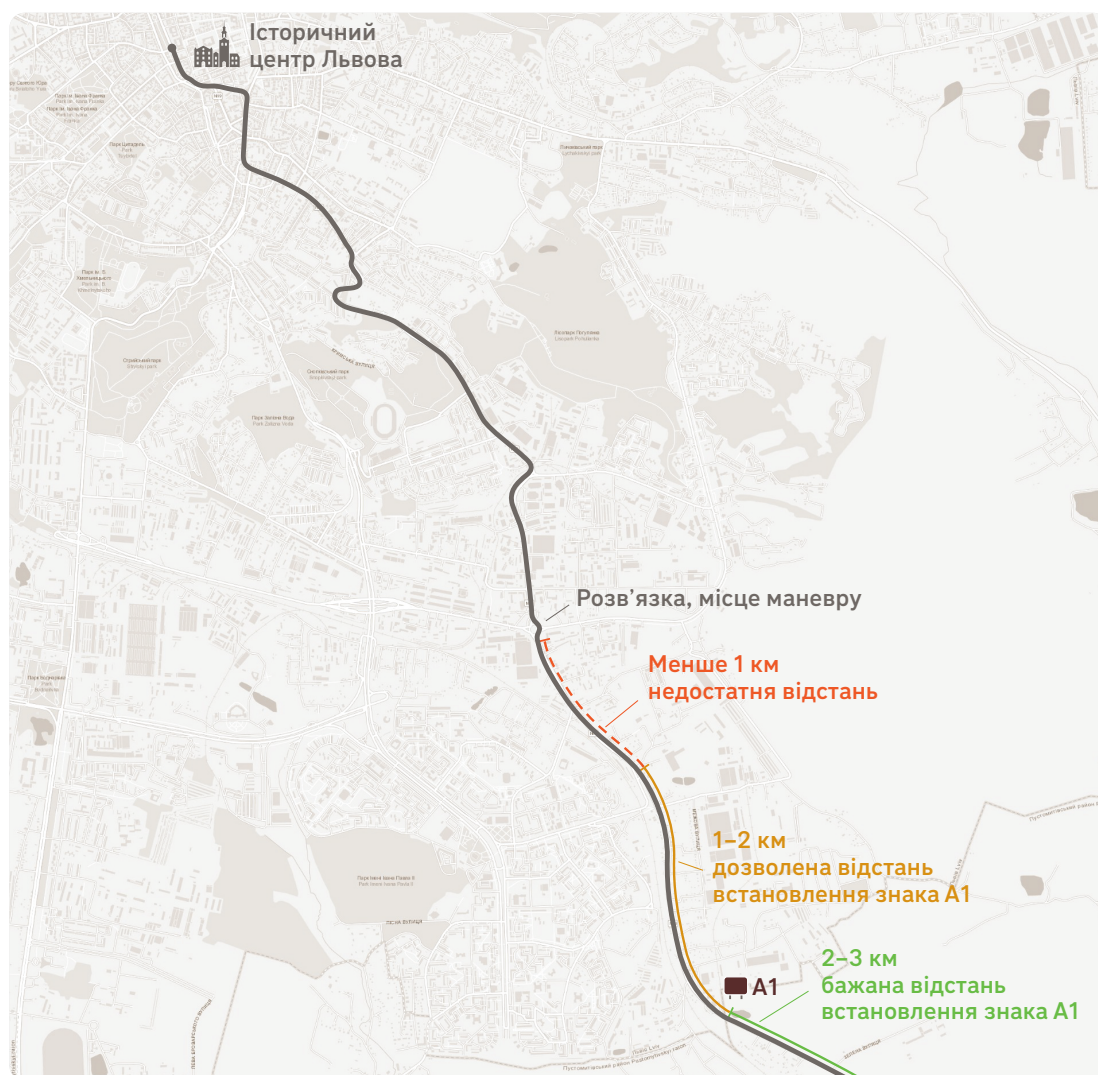
- 5.1.1 Дорожні знаки розташовуються на дорозі таким чином, щоб водій міг комфортно пройти кожен з етапів сценарію відвідування об'єкта (див. 3.2 Користувачський сценарій): мав достатньо часу для ухвалення рішення і не створював аварійних ситуацій.
- Ⓐ Дізнається про наявність об'єкта поруч і вирішує, чи варто його відвідати, та готується до маневру.
 - Ⓑ Виконує маневр.
 - Ⓒ Пересвідчується, що прямує у вірному напрямку.
 - Ⓓ Розуміє, що приїхав туди, куди планував.
- 5.1.2 Нижче наведено рекомендовані відстані для встановлення знаків кожного типу, але остаточне рішення щодо конкретного місця встановлення знака має ухвалювати проєктант, виходячи з власної експертизи та особливостей конкретної ділянки. Проєктант може змінювати ці відстані або ж зовсім відмовитися від туристичного знака, щоб:
- не створювати ділянок, перенасичених дорожніми знаками,
 - не відволікати увагу водія на аварійно-небезпечних ділянках (на крутих поворотах, в зоні з обмеженою видимістю тощо),
 - чіткіше й однозначніше спрямовувати водія в складній дорожній мережі.

5.2 Попередні знаки (тип А)

- 5.2.1 Попередні вказівники до окремих точок інтересу, маршрутів та населених пунктів встановлюють від місця маневру (наприклад, з'їзду з поточної траси):
- за 5 км для ділянок дороги з обмеженням швидкості 90 км/год і більше (за необхідності відстань можна зменшувати аж до 2 км),
 - за 2–3 км для ділянок з обмеженням менше 90 км/год (можна зменшувати до 1 км).

Ілюстрація 5.1 — Схема розташування попереднього знака на трасі з обмеженням швидкості 90–130 км/год

Ілюстрація 5.2 — Схема розташування попереднього знака на трасі з обмеженням швидкості 30–70 км/год

5.3 Напрямні знаки (тип В)

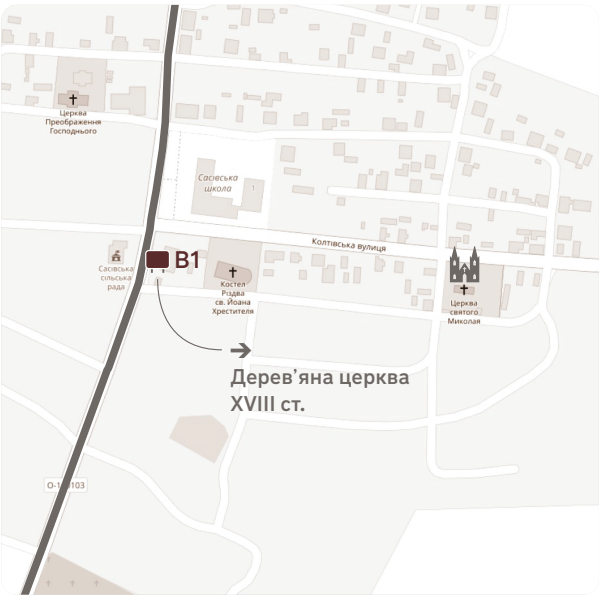
5.3.1 Напрямні знаки встановлюють на безпечній відстані від місця реакції, щоби дати можливість сприйняти знак, ухвалити остаточне рішення та виконати маневр. Для цього, обираючи відстань, ми враховуємо обмеження швидкості, що діє на відповідній ділянці дороги.

Місцем реакції ми вважаємо точку, де водієві потрібно розпочати маневр.

Зазначені в таблиці відстані є бажаними. Проте знаки потрібно встановлювати так, щоби вони не плутали водія — не спрямовували до некоректного з’їзду. Тобто встановлювати вже після найближчого з’їзду в тому самому напрямку, що й до об’єкта, який означають.

Обмеження швидкості	Відстань від знака до місця реакції
50 км/год	170 м
90 км/год	300 м
110 км/год	370 м
130 км/год	450 м

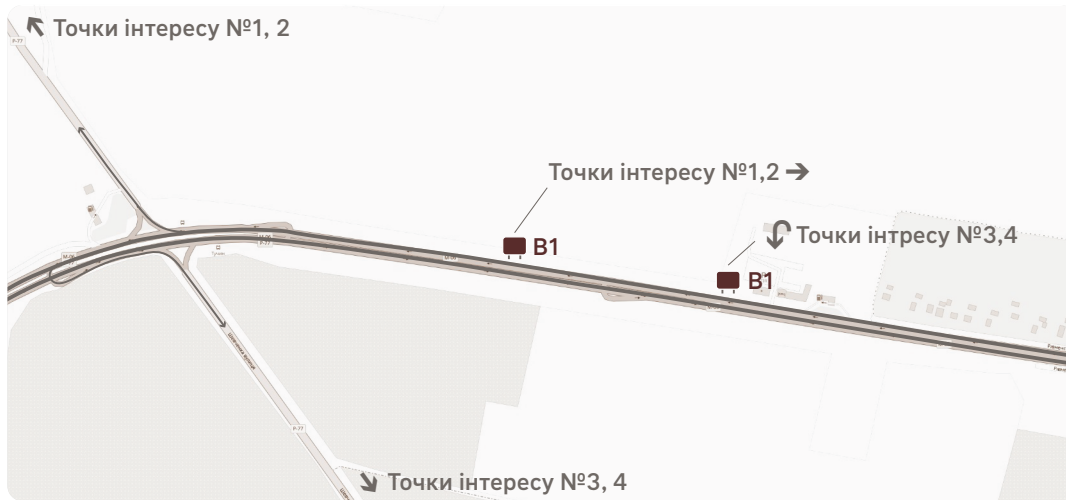
Таблиця 5.1 — Відстань від місця реакції до знака напрямку

Ілюстрація 5.3 — Приклад розміщення прямого знака ближче, ніж на бажаній відстані. У щільній мережі вулиць знак встановлено за останнім поворотом в тому самому напрямку, що й точка інтересу

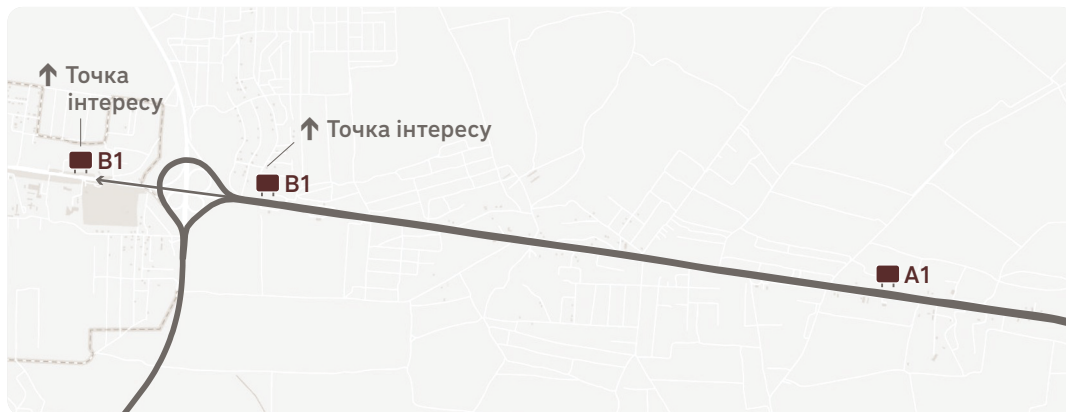
5.3.2 Якщо знаків напрямку потрібно встановити декілька поспіль, їх встановлюють на відстані 60–80 м один від одного на ділянках з обмеженням швидкості 90–130 км/год і 30–50 м на ділянках з обмеженням, меншим за 90 км/год. У такому разі, відстань до місця реакції рахують по відношенню до останнього знака (найближчого до місця реакції).

- 5.3.3 Для знаків обирають послідовність у відповідності до складності маневру. Знаки напрямку, які потребують найскладнішого маневру, встановлюють найпершими:
- розворот,
 - поворот наліво,
 - поворот направо,
 - рух прямо.

Ілюстрація 5.4 — Схема розміщення двох напрямних знаків, що спрямовують до точок інтересу в різних напрямках

- 5.3.4 Напрявні знаки встановлюють на всьому шляху до туристичного об'єкта в тих місцях, де основна дорога різко змінює напрямок, водієві потрібно з'їхати з основної дороги або ж виконати складний маневр. Також знаки напрямку встановлюють для підтвердження коректності напрямку руху після неоднозначних і складних ділянок (розв'язки, складні перехрестя тощо).

Ілюстрація 5.5 — Схема розміщення напрямних знаків: до маневру (спрямовує водія) та після маневру (підтверджує коректність обраного напрямку)

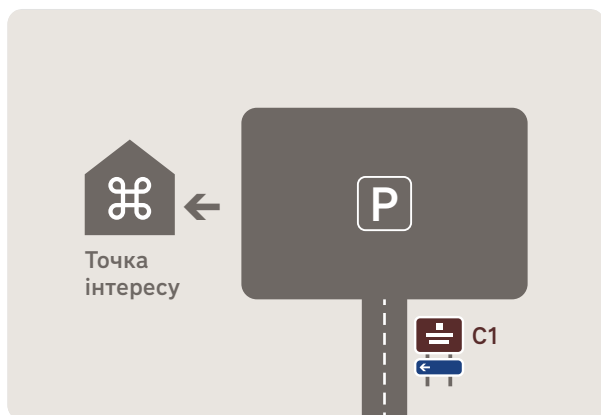
- 5.3.5 Знаки напрямку, що стосуються окремої точки інтересу, повинні спрямовувати водія до офіційного паркувального майданчика цієї точки. Якщо облаштованого паркувального майданчика немає, знаки спрямовують якомога ближче до самої точки (входу, якщо він є). Знаки напрямку закінчуються там, де закінчується дорога з твердим покриттям.

5.4 Підтверджувальні знаки (тип С)

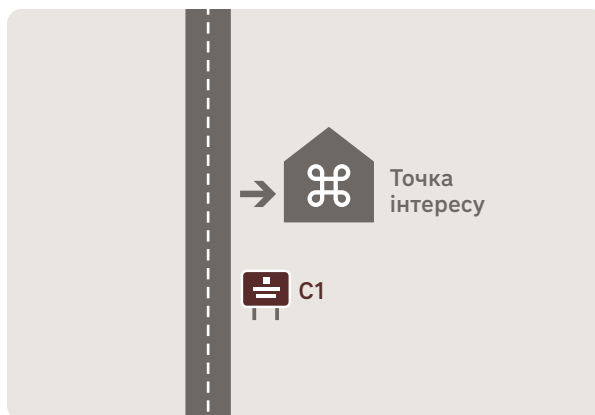
Підтверджувальний знак окремої точки інтересу

- 5.4.1 Підтверджувальний знак прибуття до окремої точки інтересу встановлюють на в'їзді до облаштованого паркувального майданчика (ілюстрація 5.6).

Якщо облаштованого паркувального майданчика поблизу немає, знак встановлюють якомога ближче до основного входу до точки інтересу (ілюстрація 5.7).

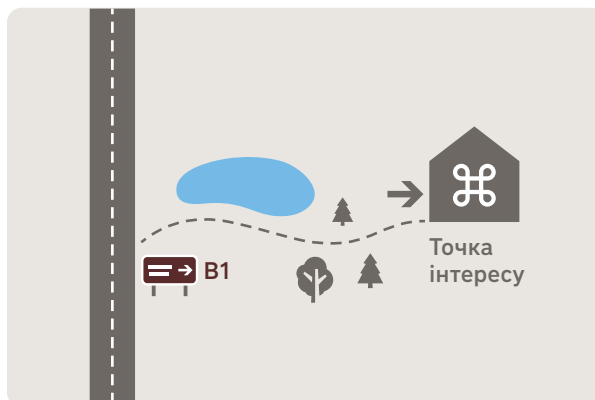

Ілюстрація 5.6 — Схема розміщення підтверджувального знака на в'їзді до паркувального майданчика

Ілюстрація 5.7 — Схема розміщення підтверджувального знака якомога ближче до точки інтересу

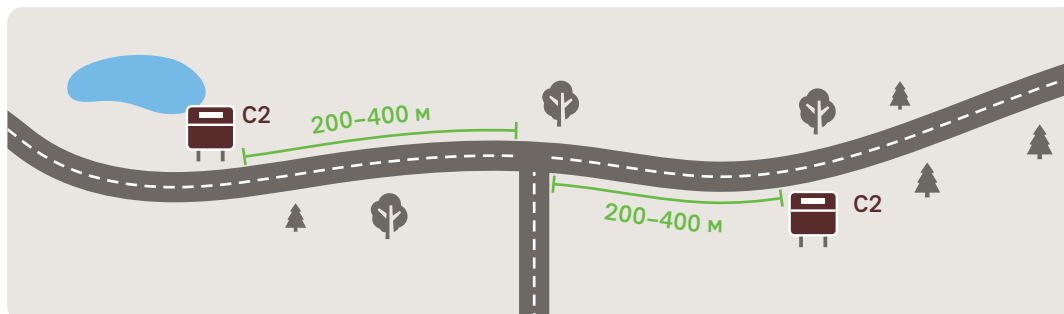
- 5.4.2 Трапляються ситуації, в яких автомобілем неможливо доїхати до самої точки інтересу дорогою з твердим покриттям. Якщо відстань, яку треба пройти пішки, становить понад 150 м, то замість знака підтвердження останнім на маршруті встановлюють напрямний знак: в тому місці, де закінчується дорога з твердим покриттям (ілюстрація 5.8).

Ілюстрація 5.8 — Схема розміщення напрямного знака замість підтверджувального

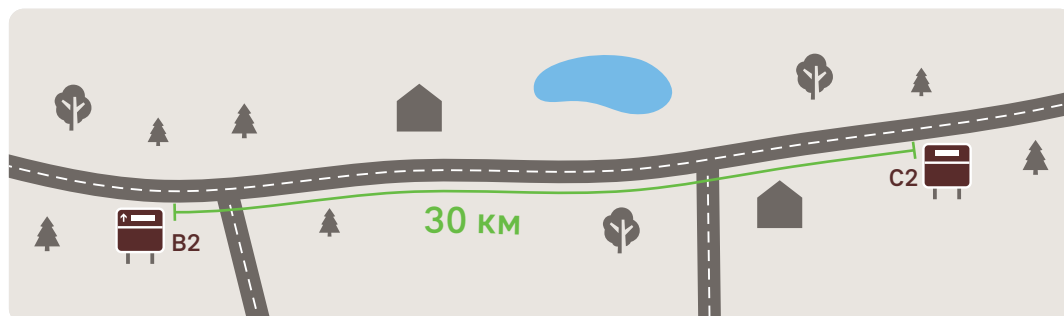
Підтверджувальний знак туристичного маршруту

- 5.4.3 Підтверджувальний знак в'їзду на туристичний маршрут встановлюють за 200–400 м після в'їзду на маршрут.
- 5.4.4 Якщо маршрут кільцевий або водій в'їжджає на маршрут не на початку, встановлюють два підтверджувальні знаки для кожного в'їзду на маршрут — по одному в кожному з напрямків.

Ілюстрація 5.9 — Схема розміщення підтверджувальних знаків при в'їзді на кільцевий туристичний маршрут

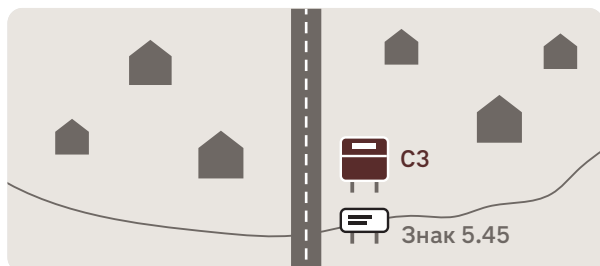
- 5.4.5 Підтверджувальний знак маршруту також встановлюють через 30 км після останнього знака, що дає водієві підтвердження, що він все ще рухається тим самим туристичним маршрутом (напрямого чи підтверджувального).

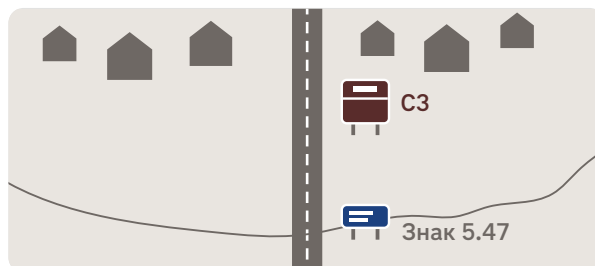
Ілюстрація 5.10 — Схема розміщення додаткового підтверджувального знака на туристичному маршруті

Підтверджувальний знак туристичного населеного пункту

- 5.4.6 Підтверджувальний знак в'їзду в туристичний населений пункт встановлюють у місці, де починається забудова. Це місце може збігатися з адміністративною межею населеного пункту. Тоді туристичний знак встановлюють після знака 5.45 «Початок населеного пункту» на білому тлі або 5.47 «Початок населеного пункту» на синьому тлі на відстані 100–200 м.

Ілюстрація 5.11 — Схема розміщення підтверджувального знака на в'їзді до населеного пункту, де початок забудови збігається з адміністративною межею

Ілюстрація 5.12 — Схема розміщення підтверджувального знака на в'їзді до населеного пункту, де забудова починається на значній відстані від адміністративної межі

Розділ 6.

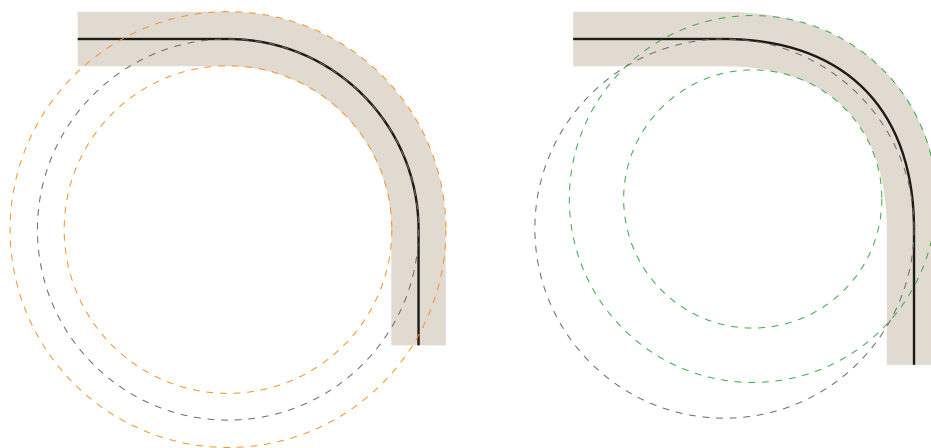
Елементи знаків

6.1 Загальні принципи дизайну знаків

- 6.1.1 Принцип близькості — об'єкти, розташовані поруч, сприймаються зв'язаними за сенсом між собою.

Правило внутрішнього і зовнішнього — окремий випадок принципу близькості. Типографічний об'єкт будь-якого рівня складається з інших об'єктів: літери зі штрихів, слова з літер, рядки зі слів, абзаци з рядків. І для того, щоб об'єкт мав самостійне значення, тобто щоб літера, слово, рядок та абзац відділились від сусідніх, його внутрішні відстані мають бути меншими за зовнішні.

- 6.1.2 Виділення пріоритетів. Дизайн — це спосіб керування увагою водія. Це особливо важливо в умовах малого часу сприйняття знака в різних умовах видимості. Тому в дизайні потрібно виділяти пріоритети і таким чином спрощувати сприйняття знаків.
- 6.1.3 Розміри знаків підлаштовуються під інформаційне наповнення, а не навпаки, оскільки розмір тексту та інформації розраховано для найкращої зчитуваності на швидкості.
- 6.1.4 Заокруглення. Замість стандартного механічного заокруглення, в основі якого лежить еліпс, потрібно використовувати криву, в основі якої лежить супереліпс (крива Ламе), що дає більш плавний та природній згин кривої.

Ілюстрація 6.1 — Порівняння механічного радіуса з еліпса (ліворуч) та кривої з супереліпса або кривої Ламе (праворуч)

6.2 Кольори

В основі всіх туристичних знаків застосовують білий, чорний, коричневий, синій, зелений та червоний кольори.

Ілюстрація 6.2 — Кольори

6.3 Текст

6.3.1 Мови. На знаках використовують українську мову як основну. Додатково до української використовують написи латинкою:

- транслітерацію назв населених пунктів та власних назв закладів: Lutsk (місто), Peresopnytsia (культурно-археологічний центр в Рівненській області);
- переклад англійською — для всіх інших текстів.

Транслітерація передає точне звучання назви, а переклад — зміст. Тому частина назви певного туристичного об'єкта може бути перекладена (щоб передати суть), а інша — транслітерована. Як от Peresopnytsia Cultural and Archaeological Center (Культурно-археологічний центр «Пересопниця»).

Століття в українських назвах пишуться римськими цифрами зі скороченням «ст.» після цифр. Англійською мовою століття пишуться в дужках цифрами із закінченнями порядкових числівників: 1st, 2nd, 3rd, 4th, 10th, 11th, 18th, 20th тощо. Після цифри використовують скорочення “с.”. Наприклад, точка інтересу Дерев'яна церква XVIII ст. матиме переклад Wooden Church (18th c.).

Також написи латинкою відображають без лапок у власних назвах: наприклад, Vysoky Kamini Quarry (українською: Кар'єр «Високий камінь»).

Завжди використовують два написи один під одним: спочатку українською, а нижче латинкою. Це дозволяє зробити знаки передбачуваними: водій швидше знаходитиме необхідну інформацію на знаках, адже розумітиме, де її шукати (у перших чи других рядках).

Українські написи і написи латинкою не розділяють на різні знаки, адже це погіршить передбачуваність знаків.

Ілюстрація 6.3 — Розташування написів

Для транслітерованих текстів використовують модифіковану паспортну транслітерацію КМУ 2010. Від офіційної паспортної транслітерації вона відрізняється спрощеною літерою «щ» — «sch», а також усуненим дублюванням у «ііе», «ііа», «zhg», «ts», а «ьо» транслітерується як «іо» (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1 — Розміри модулів для різних типів доріг

А	a	Й	i, y *	Ц	ts
Б	b	К	k	Ч	ch
В	v	Л	l	Ш	sh
Г	h, gh **	М	m	Щ	sch
Ґ	g	Н	n	Ь	не транслітерується
Д	d	О	o	Ю	iu, yu *
Е	e	П	p	Я	ia, ya *
Є	ie, ye *	Р	r	'	не транслітерується
Ж	zh	С	s	Іє, іє	le, ie
З	z	Т	t	Ія, ія	ia
И	y	У	u	Зг, зг	Zgh, zgh
І	i	Ф	f	ьо	io
Ї	i, yi *	Х	kh	Тц, тц	Ts, ts

* Другий варіант вживається на початку слова.
** Після літери «з» вживається «gh». В інших випадках — «h».

Інструмент для транслітерації — translit.a3.kyiv.ua

6.3.2 Шрифт. Для всіх написів використовують шрифт [Road UA](#), накреслення Medium (середній).

Ілюстрація 6.4 — Літери шрифту Road UA в накресленні Medium

6.3.3 Написання. Для українських написів використовують великі літери на початку повідомлення та власних назв, інші літери — рядкові. Для написів латинкою використовують написання Title Case — іменники, прикметники, займенники пишуть з великої літери, службові слова (прийменники, артиклі тощо) — з рядкової, наприклад Ruins of the Klevan Castle.

Ілюстрація 6.5 — Приклад написання

6.3.4 Формування назв. Відповідно до принципу людиноорієнтованості тексти на знаках мають насамперед відповідати інформаційним потребам користувачів туристичної навігації, а не формальним документам. Тому не завжди доцільно вживати повні та офіційні назви об'єктів. Проектувальник повинен формувати назви для знаків таким чином, щоб вони якомога краще відповідали наступним критеріям (від найважливішого до найменш важливого критерію).

Передають основну цінність об'єкта

Коли офіційна назва малоінформативна для туристів, в назву на знаку виносять особливості, що якнайкраще описують цінність об'єкта. Так, наприклад, замість «Церква святого Миколая» (с. Сасів Львівської обл.) краще вжити «Дерев'яна церква XVIII ст.». Оскільки храмів святого Миколая в Україні дуже багато, туристу буде незрозуміло, чим цікавий саме цей. Натомість його конструктивні особливості та вік становлять головний інтерес для більшості туристів, а отже й впливають на рішення про відвідування. Відобразивши ці дві особливості на знаку, ми суттєво допоможемо ухвалити рішення.

Якомога коротші

Щоб ухвалити рішення про відвідування об'єкта, водій має зчитати зі знака його назву. Що коротша назва, то більша ймовірність, що водій її прочитає. Тому для відображення на туристичних знаках з назв прибирають усі слова, що не допомагають у ухваленні рішення (не розповідають про важливі особливості об'єкта).

✗ Погано

Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі»

Меморіальний музей-садиба Богдана-Ігоря Антонича

Пирятинський районний краєзнавчий музей

✓ Добре

Історико-культурний заповідник «Нагуєвичі»

Музей-садиба Богдана-Ігоря Антонича

Пирятинський краєзнавчий музей

Наслідуює широковживані назви

Певні об'єкти мають широковживані «народні» назви. Про них можна дізнатися через консультації з представниками місцевої громади та подивившись на популярних туристичних ресурсах — Google Maps, TripAdvisor, OpenStreetMap, Discover.ua. Їхнє наслідування допоможе туристам краще зрозуміти, про який саме об'єкт йдеться, та співвіднести з тим, що вони бачать на популярних ресурсах. Наприклад, популярний затоплений кар'єр поблизу міста Коростишів варто винести на знаки як «Кар'єр „Коростишівський каньйон“», адже саме під такою назвою його знають найкраще.

Якщо певний рукотворний об'єкт втратив свою цілісність, у назві обов'язково вживають слово «руїни» або «залишки». «Залишки» вживають лише для тих об'єктів, залишки яких упорядковані, а процес руйнування зупинено. Наприклад, фортецю Звягель у Новоград-Волинському варто ознаковувати як «Залишки фортеці Звягель», а Корецький замок — «Руїни Корецького замку».

6.3.5 Розміри текстів. Висоту великої літери (h_b) написів на знаках вказано в таблиці 6.2.

Таблиця 6.2 — Розміри великої літери для різних типів доріг

Розмір h_b української назви	Розмір h_b англійської назви	В якому разі застосовуємо
500 мм	400 мм	За двох умов одночасно: – На дорогах I категорії з індексом «М» або суміщених за напрямком із дорогами категорії «Е» на території України; – Менше ніж 10 символів у назві.
400 мм	300 мм	– На дорогах I категорії; – На магістральних дорогах та магістральних вулицях загальноміського значення безперервного руху.
300 мм	200 мм	– На дорогах II та III категорій; – На магістральних вулицях загальноміського значення регульованого руху і районного значення.
200 мм	150 мм	– На дорогах IV та V категорій; – На вулицях і дорогах місцевого значення.
150 мм	100 мм	Якщо присутні складні дорожні умови або за якихось причин неможливо встановити знаки з розміром української назви 200 мм: – На дорогах V категорії; – На вулицях і дорогах місцевого значення.

На знаках A2 та A3 для створення візуальної ієрархії застосовуємо три розміри текстів (ілюстрація 6.6):

- 400/300 мм — основні написи, 300/200 мм — другорядні;
- 300/200 мм — основні написи, 200/150 мм — другорядні;
- 200/150 мм — основні написи, 150/100 мм — другорядні.

Між рядками українських назв відстань становить $0,8h_b$, між рядками англійських назв — $0,6h_b$.

Ілюстрація 6.6 — Розміри текстів на знаках B1 та B3:
400/300 мм — основні написи, 300/200 — другорядні

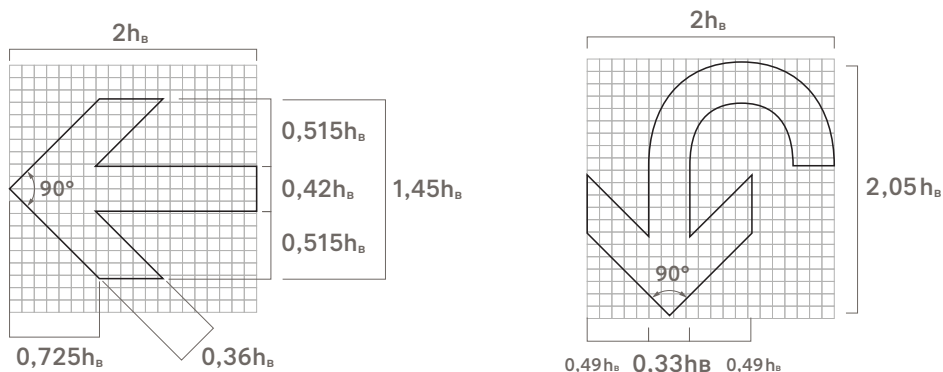
6.4 Стрілки

6.4.1 Можливі напрямки на вказівниках: ліворуч, прямо і ліворуч, прямо, прямо і праворуч, праворуч, розворот. Стрілки вниз не використовують.

6.4.2 Якщо на одному знаку вказують декілька напрямків, то їхня черговість має бути:

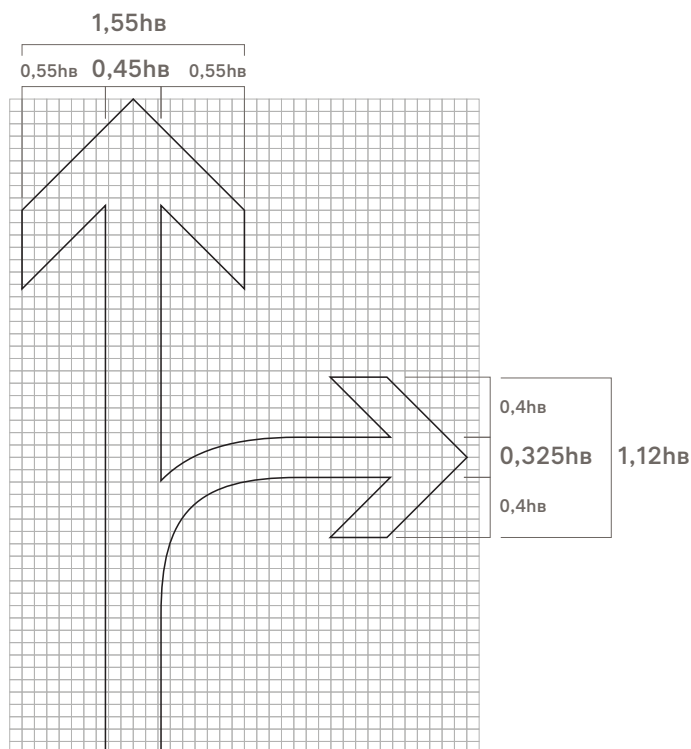
- ↑ прямо;
- ↗ прямо і ліворуч;
- ← ліворуч;
- ↻ розворот;
- ↘ прямо і праворуч;
- → праворуч.

6.4.3 Стрілка складається з шеврона з кутом 90° та ніжки, що в 2 рази довша за шеврон. Розворот позначається оберненою стрілкою (ілюстрація 6.7).

Ілюстрація 6.7 — Будова прямої стрілки та стрілки розвороту

6.4.4 На попередніх знаках зі схемами (тип А) стрілки мають таку саму форму шеврона та можуть бути різними завтовшки. Для основного напрямку — $0,45h_b$ та другорядного — $0,325h_b$ (ілюстрація 6.8). Стрілка має бути збільшена або зменшена пропорційно до товщини напрямку.

Ілюстрація 6.8 — Будова напрямків на знаках типу А

6.5 Піктограми

- 6.5.1 Кожна точка інтересу має містити піктограму категорії (див. п. 2.1.2).
- 6.5.2 Максимальна висота або ширина піктограми категорії становить (ілюстрація 6.9):
- $2h_b$ — для А1 та С1, а також для дворядкового напису В1;
 - $1,8h_b$ — для однорядкового напису В1;
 - $1,5h_b$ — для А3, В2, В3, С2 та С3;
 - $1,25h_b$ — для А2.

Ілюстрація 6.9 —
Розміри піктограм
на знаках В1

- 6.5.3 Залежно від типу знака піктограми розташовують (див. Розділ 7. Побудова знаків):
- ліворуч та вирівнюють за центром блоку тексту та сервісів (якщо вони є);
 - зверху та вирівнюють за центром блоку тексту;
 - зверху та вирівнюють за лівим краєм блоку тексту та сервісів;
 - праворуч та вирівнюють за центром блоку тексту.

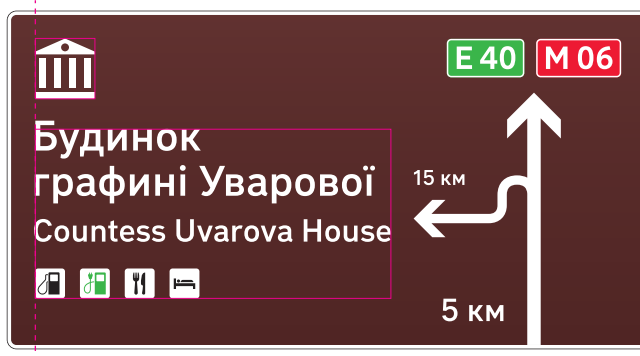
Ліворуч та вирівняна за центром блоку тексту та сервісів (якщо вони є)

Зверху та вирівняна за центром блоку тексту

Зверху та вирівняна за лівим краєм блоку тексту та сервісів

Праворуч та вирівняна за центром блоку тексту

Ілюстрація 6.10 — Приклади розташування піктограм на різних типах знаків

- 6.5.4 В окремих випадках піктограму категорії слід вирівнювати з урахуванням оптичної компенсації — зі зміщенням візуального центру маси піктограми. Наприклад, коли вирівняні за геометричним центром стрілка та піктограма здаються розташованими вище або нижче середини знака.

Ілюстрація 6.11 — Приклади оптичної компенсації: ліворуч — без компенсації, стрілка та піктограма, вирівняні за геометричним центром, здаються розташованими нижче середини; праворуч — з компенсацією, стрілка та піктограма підняті вище середини знака, здаються розташованими за центром

- 6.5.5 У другому рівні піктограм відображать не більше шести пунктів.

За наявності, позначки Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та рекомендації ДАРТ відображають обов'язково.

У деяких випадках усі внутрішні точки інтересу та основні сервіси відобразити неможливо (оскільки їх більше, ніж кількість дозволених пунктів на знаку). Тоді проєктант спільно з представниками місцевої громади, адміністрацією точки інтересу чи профільними організаціями (наприклад, ДАРТ) ухвалює рішення, що саме відображати на другому рівні піктограм.

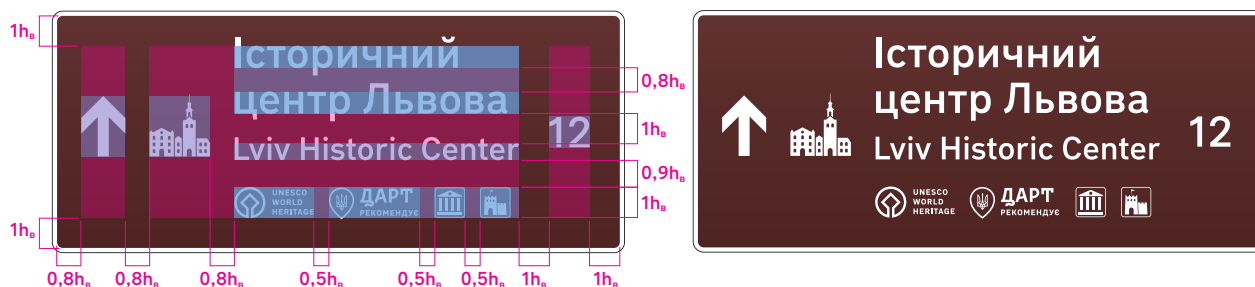
Знак повинен допомагати водієві ухвалити рішення про відвідування точки інтересу. Тож у другому рівні піктограм необхідно відображати інформацію, що якнайкраще допоможе зробити вибір.

- 6.5.6 Позначки вказують у наступному порядку:

- Всесвітня спадщина ЮНЕСКО;
- рекомендація ДАРТ (одна позначка);
- внутрішні точки інтересу;
- основні сервіси.

Усі позначки наведено в частині Додаток А. Піктограми.

- 6.5.7 Позначки розташовуються під назвою та вирівнюються за лівим краєм блоку тексту.

Ілюстрація 6.12 — Приклад побудови знака В1 з позначками Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, «ДАРТ Рекомендує» та внутрішніми точками інтересу «Музей» і «Замки та форти»

6.5.8 Якщо точка інтересу належить до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, то в одному ряду з сервісами додаємо позначку «UNESCO WORLD HERITAGE» (ілюстрація 6.13).

Висота позначки становить $1,03h_b$, ширина — $2,63h_b$. Позначка розташовується перед усіма сервісами та додатковими точками інтересу та вирівнюється за вертикальним центром інших сервісів. Відстань до позначок сервісів — $0,5h_b$ (ілюстрація 6.14).

Ілюстрація 6.13 —
Будова позначки
Всесвітньої спадщини

Ілюстрація 6.14 — Приклад розміщення позначки Всесвітньої спадщини

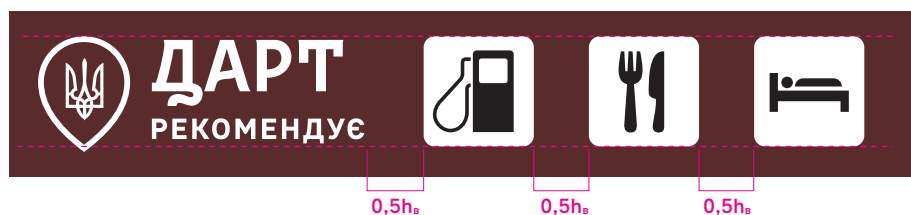
6.5.9 Окремі точки інтересу можуть бути рекомендованими до відвідування ДАРТ. Тоді на знаках в одному ряду з сервісами має додаватися одна з позначок: ДАРТ Рекомендує, ДАРТ ТОП-100, ДАРТ ТОП-30, ДАРТ ТОП-10. Позначка розташовується перед усіма сервісами та після позначки Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Висота позначки становить $1,05 h_b$, ширина позначки «ДАРТ Рекомендує» — $2,96 h_b$, інших — $2,75 h_b$ (ілюстрація 6.15).

Відстань до позначок сервісів та всесвітньої спадщини — $0,5 h_b$. Позначка вирівнюється за верхнім краєм до інших позначок (ілюстрація 6.16).

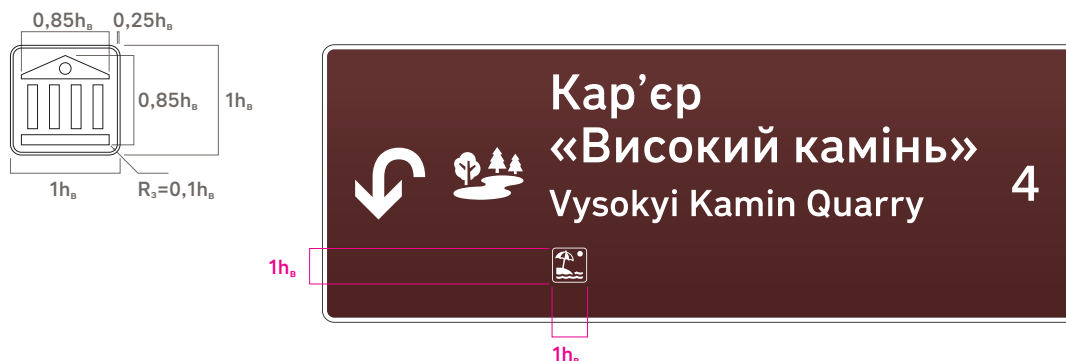

Ілюстрація 6.15 — Будова позначок рекомендації ДАРТ

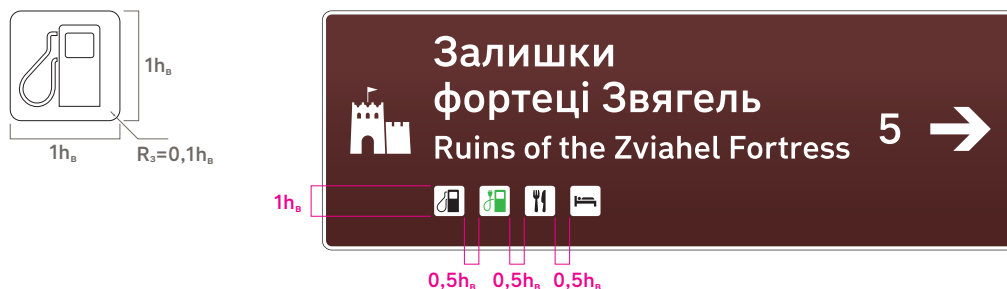
Ілюстрація 6.16 — Розміщення позначок рекомендації

6.5.10 Позначка внутрішньої або дотичної точки інтересу складається з облямівки білого кольору та піктограми категорії. Загальна висота становить $1h_b$, товщина облямівки — $0,025h_b$, зовнішній радіус — $0,1h_b$, розмір піктограми всередині має становити не більше 85% внутрішньої площини. Між піктограмами відстань — $0,5h_b$.

Ілюстрація 6.17 — Розміри піктограм відносно тексту

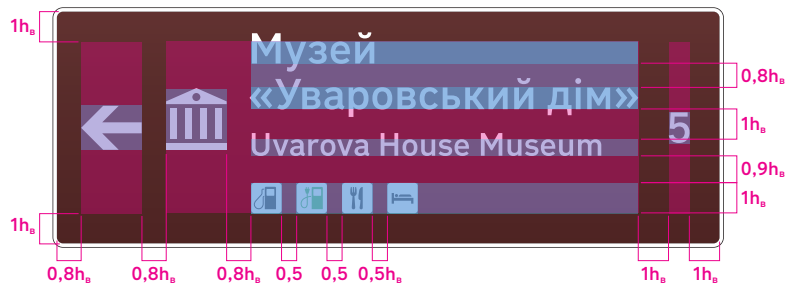
6.5.11 Сервіси відображають у квадратах білого кольору заввишки $1h_b$, радіус заокруглення — $0,1h_b$. Відстань між піктограмами — $0,5h_b$.

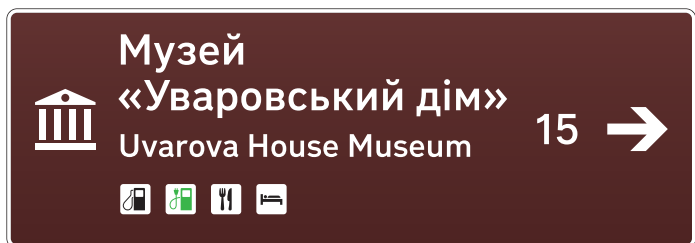
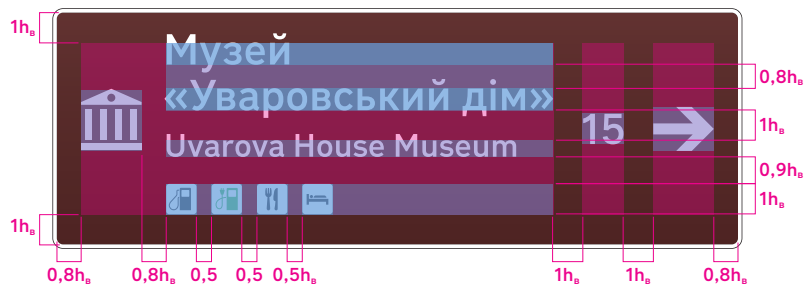
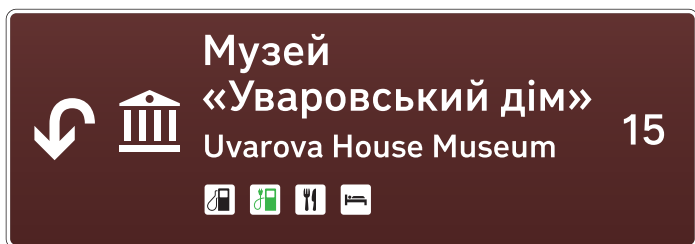
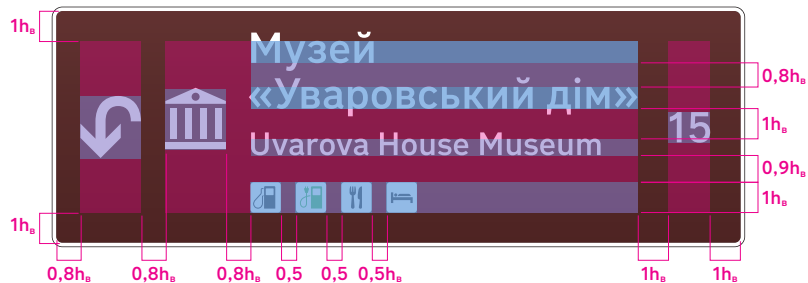
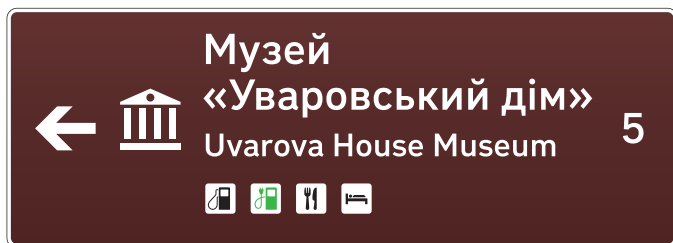
Ілюстрація 6.18 — Приклад відображення піктограм сервісів

6.5.12 Порядок відображення основних сервісів на знаках:

- Автозаправна станція;
- Електрозарядна станція;
- Автозаправна газова станція;
- Пункт технічного обслуговування автомобілів;
- Ресторан;
- Готель;
- Кемпінг;
- Дитяча зона.

Ілюстрація 6.19 — Приклад побудови знака В1 з позначками основних сервісів

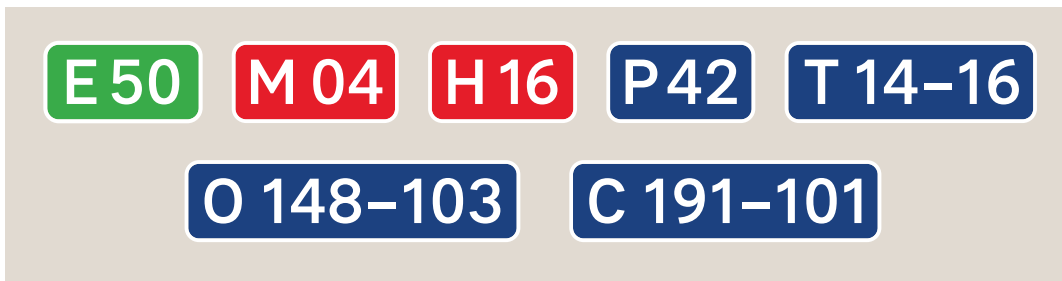

6.6 Номери доріг

6.6.1 Написання номерів для доріг **Е**, **М**, **Н** та **Р** через пробіл без дефісів. Для доріг **Т** через пробіл два набори по дві цифри, розділених коротким тире. Для доріг **О** та **С** через пробіл два набори по три цифри, розділених коротким тире (ілюстрація 6.20).
Номери для доріг **О** та **С** вказують, якщо це єдиний можливий орієнтир.

6.6.2 Кольори, які відповідають кожному типу дороги:

Е 40	європейський маршрут — зелений;
М 03	міжнародна дорога — червоний;
Н 01	національна — червоний;
Р 16	регіональна — синій;
Т 14-02	територіальна — синій;
О 148-103	обласна — синій;
С 191-101	районна — синій.

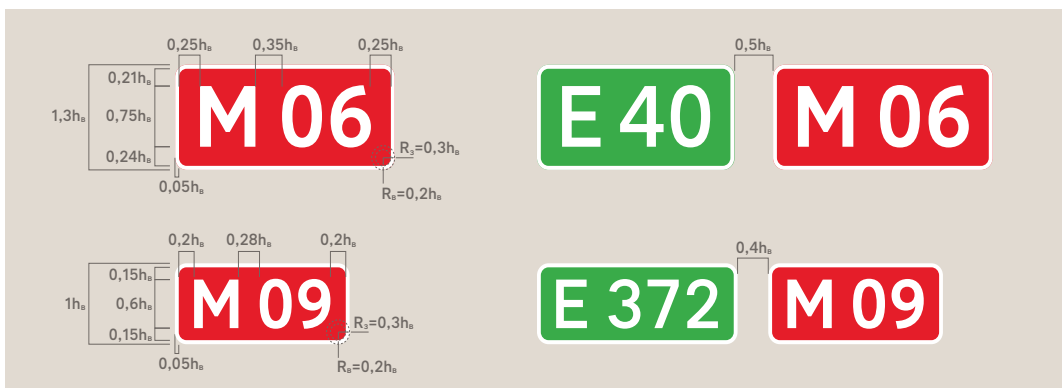

Ілюстрація 6.20 — Вигляд номерів доріг

6.6.3 Навколо кольорового тла номерів присутня облямівка білого кольору завтовшки $0,05h_B$. Внутрішній радіус закруглення зовнішньої облямівки $R_s = 0,3h_B$, внутрішньої облямівки $R_b = 0,2h_B$.

6.6.4 Номери доріг можуть бути двох розмірів: основний номер заввишки $1,3h_B$, другорядний номер заввишки $1h_B$ (ілюстрація 6.21).

6.6.5 Номери можна комбінувати, якщо ділянкою проходять кілька маршрутів — наприклад, коли дорога **М** є частиною європейських маршрутів **Е**. Між номерами відстань: для великих номерів — $0,5h_B$, для малих номерів — $0,4h_B$.

Ілюстрація 6.21 — Будова номеру та відстань між номерами

6.7 Позначення маршруту

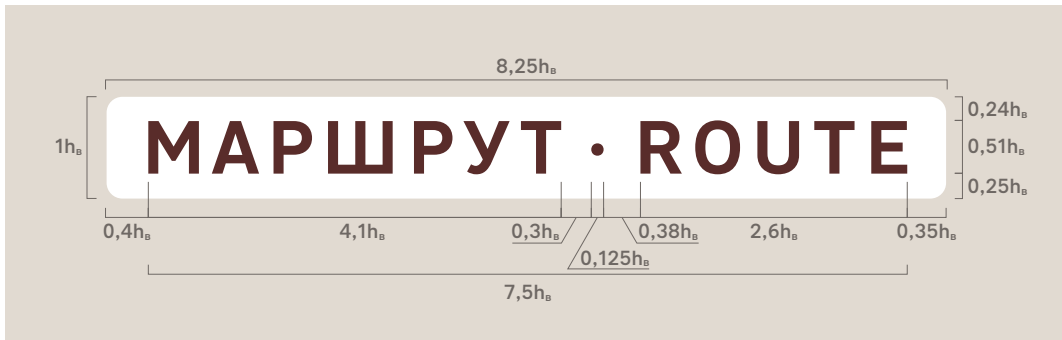
- 6.7.1 Позначення туристичного маршруту використовують на попередніх (тип A2), напрямних (B2) та підтверджувальних (C2) знаках до туристичного маршруту.

Ілюстрація 6.22 — Приклади позначення туристичного маршруту на знаках A2, B2 та C2

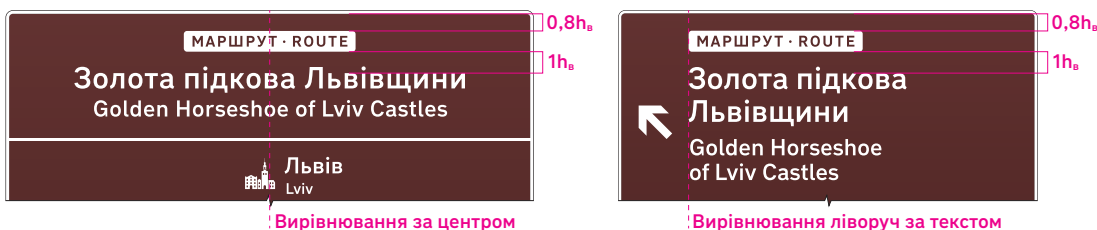
- 6.7.2 Позначення складається з позначки «МАРШРУТ · ROUTE», виконаної заголовними літерами на білому тлі, а також з назви маршруту українською та англійською мовами, що вказуються після позначки. Ми не пишемо «туристичний маршрут», адже коричневе тло знаків каже про туристичність.

Ширина позначки — $8,25h_b$, висота — $1h_b$. Текст виконано заголовними літерами з трекінгом 120. Ширина тексту — $7,5h_b$, висота — $0,51h_b$.

Ілюстрація 6.23 — Будова позначення туристичного маршруту

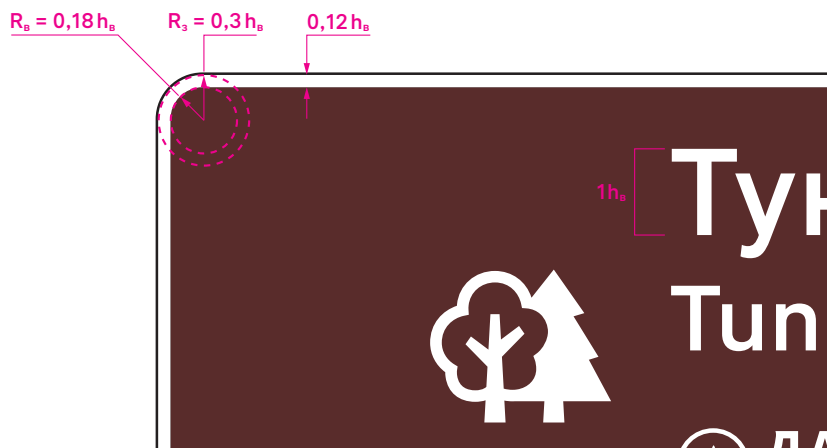
- 6.7.3 Позначка «МАРШРУТ · ROUTE» розташовується $0,8h_b$ від облямівки знака та $1h_b$ до рядкової літери українського напису. Вирівнювання для попередніх та підтверджувальних знаків (A2 та C2) за центром, а для напрямних (B2) — ліворуч за текстом.

Ілюстрація 6.24 — Вирівнювання позначки туристичного маршруту на знаках A2 та B2

6.8 Облямівка та заокруглення кутів знака

- 6.8.1 Для знаків із коричневим тлом використовується біла облямівка завтовшки $0,12 h_b$.
- 6.8.2 Внутрішній радіус закруглення зовнішньої облямівки R_z — $0,3 h_b$, внутрішньої облямівки R_b — $0,18 h_b$.

Ілюстрація 6.25 — Радіус заокруглення кутів та розміри облямівки на знаках

Розділ 7.

Побудова знаків

7.1 Попередні знаки (тип А)

Попередній знак до окремої точки інтересу (тип А1)

7.1.1 Знак типу А1 складається з:

- ① схеми маневру;
- ② позначки основної траси, якою прямуємо;
- ③ відстані до маневру;
- ④ відстані до точки інтересу після маневру;
- ⑤ піктограми категорії;
- ⑥ назви точки інтересу українською;
- ⑦ переклад англійською (або транслітерація);
- ⑧ позначок Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, рекомендації ДАРТ, переліку додаткових точок інтересу та основних сервісів (максимально шість позначок).

Елементи 5–8 складають блок точки інтересу.

- 7.1.2 Граничні розміри знака підлаштовуються під розміри інформації. Побудову знака необхідно визначати з огляду на найкращу розпізнаваність маневру. Економія матеріалів має менше значення.
- 7.1.3 Потрібно розносити блоки інформації на знаках, керуючись принципом близькості (див. п. 6.1.1). Треба явно показати, якого об'єкта та напрямку стосується відповідна інформація. Важливо уникати хибних візуальних зв'язків елементів, які можуть ввести водія в оману.
- 7.1.4 Схема маневру показує, який маневр потрібно здійснити для з'їзду до точки інтересу. Маневр має бути однозначно зрозумілим.

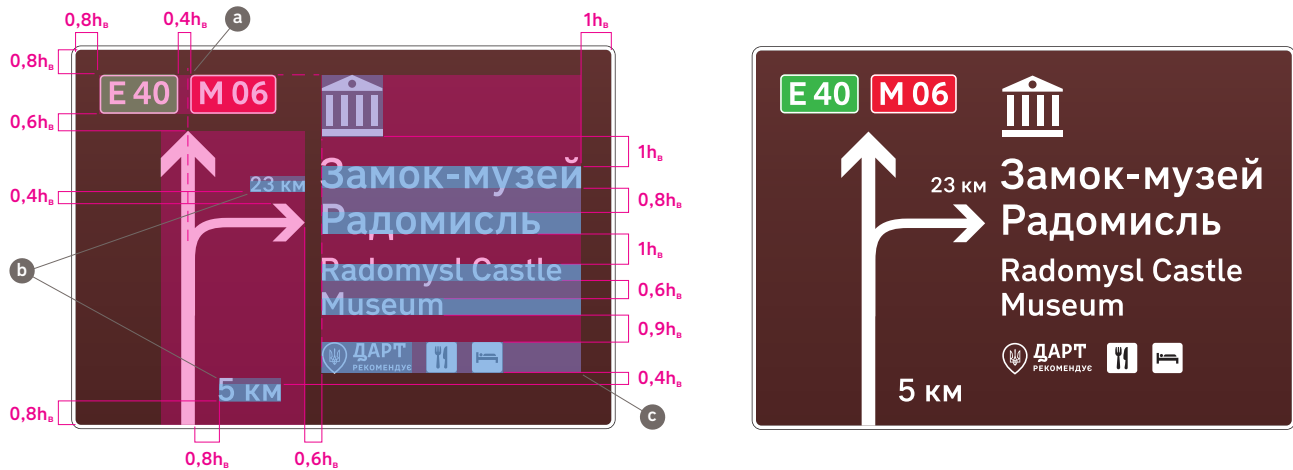
Маневр містить:

- основний напрямок, яким ми зараз прямуємо;
- другорядний, на який потрібно з'їхати з основної дороги, щоб дістатися точки інтересу.

На основному напрямку достатньо вказати лише номер траси: туристичні знаки доповнюють сині та зелені знаки маршрутного орієнтування, а не замінюють їх.

- 7.1.5 Товщина лінії основного напрямку — $0,45h_b$, а другорядного — $0,325h_b$ (див. п. 6.4.4).

Блок точки інтересу komponується так, щоб знак вийшов компактнішим. Усі елементи вирівнюються за лівим краєм. Піктограма категорії розташовується над назвами (коли точка інтересу одна), а блок додаткових позначок — під назвами.

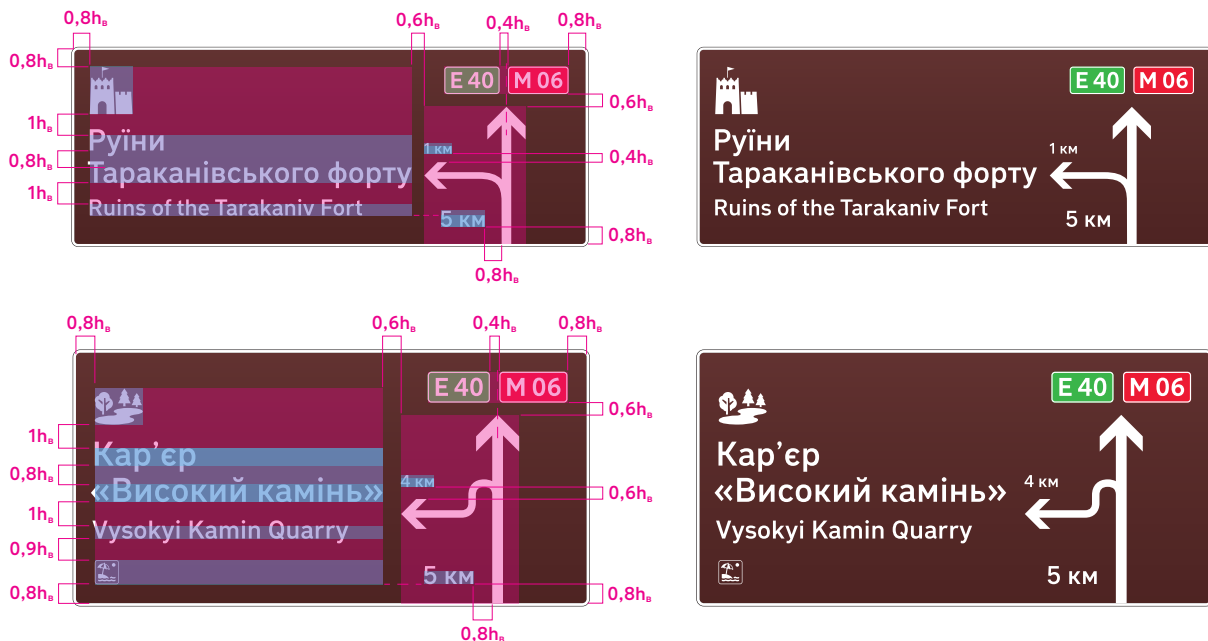

Ілюстрація 7.1 — Знак з поворотом до точки інтересу праворуч від основної траси

- a** Позначка основної траси, якою прямуємо, заввишки $1,3h_b$. Вона вирівнюється за центром стрілки основного напрямку. Якщо номерів кілька, то вони розміщуються на відстані $0,4h_b$.
- b** Розмір тексту відстані до маневру такий самий, як розмір англійської назви, а розмір тексту відстані після маневру до точки інтересу — $0,5h_b$.

Відстань до маневру та відстань до точки після маневру не мають стояти на одній лінії. Також відстань після маневру потрібно розміщувати над стрілкою маневру, вирівнюючи за краєм стрілки. Таке розташування підкреслює різницю цих цифр.

- c** За наявності додаткових позначок біля назви точки інтересу потрібно додати відступ $0,4h_b$ до «5 км» (відстань до маневру), щоб більше відокремити цифру від блоку точки інтересу.

Ілюстрація 7.2 — Знаки з поворотом ліворуч та з віднесеним поворотом ліворуч до точки інтересу. Для більшої компактності відстань до маневру (5 км) переносять ліворуч від лінії. Відстань до точки інтересу розташовується над стрілкою для кращого візуального розділення

7.1.6 Під час переносів тексту треба уникати утворення занадто довгих чи занадто коротких рядків та всього блоку тексту.

Потрібно уникати утворення візуальних дірок між рядками тексту: коли між двома довгими рядками утворюється занадто короткий.

Не можна відображати текст у три і більше рядків по одному короткому слову в кожному з них.

За можливості лишати власну назву об'єкта або ім'я на одному рядку.

Не розривати за можливості слова, що пишуться через дефіс.

Потрібно уникати переносів, які розділяють слово на кілька рядків. Замість цього потрібно переносити все слово на окремий рядок.

✗ Погано

Короткі рядки по одному слову та розрив короткого слова з дефісом

**Замок-музей
Радомисль**
Radomysl Castle
Museum

Перенос власної назви та візуальна «діра» між рядками тексту

Кар'єр «Високий камінь»
Vysokyi Kamin Quarry

Занадто довгий блок тексту, що робить дуже довгим сам знак

Культурно-археологічний центр «Пересопниця»
Peresopnytsia Cultural and Archaeological Center

Перенос всередині слова, що розділяє його на дві окремі частини

Кар'єр «Коростишівський каньйон»
Korostyshiv Canyon Quarry

✓ Добре

Не розривається дефіс та немає коротких рядків по одному слову

**Замок-музей
Радомисль**
Radomysl Castle
Museum

Не розривається власна назва та немає «діри» у тексті

**Кар'єр
«Високий камінь»**
Vysokyi Kamin Quarry

Допустимий перенос довгого слова з дефісом

**Культурно-археологічний центр
«Пересопниця»**
Peresopnytsia Cultural and Archaeological Center

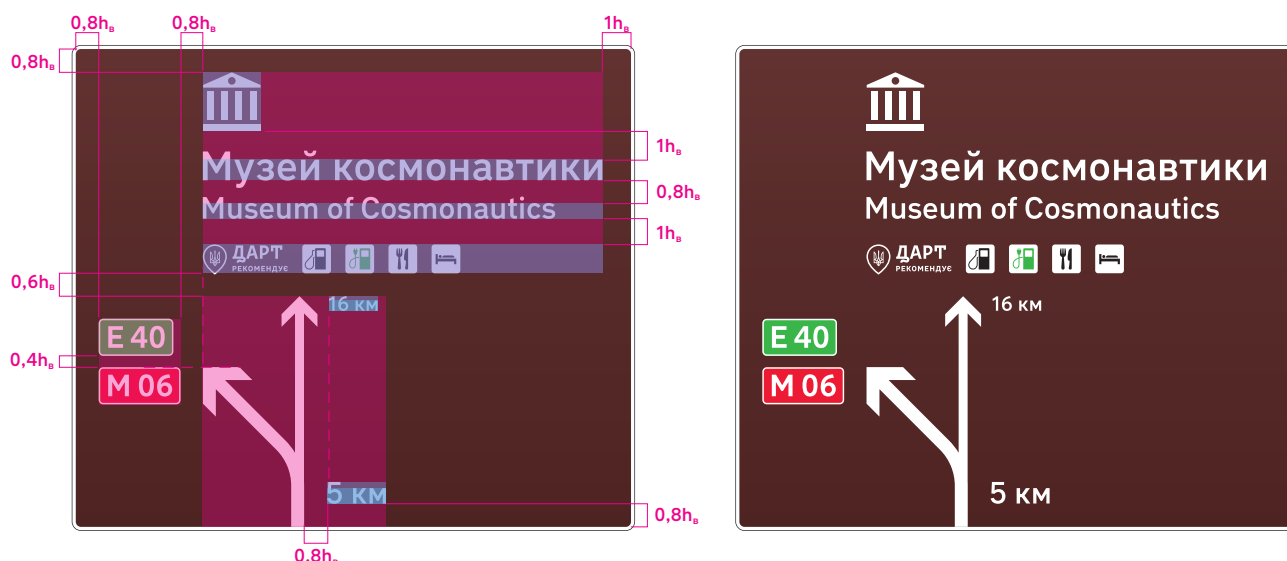
Замість розриву слова потрібно перенести назву на кілька рядків

**Кар'єр
«Коростишівський каньйон»**
Korostyshiv Canyon Quarry

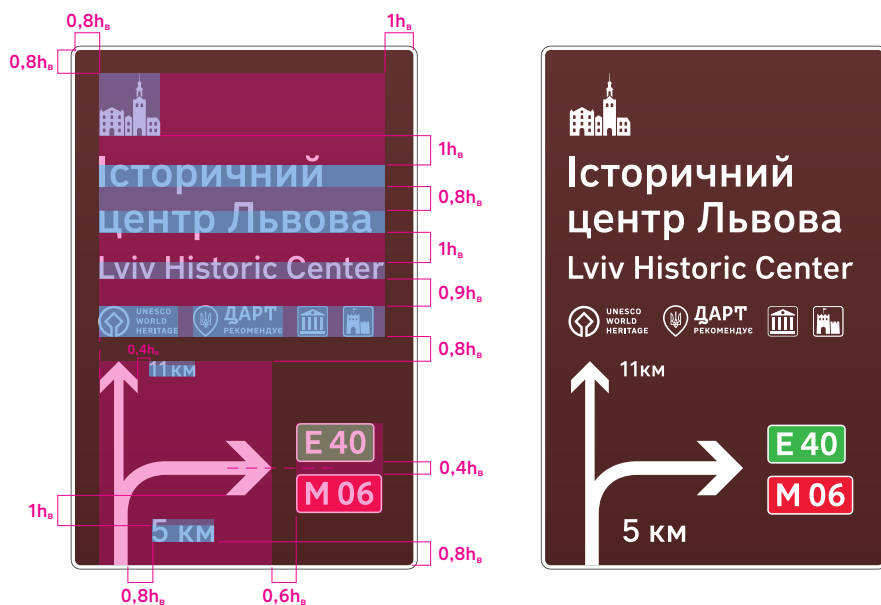
7.1.7 На знаках, де основний напрям іде вбік, а до точки інтересу потрібно продовжувати рух прямо, блок точки інтересу не змінює свій вигляд та розташовується зверху на відстані $0,6h_v$ від стрілки. Весь блок вирівнюється так, щоб він однозначно стосувався напрямку вперед.

Відстань до точки інтересу розташовується обабіч від стрілки та вирівнюється разом з відстанню до маневру (ілюстрація 7.3).

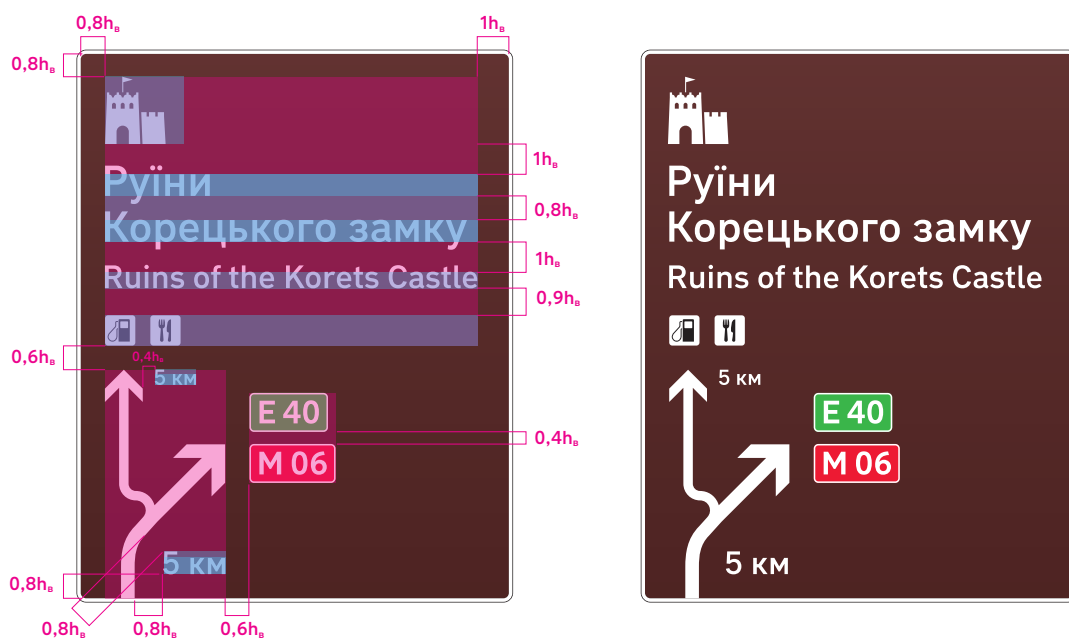
Довжина стрілок маневру обирається візуально так, щоб маневр однозначно зчитувався на відстані та кожен напрямок явно відрізнявся між собою.

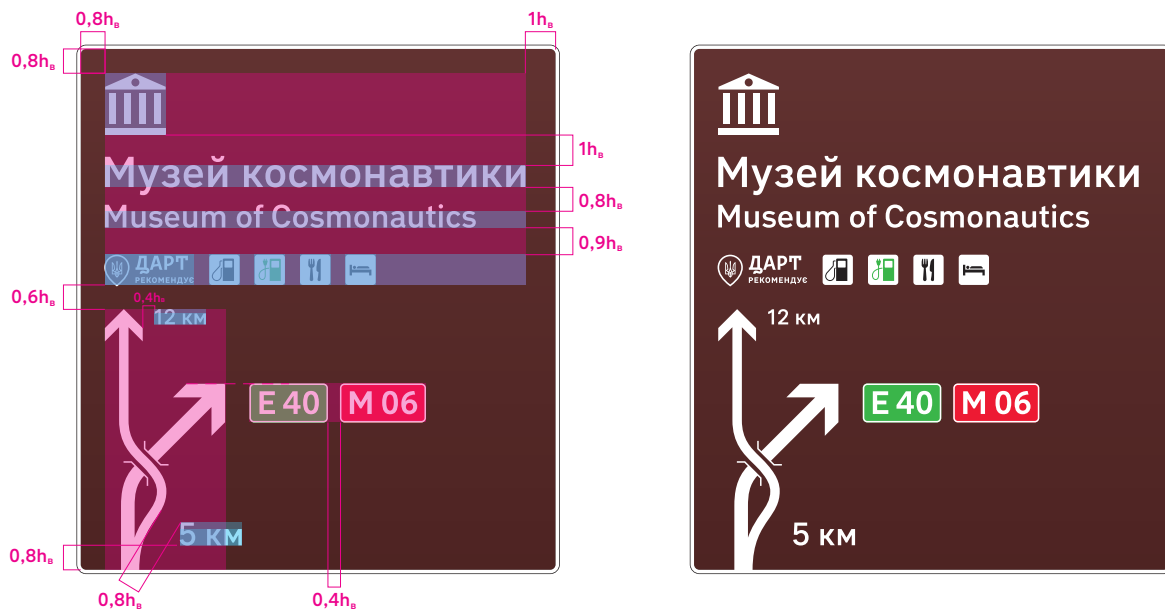
Ілюстрація 7.3 — Знак з напрямком прямо до точки інтересу, коли основна траса продовжується плавно ліворуч (наприклад, на об'їзних дорогах навколо населених пунктів). Довжина стрілок обирається візуально, щоб напрямок убик візуально відділявся від напрямку прямо

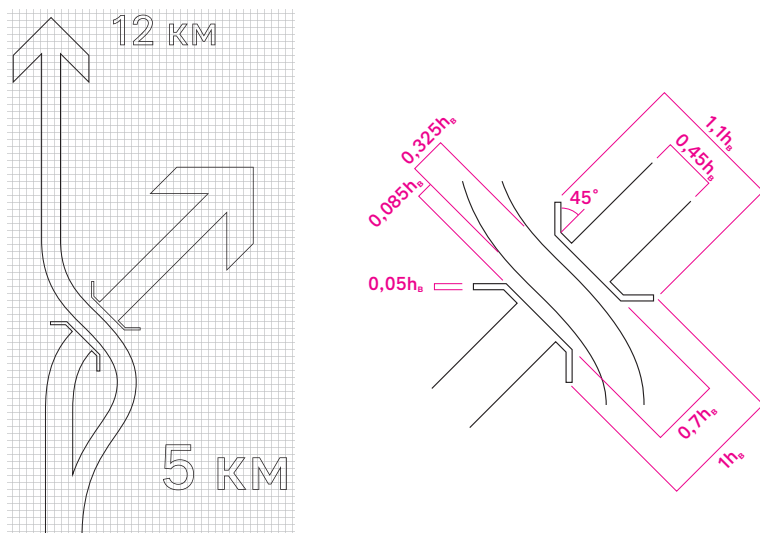
Ілюстрація 7.4 — Знак з напрямком прямо до точки інтересу, коли основна траса повертає різко праворуч. Довжна стрілки прямо обирається така, щоб увесь блок візуально відділявся від повороту, не менше $2-3h_b$ від розгалуження

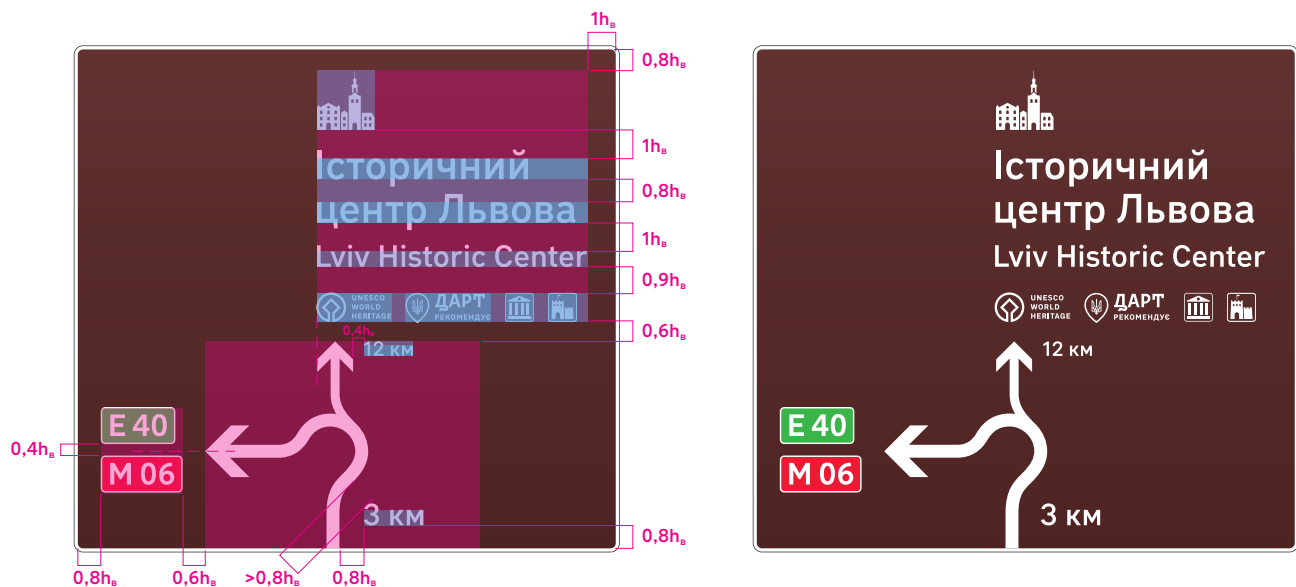
Ілюстрація 7.5 — Знак з напрямком прямо до точки інтересу, коли основна траса продовжується плавно праворуч, але для руху прямо потрібно здійснити маневр з розворотом на основній трасі

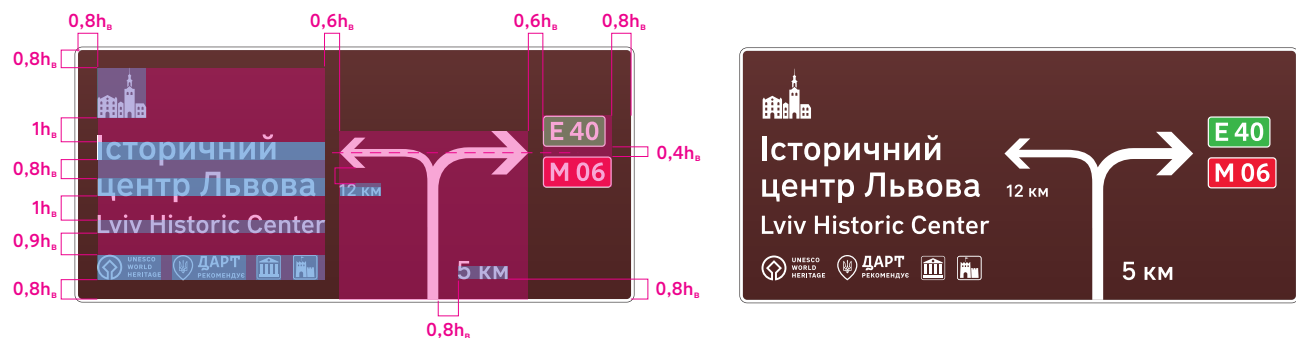
Ілюстрація 7.6 — Знак дворівневої розв'язки зі шляхопроводом та з напрямком прямо до точки інтересу. На цьому знаку важливо чітко передати будову розв'язки та самого маневру. Шлях, який проходить у реальності вище, зображуємо безперечною лінією

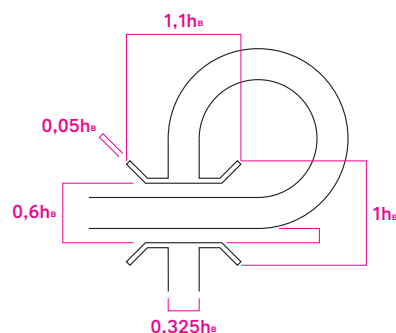
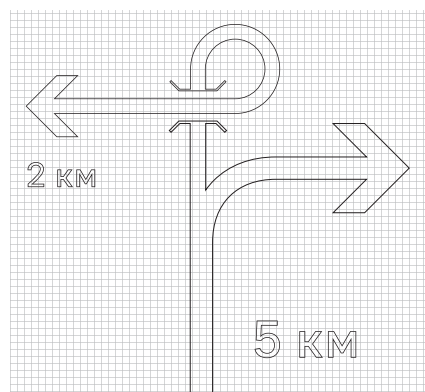
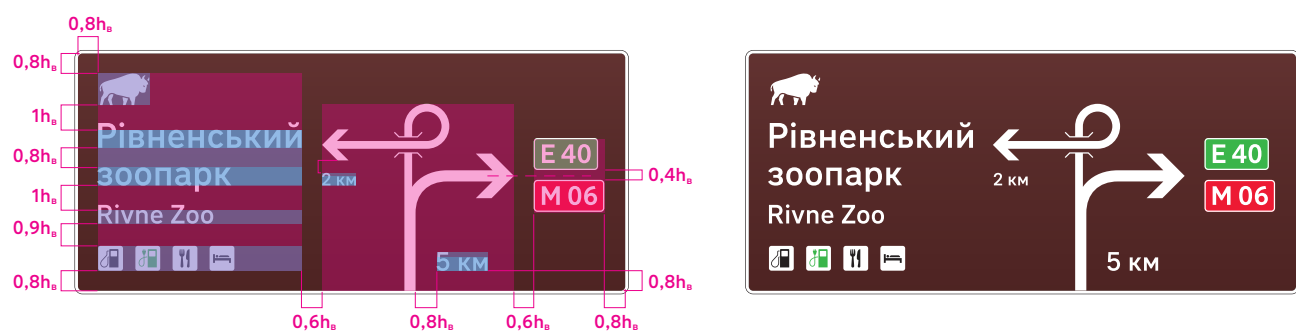
Ілюстрація 7.7 — Будова та розміри позначення шляхопроводу

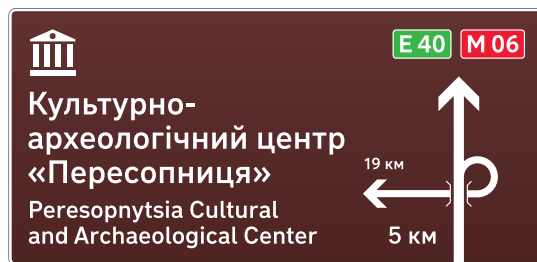
Ілюстрація 7.8 — Знак кільцевої розв'язки, де напрямок до точки інтересу прямо, а основна траса продовжується ліворуч. Таке кільце варто робити розпізнаваним, не менше $2-3h_b$ у діаметрі

Ілюстрація 7.9 — Знак Т-подібного перехрестя або розв'язки, де один з напрямків до точки інтересу, а інший — продовження руху основною трасою. Оголівки стрілок напрямків потрібно розташувати на рівні першого рядка точки інтересу. Довжина стрілок обирається візуально, щоб відстань до точки інтересу (12 км) була на відстані не менше $1h_b$ від вертикальної лінії, а краще — $1,6-2h_b$

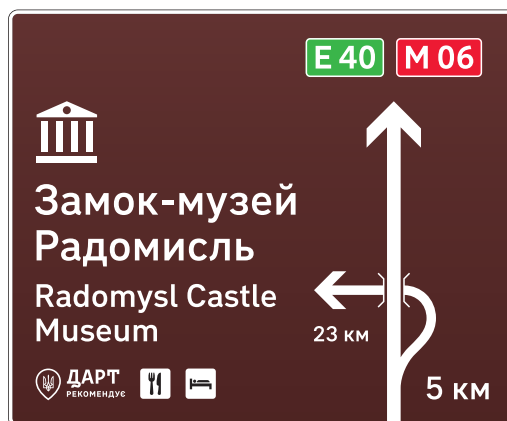
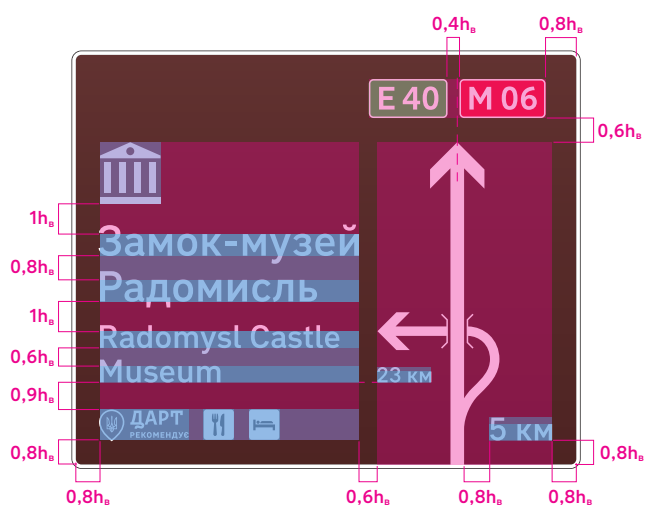

Ілюстрація 7.10 — Знак розв'язки «листок конюшини», де основна траса продовжується праворуч (наприклад, об'їзна дорога), а до точки інтересу потрібно повернути розв'язкою ліворуч

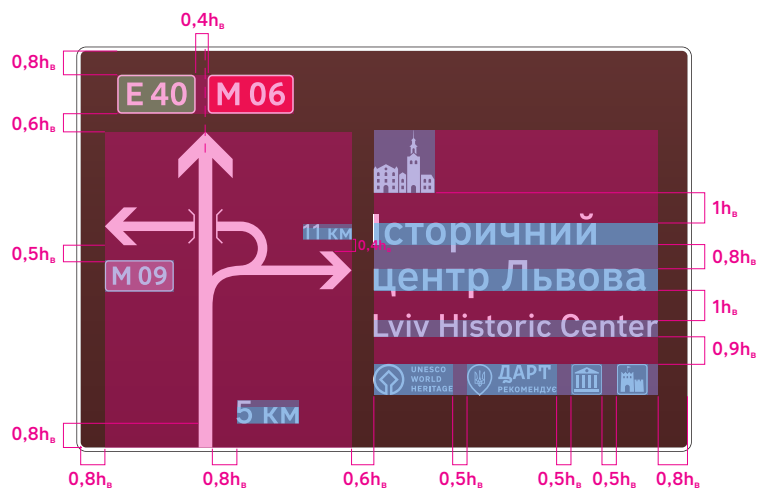

Ілюстрація 7.11 — Знак розв'язки «листок конюшини», де до точки інтересу потрібно звернути ліворуч, а основний напрямок продовжується прямо.

Для більшої компактності відстань до маневру (5 км) можна перенести ліворуч від лінії. Відстань до точки інтересу в такому разі потрібно розташувати над стрілкою для кращого візуального розділення. Сам маневр повороту з позначкою шляхопроводу потрібно розташовувати від відстані до маневру (5 км) не ближче ніж $0,8h_b$.

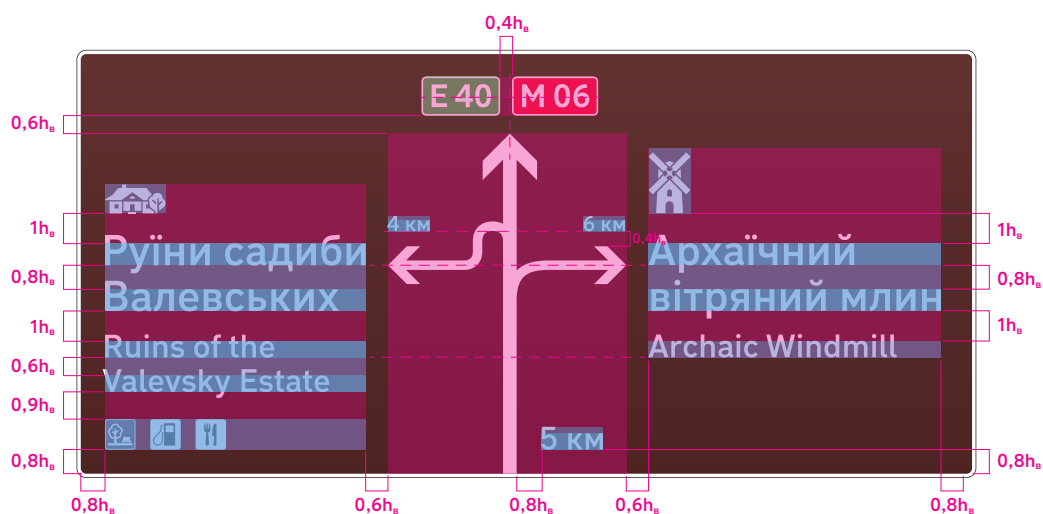
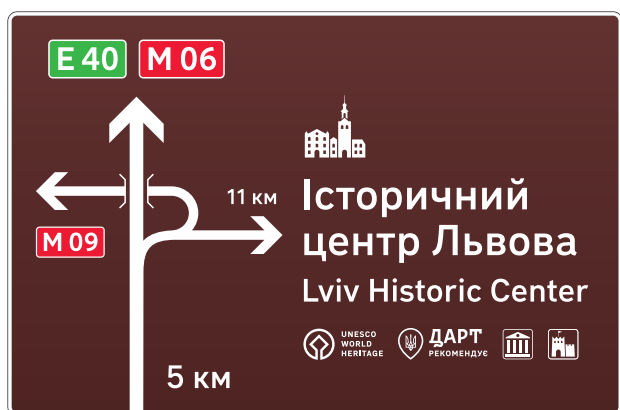
Ілюстрація 7.12 — Знак трубоподібної розв'язки, де до точки інтересу потрібно з'їхати з основної дороги та повернути ліворуч під шляхопроводом

Ілюстрація 7.13 — Знак складної розв'язки (наприклад, «діамантова», «гантеля», «кістка» тощо) із трьома напрямками.

Щоб зунеможливити помилку водія у виборі напрямку до точки інтересу, доцільно показувати на схемі маневру всі наявні напрямки.

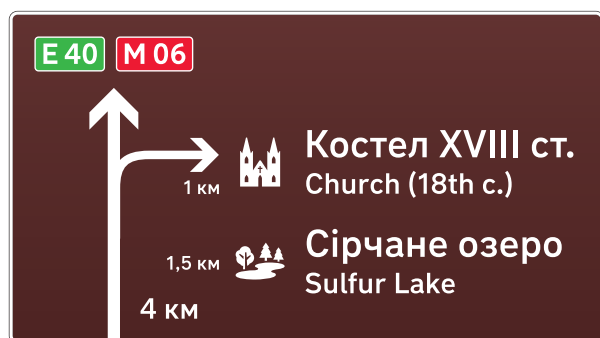
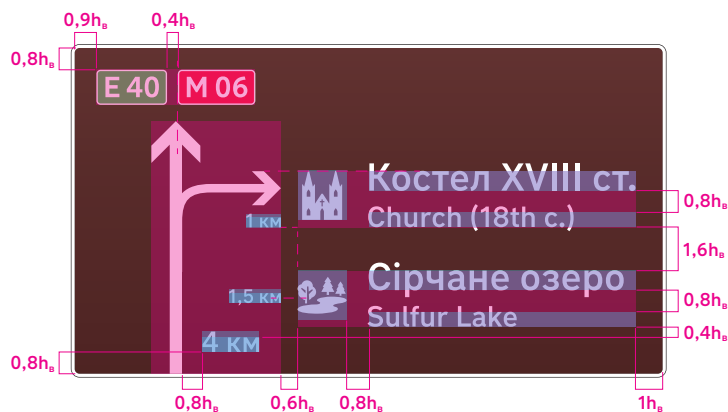
На цьому прикладі, крім основного напрямку (прямо) та з'їзду до точки інтересу (праворуч), вказують ще з'їзд на трасу **M09** (ліворуч)

Ілюстрація 7.14 — Знак з двома точками інтересу, де до однієї веде поворот праворуч, а до іншої — віднесений поворот ліворуч.

Блоки точок інтересу потрібно вирівняти за першим рядком тексту, це зробить вигляд знака охайнішим. Стрілки потрібно розташувати теж на рівні перших рядків

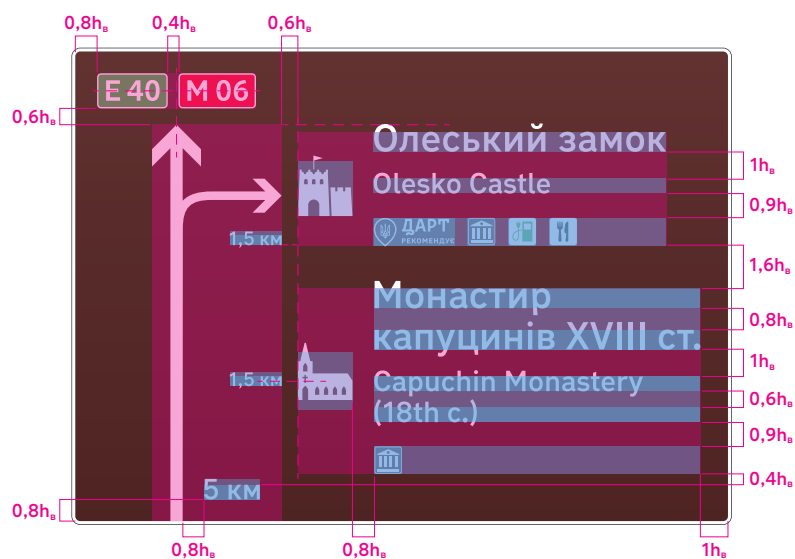

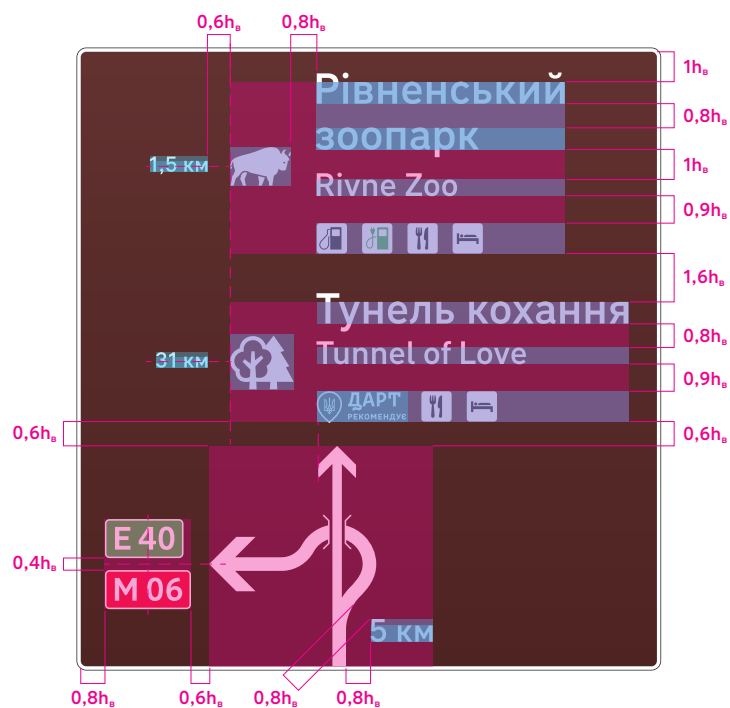
Ілюстрація 7.15 — Знак повороту до двох точок інтересу в одному напрямку.

Якщо потрібно показати дві чи три точки інтересу в одному напрямку, то піктограми кожної точки розташовують ліворуч від блоку тексту на відстані $0,8h_b$ та вирівнюють за центром блоку з урахуванням оптичної компенсації.

Першою точкою вказують ту, що ближче. Відстані до точок інтересу розташовують під стрілкою та вирівнюють за правим краєм. Перша відстань розташовується знизу текстового блоку, інші — за центрами блоків.

Стрілка праворуч вирівнюється за верхнім краєм текстового блоку або за центром першої точки інтересу

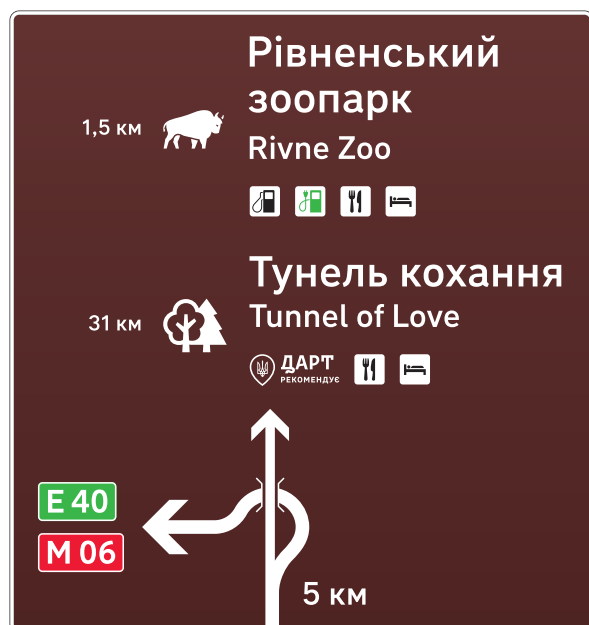

Ілюстрація 7.16 — Знак з кількома точками прямо та продовженням основної траси після кільця ліворуч (трубоподібна, Т-подібна тощо).

Вище (першою) вказують точку, розташовану ближче. Таким чином завжди зберігається послідовність точок на різних знаках.

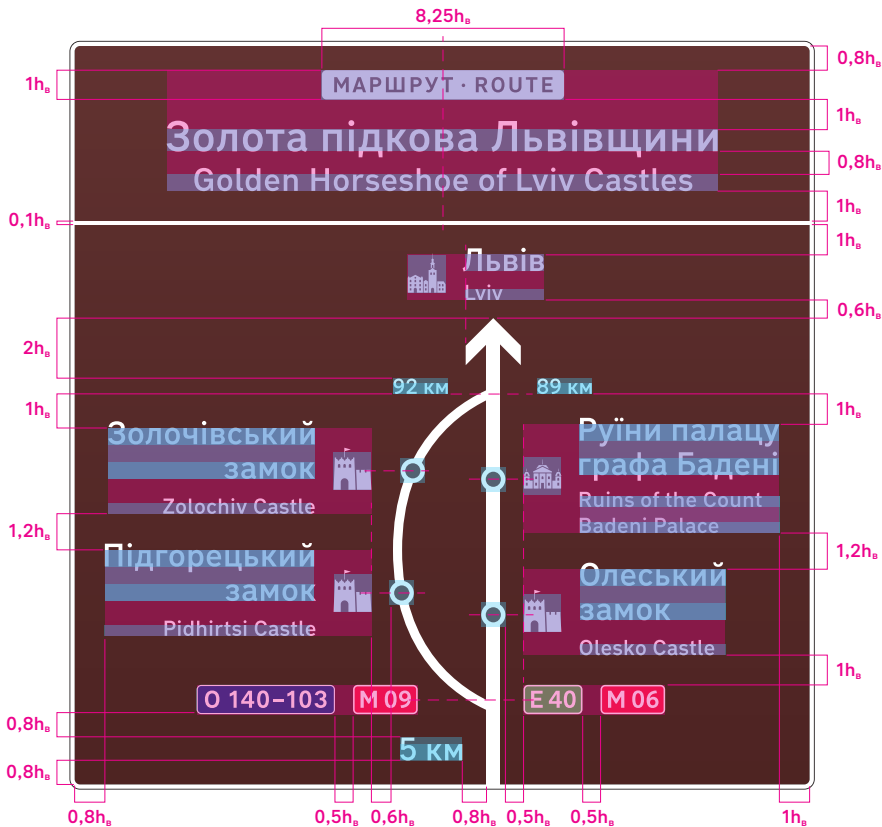
Відстані до точок інтересу розташовують ліворуч від блоків тексту та вирівнюють за центром блоків

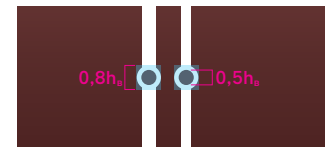
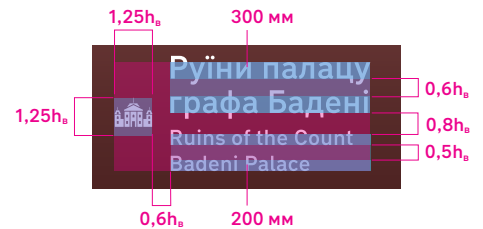
Попередній знак до туристичного маршруту (тип A2)

7.1.8 На схемі вказують не більше чотирьох-п'яти туристичних об'єктів (точок інтересу та населених пунктів). Для відображення обирають найбільш значущі об'єкти на маршруті українською та переклад англійською (або транслітерація).

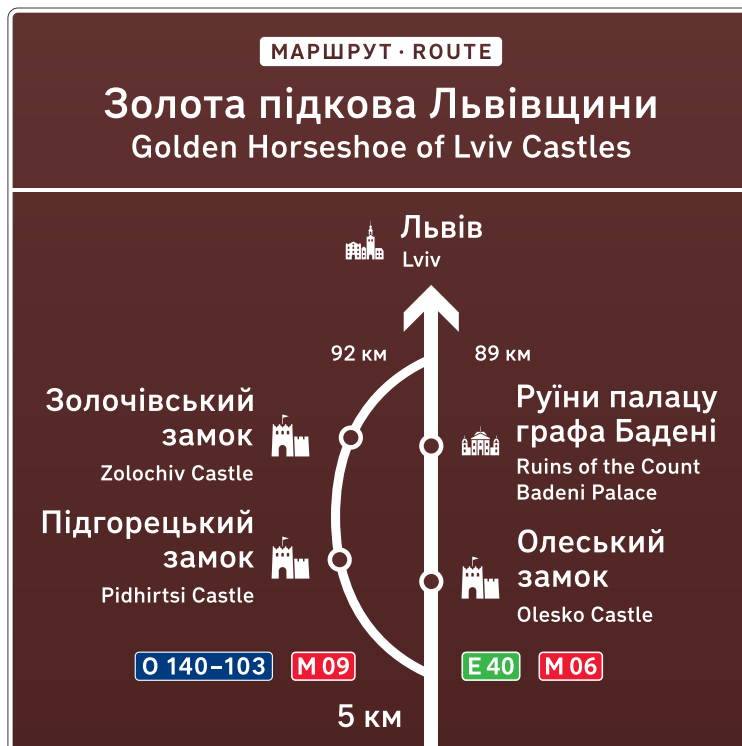
Якщо об'єкти відображають на декількох напрямках, то в кожному з них зазначають не більше двох. Для кільцевих маршрутів верхній об'єкт на знаку — найбільш віддалений, що має високу значущість. Якщо до цього об'єкту водій рухатиметься поточною дорогою (не змінюватиме автошляху), на нього вказують стрілкою.

Розміри елементів текстового блоку

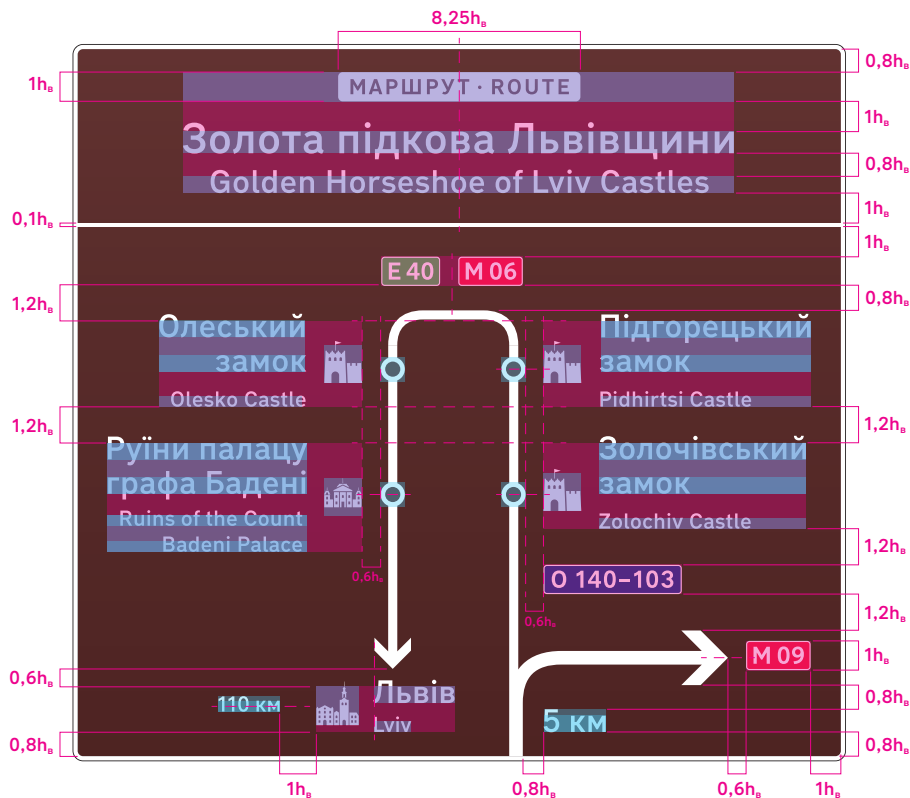

Розміри точок на схемі

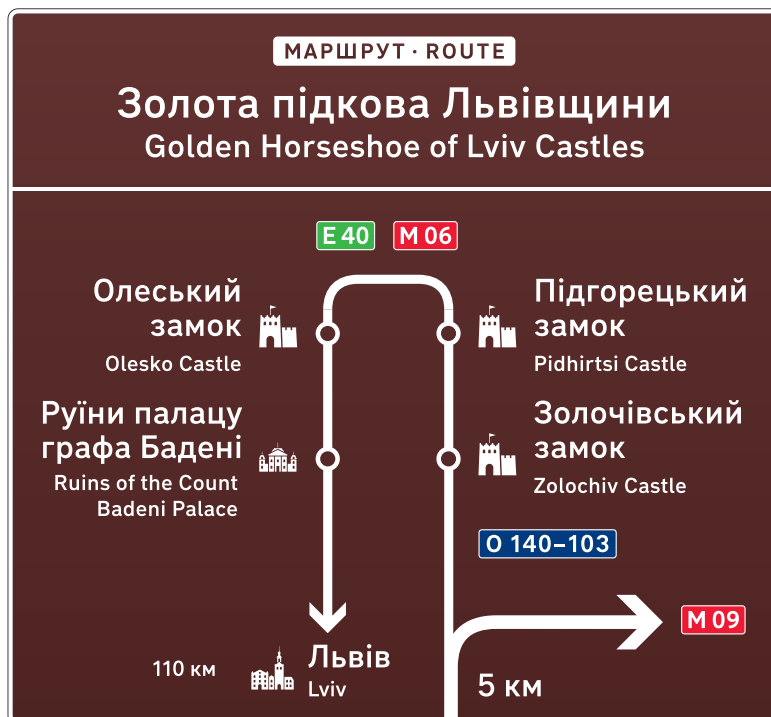
Ілюстрація 7.17 — Знак кільцевого маршруту «Золота підкова Львівщини» за 5 км до заїзду на маршрут з траси **M 06**.

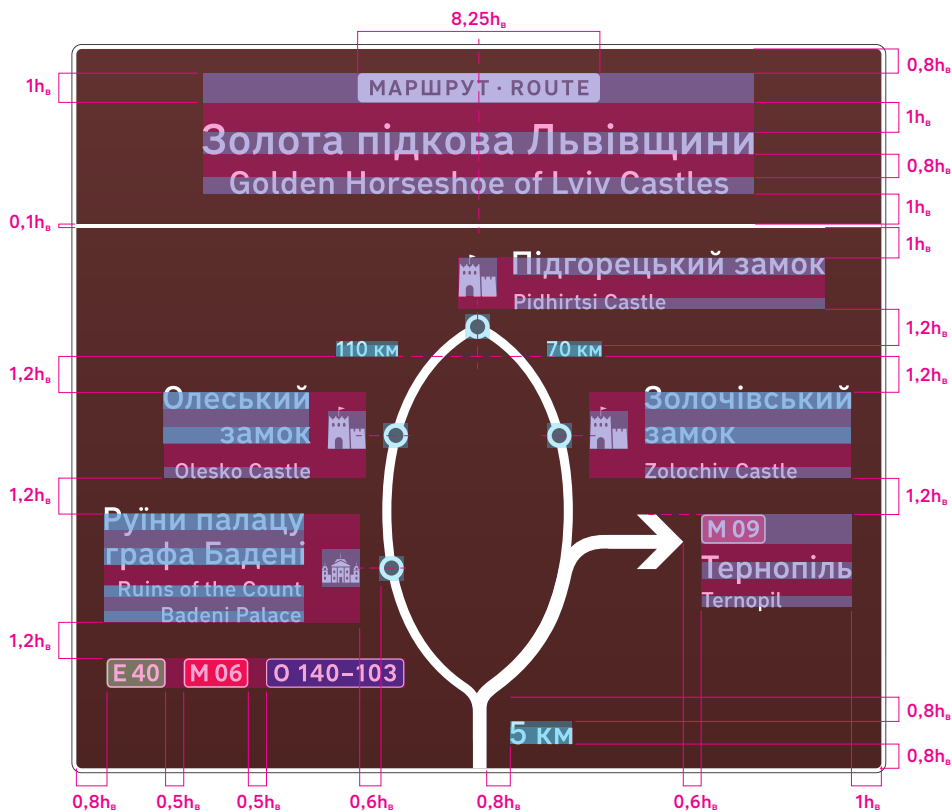
Одна частина проходить основною дорогою прямо до Львова трасою **M 06**, інша через траси **O 140-103** та **M 09** також до Львова

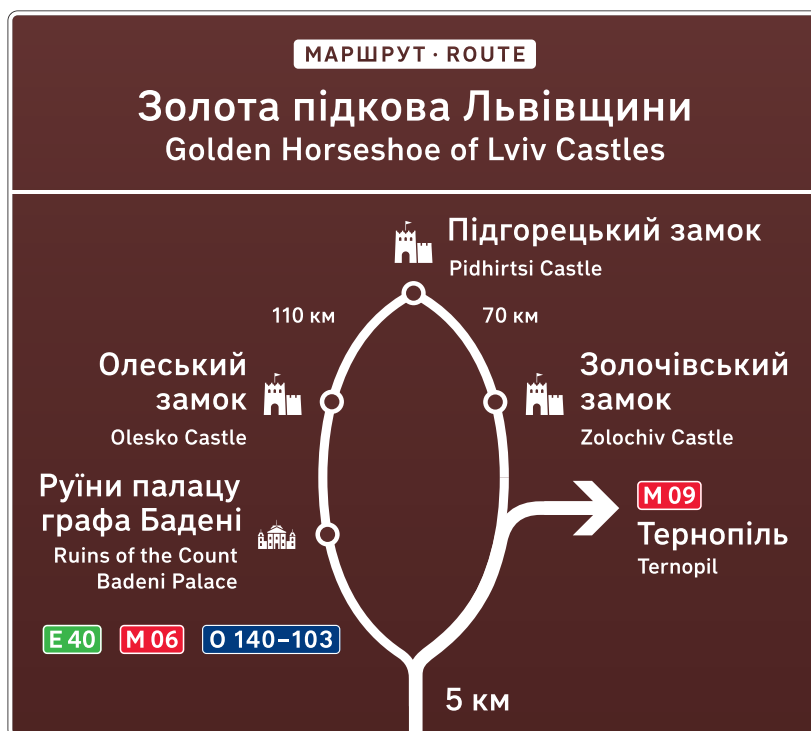
Ілюстрація 7.18 — Знак кільцевого маршруту «Золота підкова Львівщини» за 5 км до з'їзду з траси **M 09**, сама траса продовжується праворуч.

На схемі показано: прямо дорога **O 140-103** та дві точки інтересу, потім з'їзд на трасу **M 06**, ще дві точки інтересу та кінцева точка Львів

Ілюстрація 7.19 — Знак кільцевого маршруту «Золота підкова Львівщини» при виїзді зі Львова на трасу **M 09**

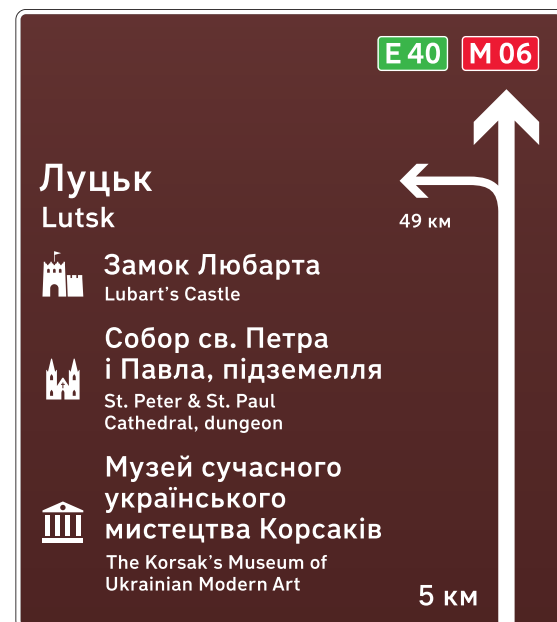
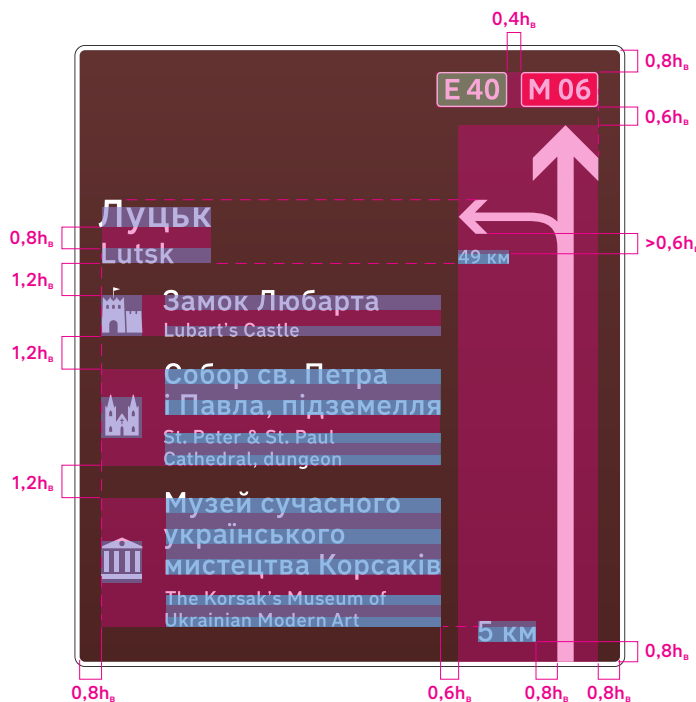
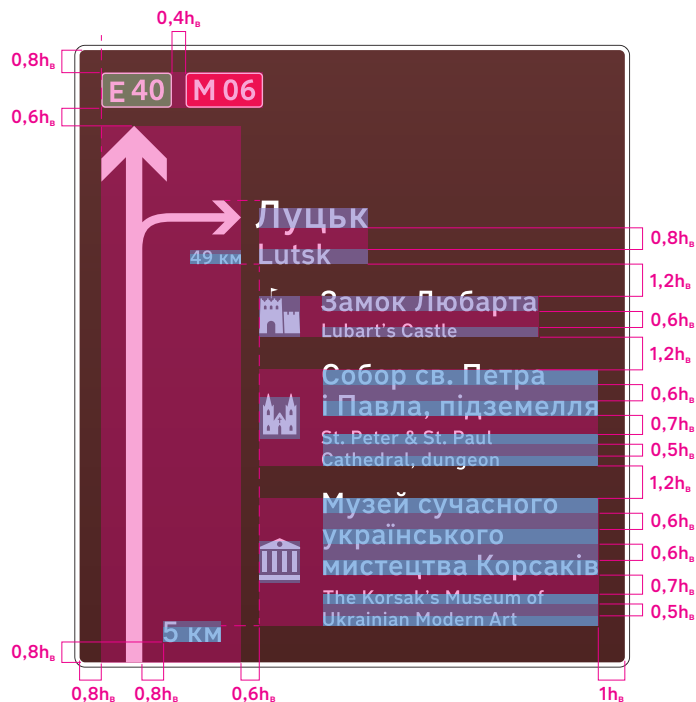

Попередній знак до туристичного населеного пункту (тип А3)

7.1.9 Для населеного пункту відображають не більше трьох точок інтересу. Варто обирати найбільш значущі точки інтересу з різних категорій, щоб відобразити спектр вражень, що може отримати турист, відвідаючи цей населений пункт.

Блоки точок інтересу розташовуються під назвою населеного пункту та завжди вирівнюються за лівою стороною.

Схеми маневрів подібні до знаків типу А1. Стрілка напрямку направляється на перший рядок назви населеного пункту.

Ілюстрація 7.20 — Знаки з'їду (праворуч та ліворуч) з основної дороги до туристичного населеного пункту, в якому вказано три точки інтересу

7.2 Напрямні знаки (тип В)

Напрямний знак до окремої точки інтересу (тип В1)

7.2.1 Напрямний знак до окремої точки інтересу складається:

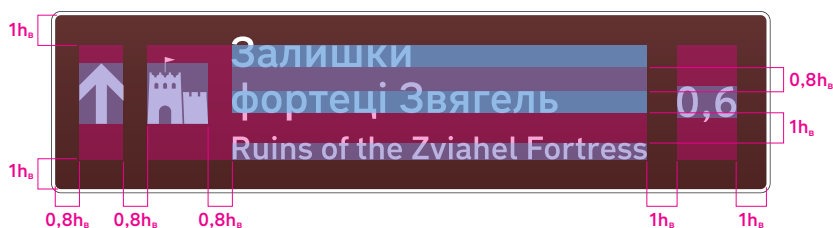
- із напрямку (див. 6.4 Стрілки);
- блоку з піктограми категорії та назви точки інтересу українською та переклад англійською або транслітерація (див. 6.5 Піктограми, 6.3 Текст);
- додаткових позначок та піктограм (див. п. 6.5.4–6.5.8);
- відстані.

7.2.2 Напрямки вперед (↑), прямо і ліворуч (↖), ліворуч (←) та розворот (↪) вирівнюються за лівим краєм знака. Напрямки прямо і праворуч (↗) та праворуч (→) — за правим.

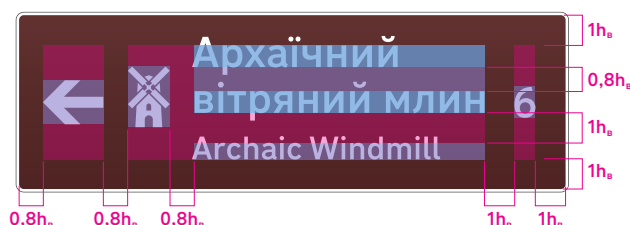
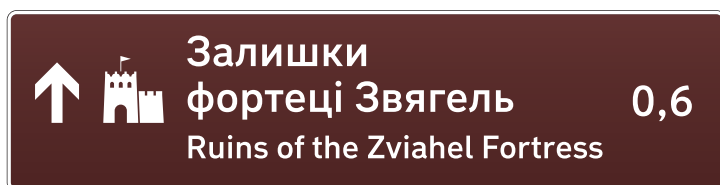
7.2.3 Піктограму категорії розташовують ліворуч від блоку назви та додаткових позначок та вирівнюють за його центром з урахуванням оптичної компенсації (див. п. 6.5.4).

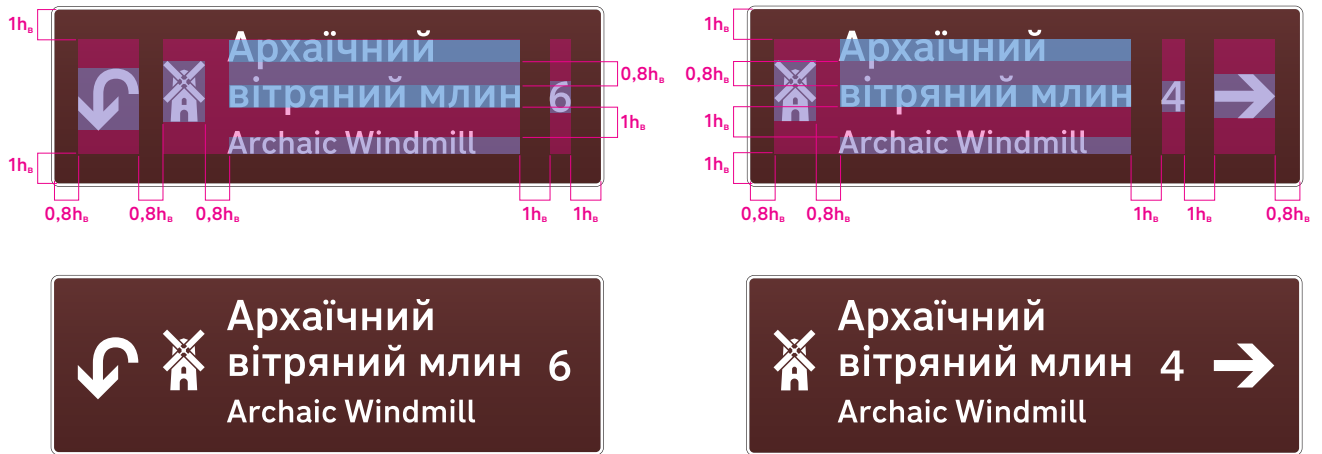
7.2.4 Відстань вирівнюють за центром блоку з назви та додаткових позначок. Відстань вказують у кілометрах без одиниць вимірювання.

Якщо відстань менша за 1 км, то вказують у десятих через кому. Найменша відстань, яку можливо вказати — 0,1 км.

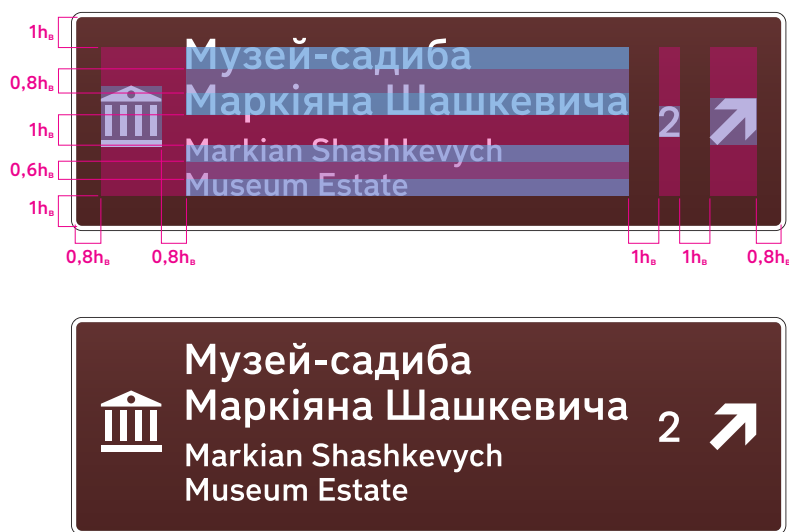

Ілюстрація 7.21 — Приклади побудови знаків В1

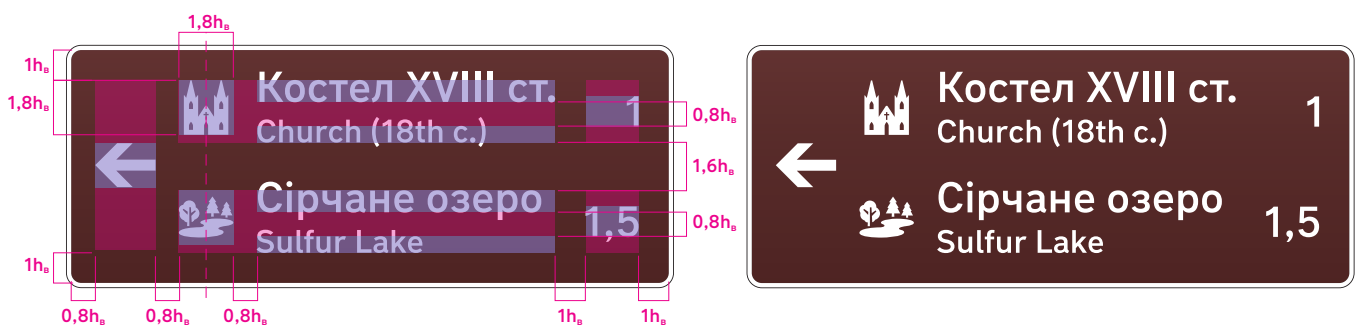

Ілюстрація 7.22 — Приклади побудови знаків В1

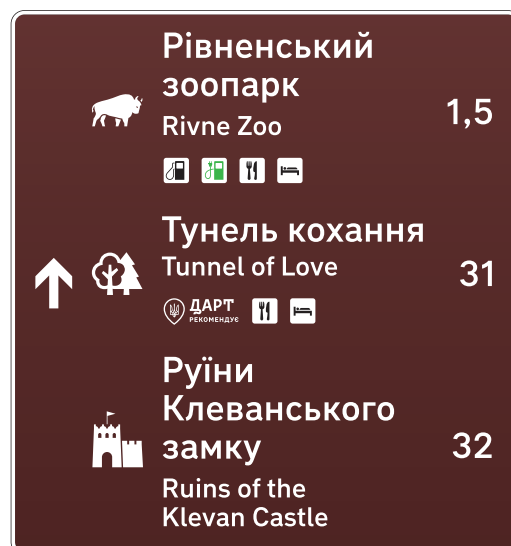
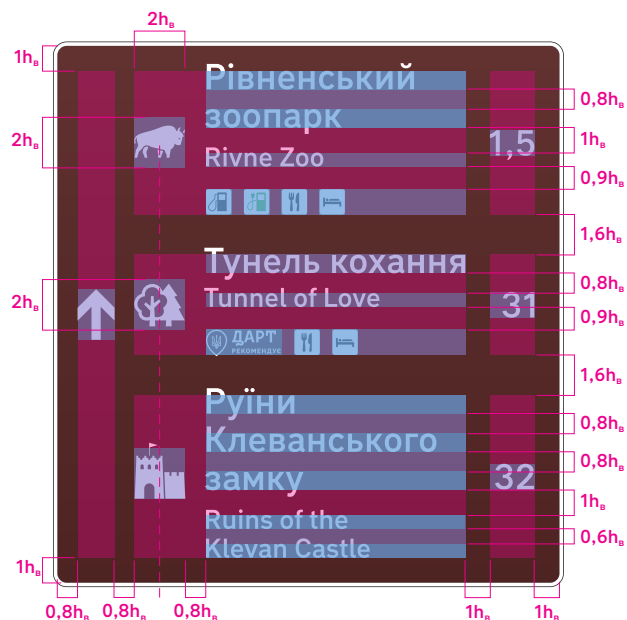
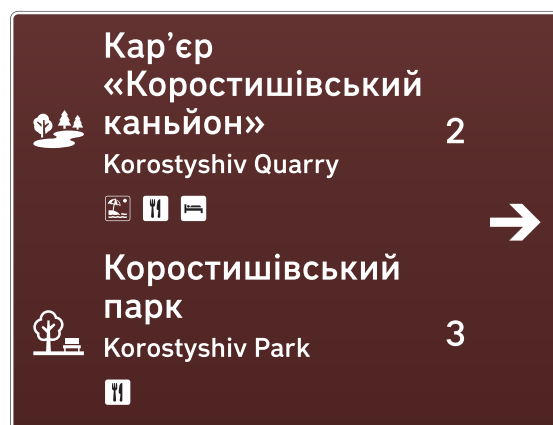
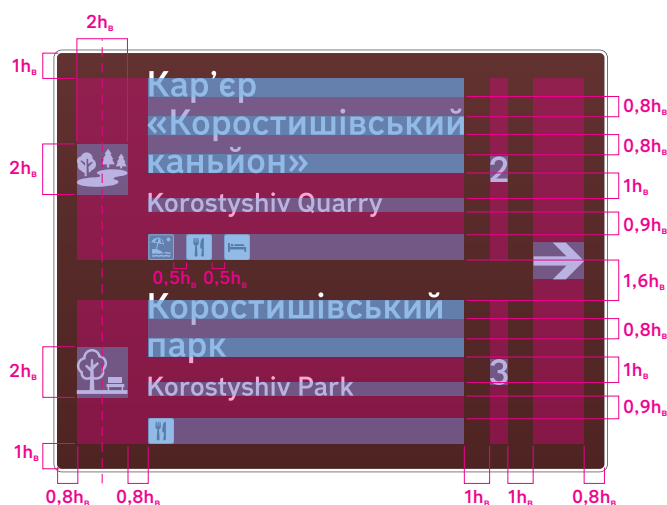
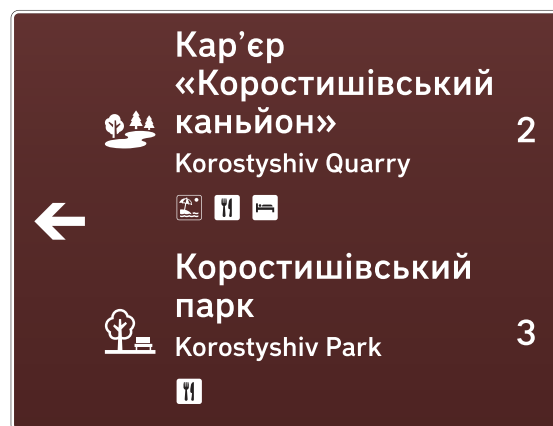
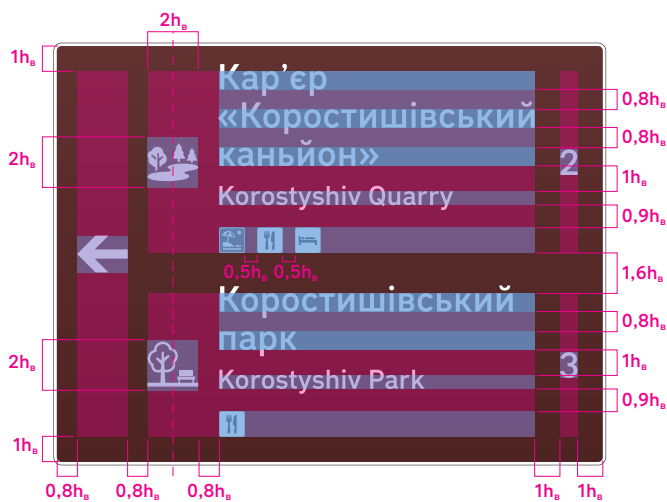

Ілюстрація 7.23 — Приклад побудови знаків В1 із довгою назвою точки інтересу

- 7.2.5 На знаках В1 вказують не більше ніж три точки інтересу. Якщо існує потреба відобразити понад три точки, їх відображають на окремих знаках, згрупувавши за напрямками (для розміщення окремих знаків див. 5.3 Напрямні знаки (тип В)).
- 7.2.6 Якщо декілька точок інтересу розташовуються в одному напрямку, то вказують одну стрілку. Її вирівнюють за центром блоків з назв та додаткових піктограм усіх вказаних на знаку точок.

Ілюстрація 7.24 — Приклад знака В1 із двома точками інтересу в одному напрямку

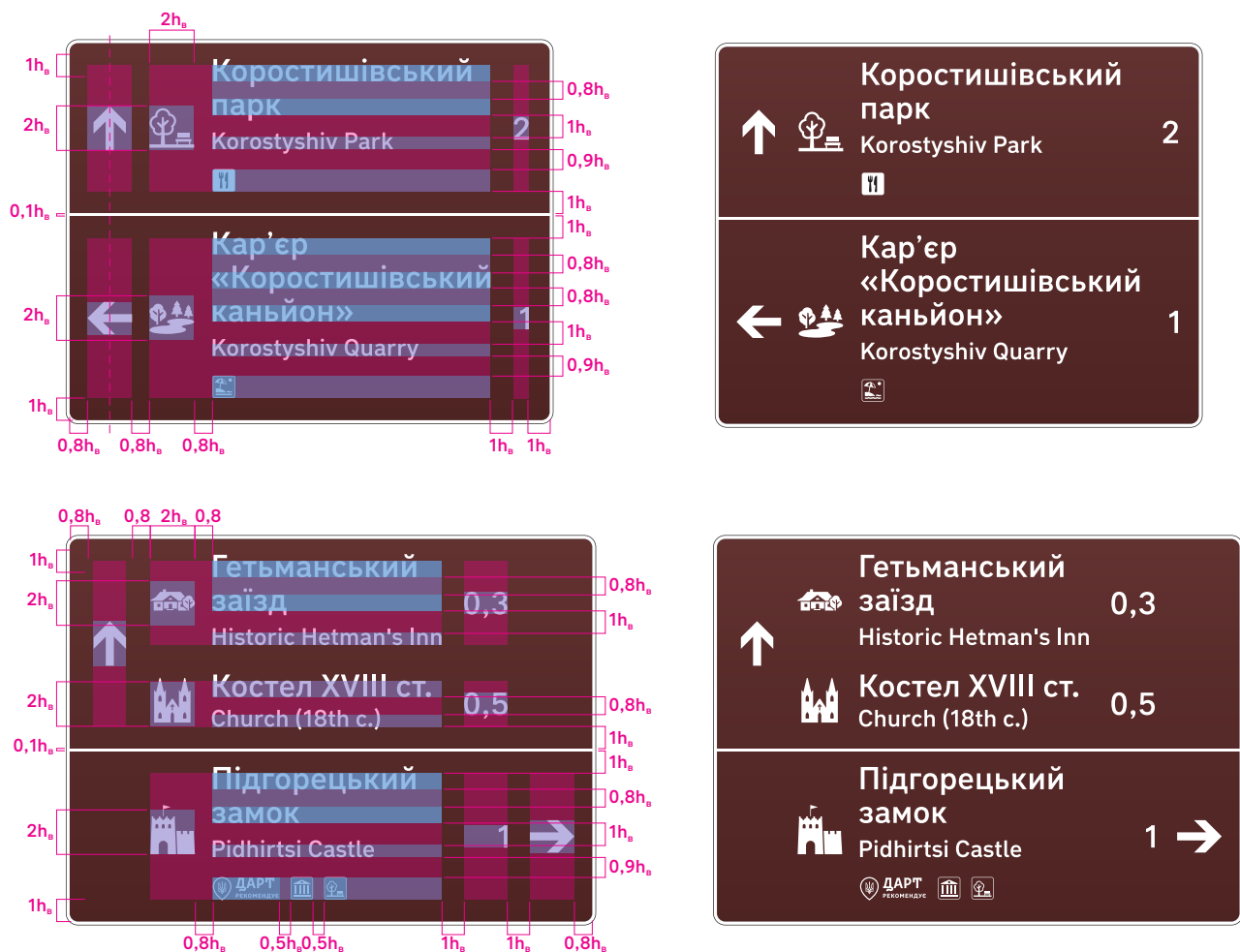

Ілюстрація 7.25 — Приклад знака В1 із двома та трьома точками інтересу в одному напрямку з додатковими піктограмами

7.2.7 Якщо на знаку вказують декілька точок інтересу в різних напрямках, тоді:

- напрямки відділяють лінією-розділювачем;
- стрілку кожного напрямку вирівнюють за центром блоків з назв та додаткових піктограм усіх вказаних в одному напрямку точок.

Порядок відображення стрілок на знаку див. п. 6.4 Стрілки.

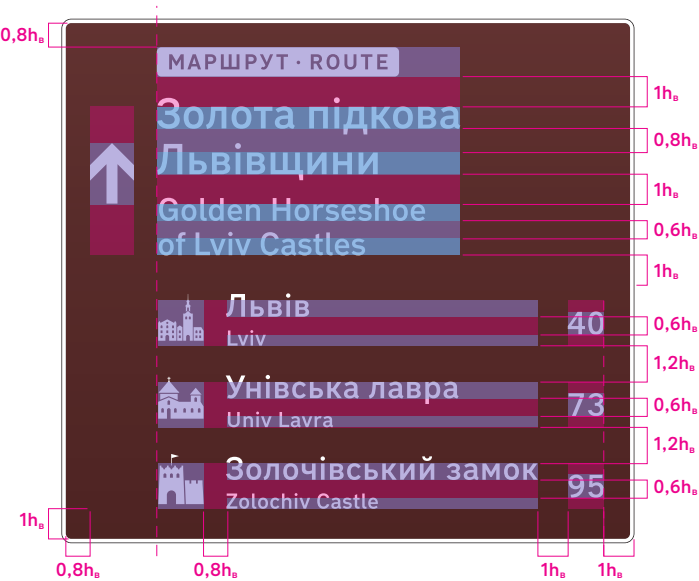
Ілюстрація 7.26 — Приклад знака В1 із двома точками інтересу в різних напрямках

Напрямний знак до туристичного маршруту (тип В2)

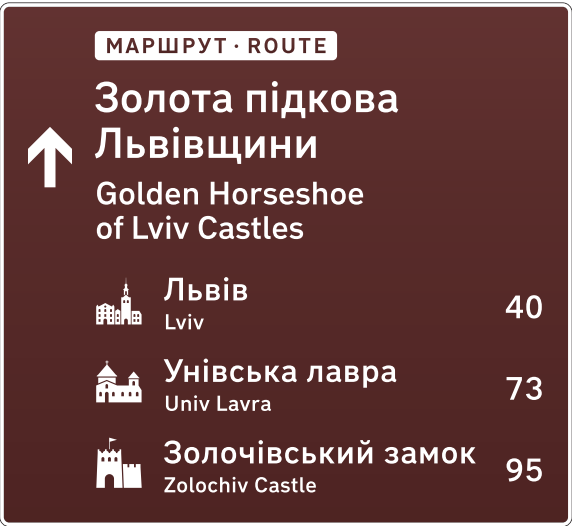
- 7.2.8 Напрямний знак в'їзду до туристичного маршруту складається з трьох частин:
- напрямок до маршруту;
 - позначення маршруту (позначка маршруту, назва маршруту українською та переклад англійською (або транслітерація));
 - перелік найбільш значущих точок на маршруті, починаючи з найближчої.

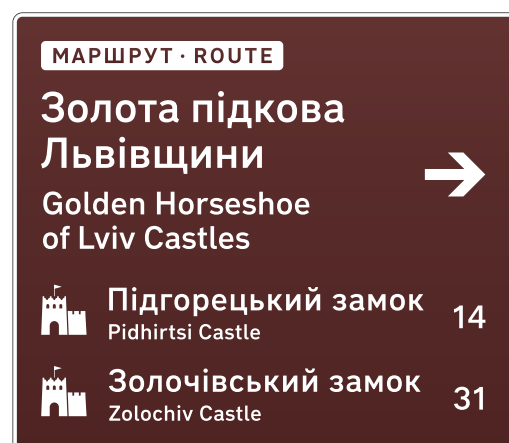
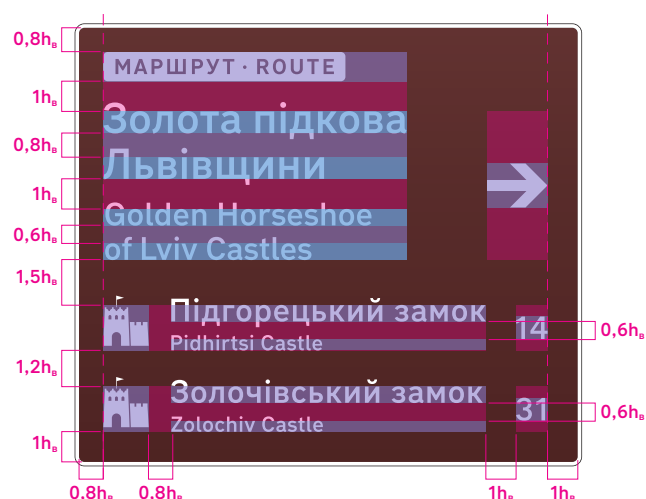
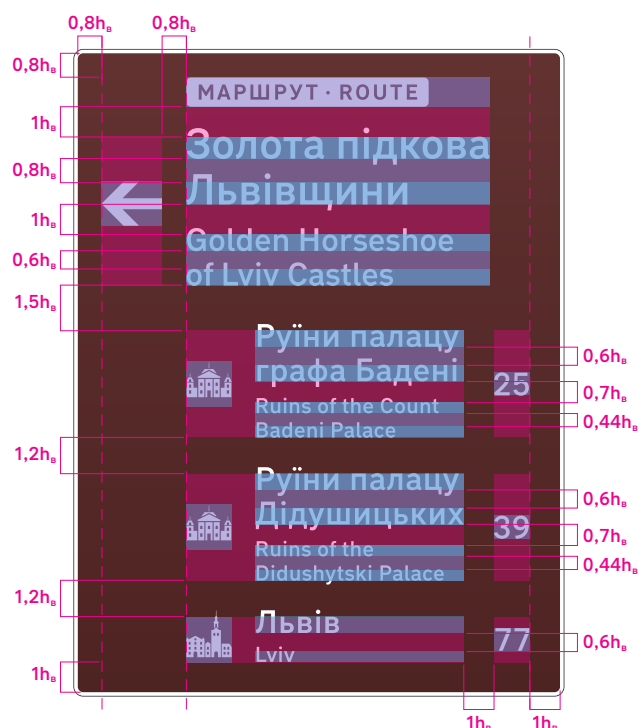
Додаткові позначки: Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, рекомендації ДАРТ, сервісів — на знаках В2 не відображають.

- 7.2.9 Максимально можна вказати три точки інтересу.
- 7.2.10 Піктограми категорій точок інтересу відцентровуються відносно одна одної.

Ілюстрація 7.27 — Приклад будови знака В2

Ілюстрація 7.28 — Приклад будови знака В2

Напрямний знак до туристичного населеного пункту (тип В3)

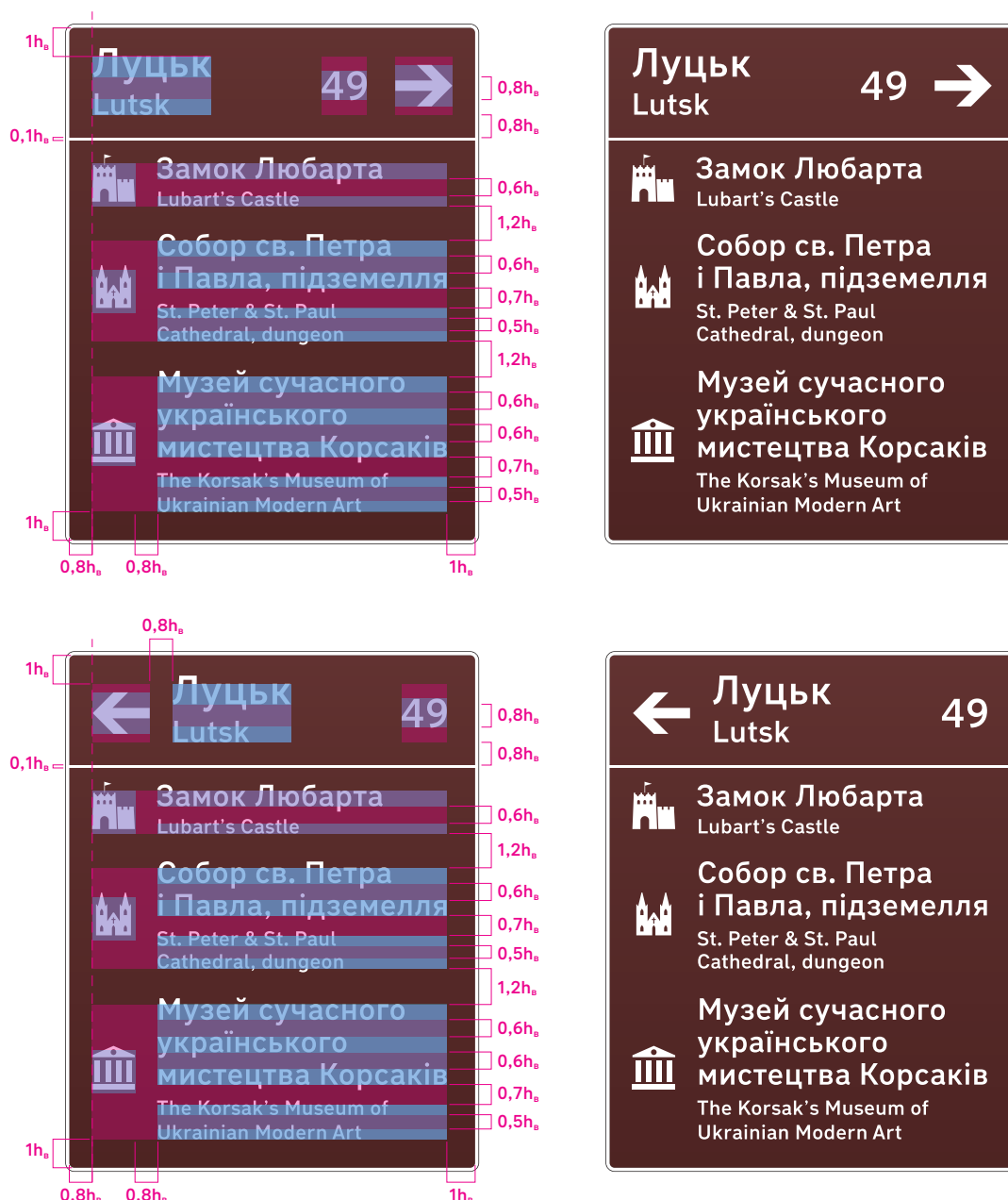
7.2.11 Напрямний знак в'їзду до туристичного населеного пункту складається з двох частин:

- назви населеного пункту українською та транслітерація;
- переліку найбільш значущих точок у цьому населеному пункті, починаючи з найближчої.

Частини відділяють одна від одної лінією-розділювачем.

7.2.12 Додаткові позначки: Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, рекомендації ДАРТ, сервісів — на знаках В3 не відображають.

7.2.13 Максимально можна вказати три точки інтересу.

Ілюстрація 7.29 — Приклад будови знака В3

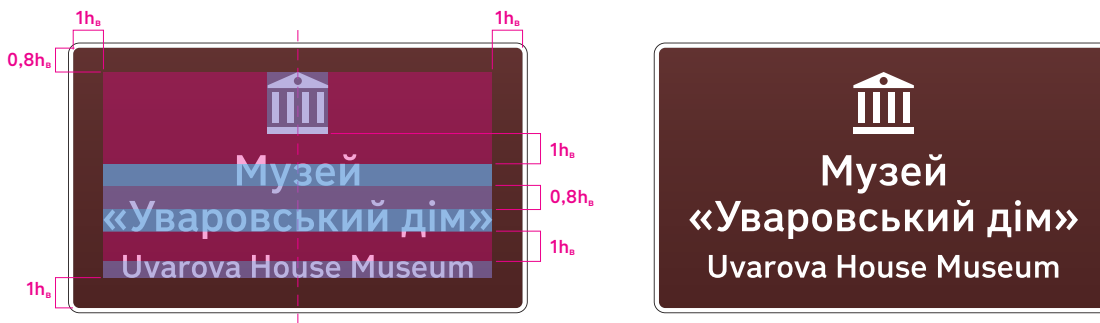
7.3 Підтверджувальні знаки (тип С)

Підтверджувальний знак окремої точки інтересу (С1)

- 7.3.1 На підтверджувальному знаку прибуття до окремої точки інтересу вказують піктограму категорії та назву точки українською та переклад англійською (або транслітерація).

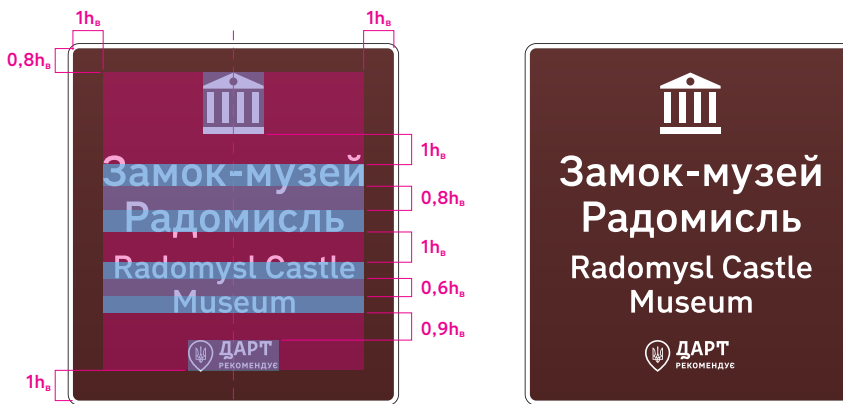
Піктограму та написи вирівнюють за центром знака.

Позначки сервісів на знаках не відображають.

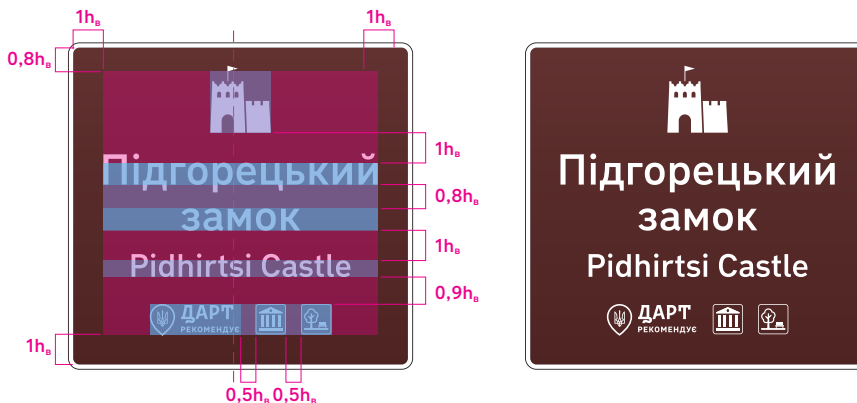

Ілюстрація 7.30 — Будова знака С1

- 7.3.2 Якщо точка інтересу входить до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, є рекомендованою ДАРТ або ж має свої внутрішні точки інтересу, то ці позначки розташовуються під назвою та вирівнюються за центром знака.

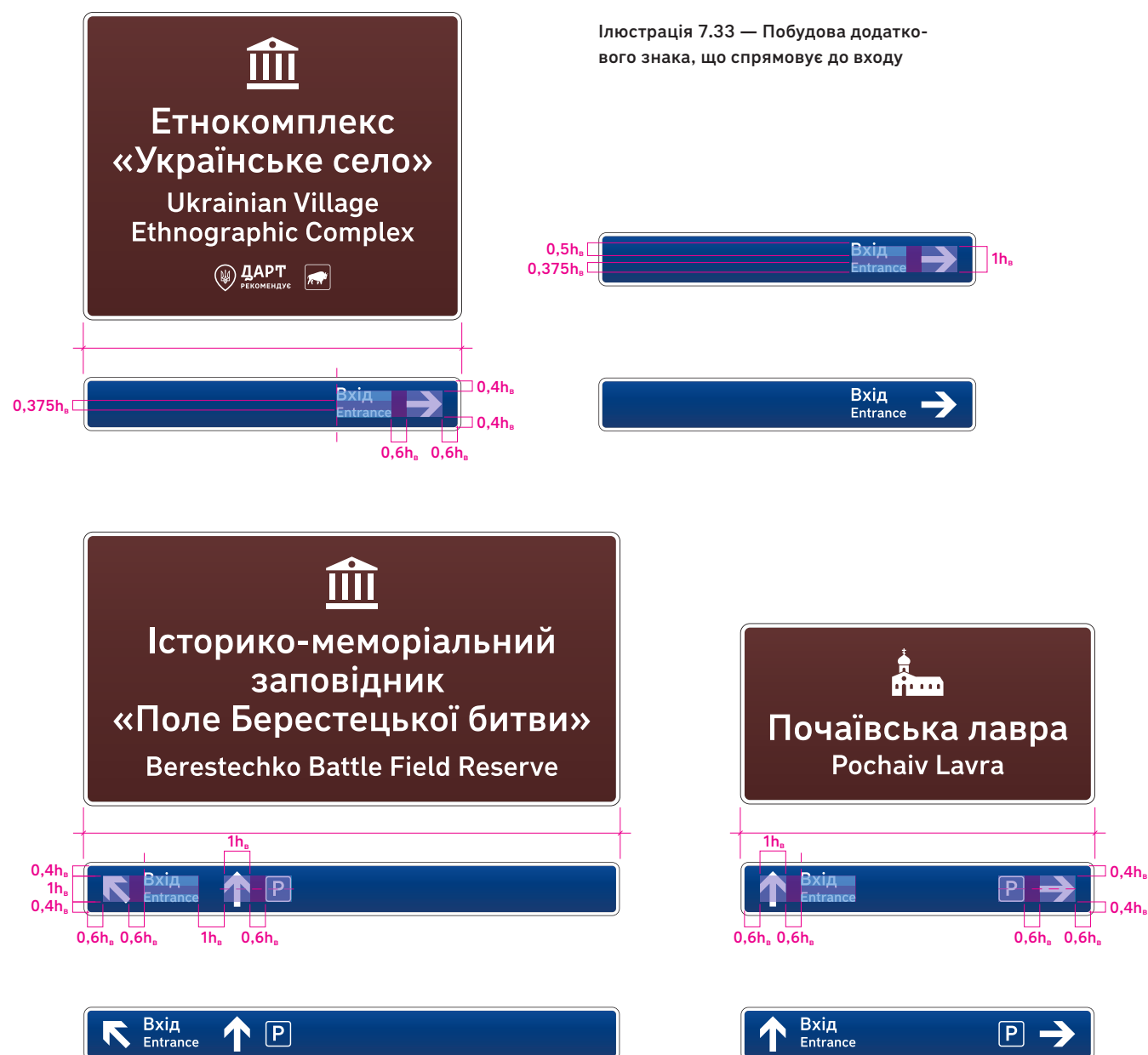

Ілюстрація 7.31 — Приклад побудови знака С1 із позначкою «ДАРТ Рекомендує»

Ілюстрація 7.32 — Приклад побудови знака С1 із позначкою «ДАРТ Рекомендує» та внутрішніми точками інтересу «Музей» та «Міські парки та сади»

7.3.3 Додатковий знак, на якому вказують напрямки до входу, паркувального майданчика та сервісів, має синє тло. Його ширина має збігатися з шириною знака С1, під яким його розташовано (ілюстрація 7.0).

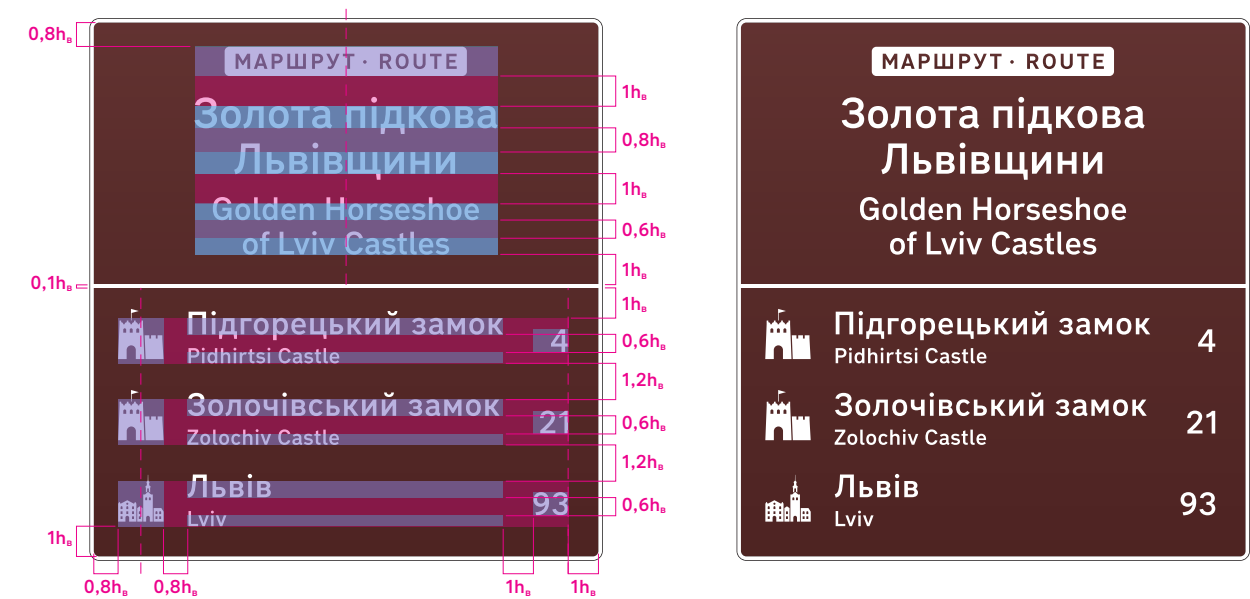
Підтверджувальний знак туристичного маршруту (C2)

- 7.3.4 Підтверджувальний знак в'їзду на туристичний маршрут складається з двох частин:
- позначання маршруту (позначка маршруту, назва маршруту українською та переклад англійською (або транслітерація));
 - переліку найбільш значущих точок на маршруті, починаючи з найближчої.

Частини відділяють одна від одної лінією-розділювачем.

Додаткові позначки: Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, рекомендації ДАРТ, сервісів — на знаках C2 не відображають.

- 7.3.5 Максимально можна вказати три точки інтересу.
- 7.3.6 Піктограми категорій точок інтересу відцентровуються відносно одна одної.

Ілюстрація 7.35 — Будова знака C2

Ілюстрація 7.36 — Приклади підтверджувальних знаків туристичних маршрутів з двома та трьома найбільш значущими точками інтересу

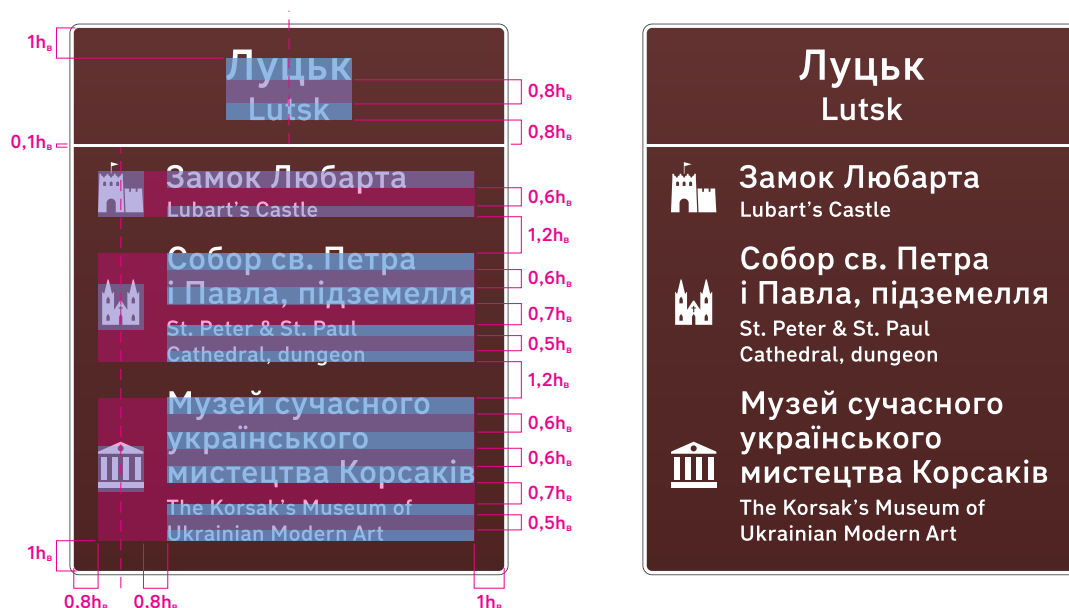
Підтверджувальний знак туристичного населеного пункту (С3)

- 7.3.8 Підтверджувальний знак в'їзду до туристичного населеного пункту складається з двох частин:
- назви населеного пункту українською та транслітерація;
 - переліку найбільш значущих точок у цьому населеному пункті, починаючи з найближчої.

Частини відділяють одна від одної лінією-розділювачем.

Додаткові позначки: Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, рекомендації ДАРТ, сервісів — на знаках С3 не відображають.

- 7.3.9 Максимально можна вказати три точки інтересу.

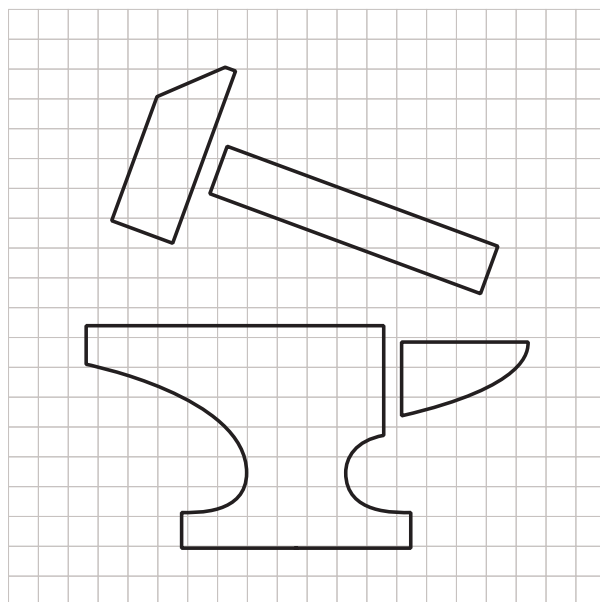
Ілюстрація 7.37 — Будова знака С3

Додаток А. Піктограми

I. Піктограми категорій

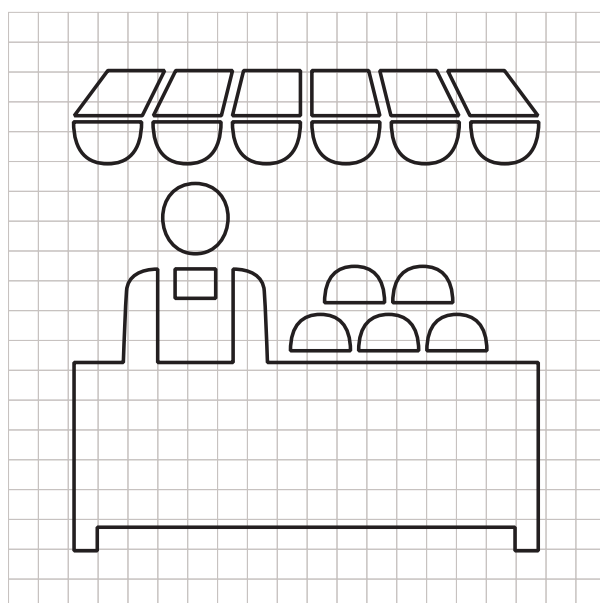
Ремеслене та локальне виробництво

Загальна піктограма

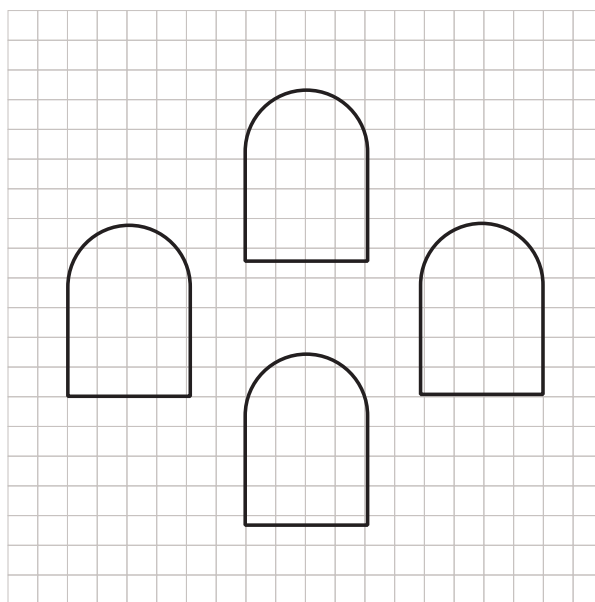
Торгівля

Загальна піктограма

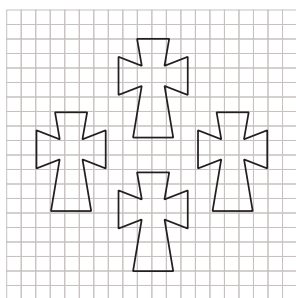
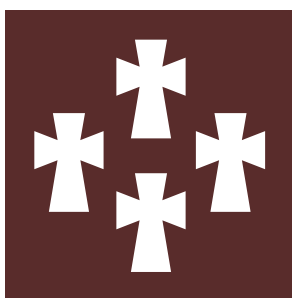

Меморіальні кладовища

Загальна піктограма

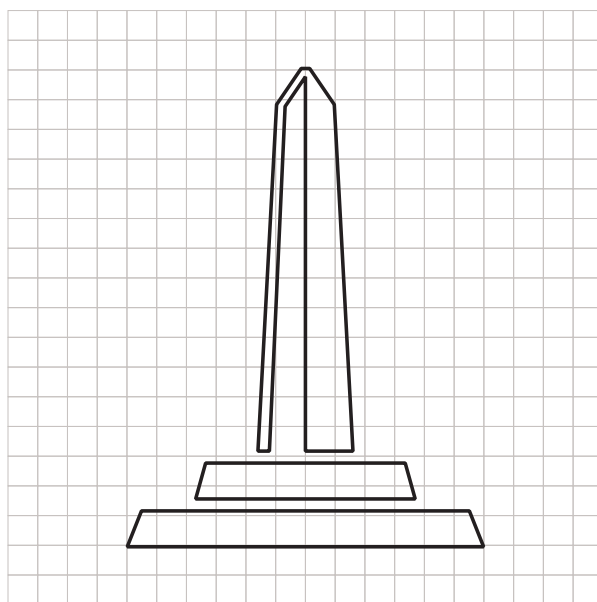
Піктограми окремих категорій

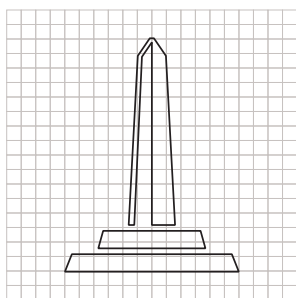
Військові кладовища

Місця пам'яті

Загальна піктограма

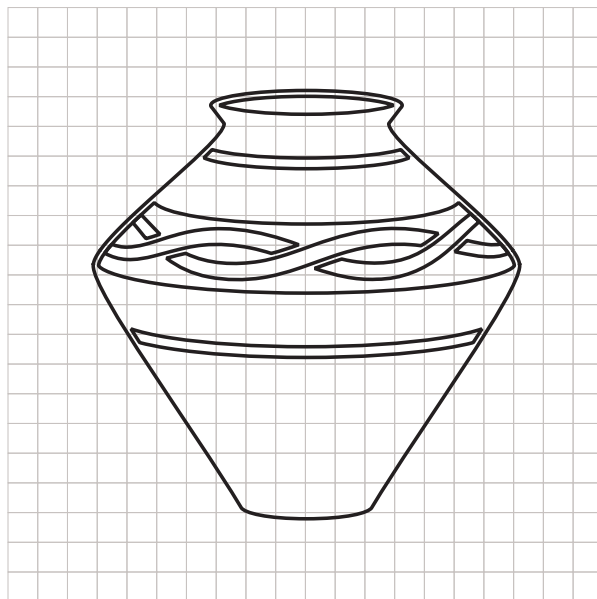
Піктограми окремих категорій

Пам'ятники і меморіали

Археологічні пам'ятки

Загальна піктограма

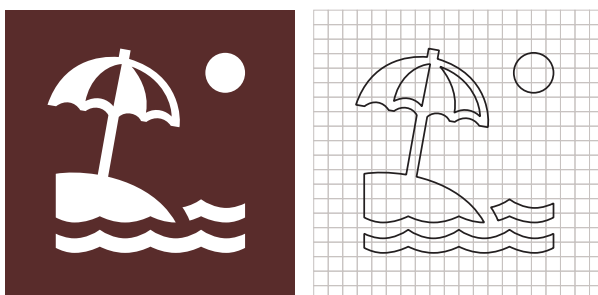

Рекреація на воді

Загальна піктограма

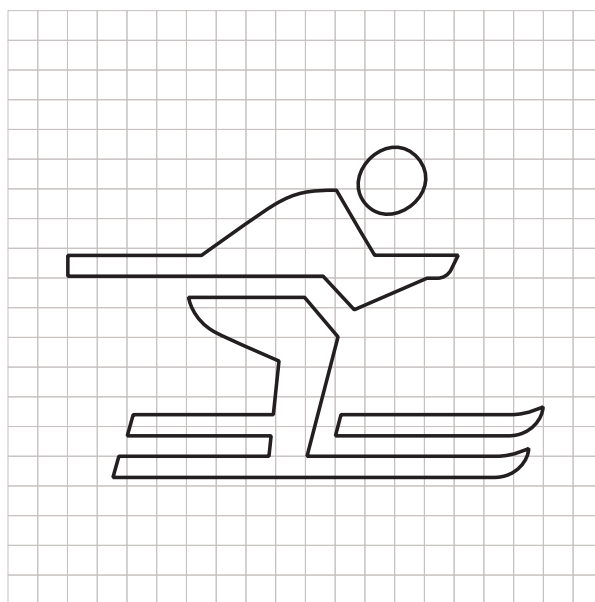
Піктограми окремих категорій

Пляжі та облаштовані місця для купання

Рекреація на снігу

Загальна піктограма

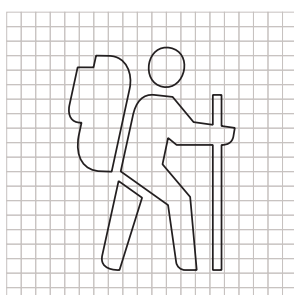

Рекреація на землі

Загальна піктограма

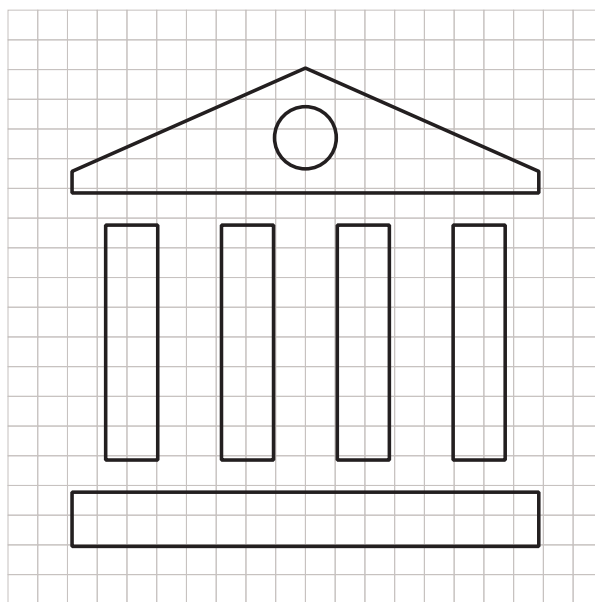
Піктограми окремих категорій

Пішохідні маршрути

Культурні заклади

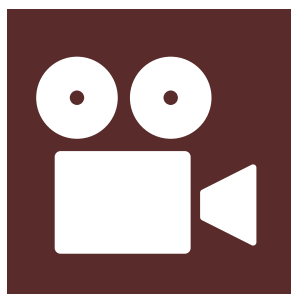
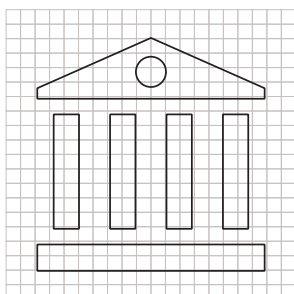
Загальна піктограма

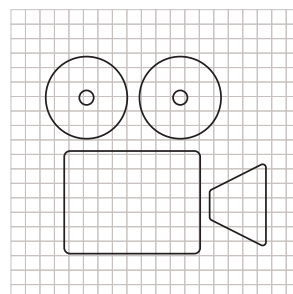
Піктограми окремих категорій

Музей

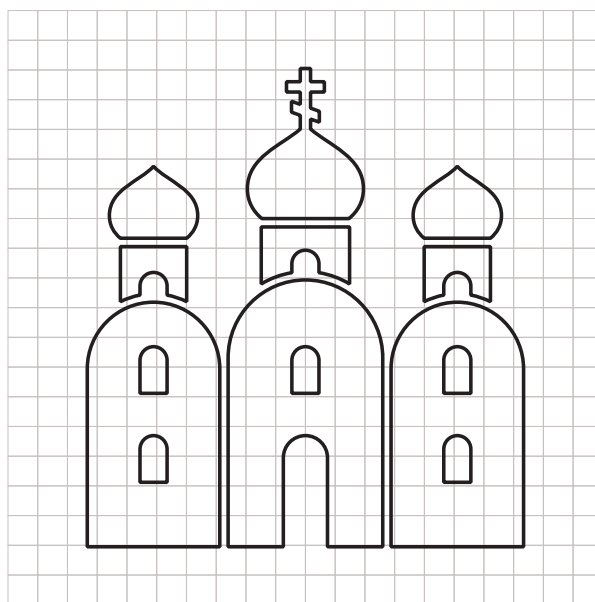

Кінотеатр

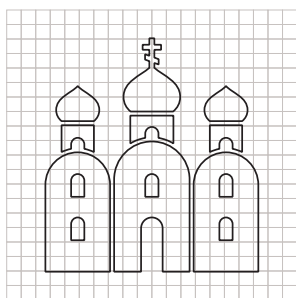

Православні релігійні споруди

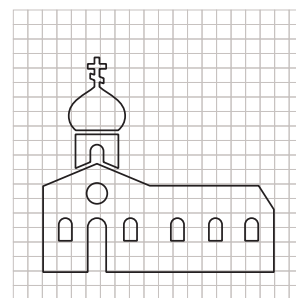
Загальна піктограма

Піктограми окремих категорій

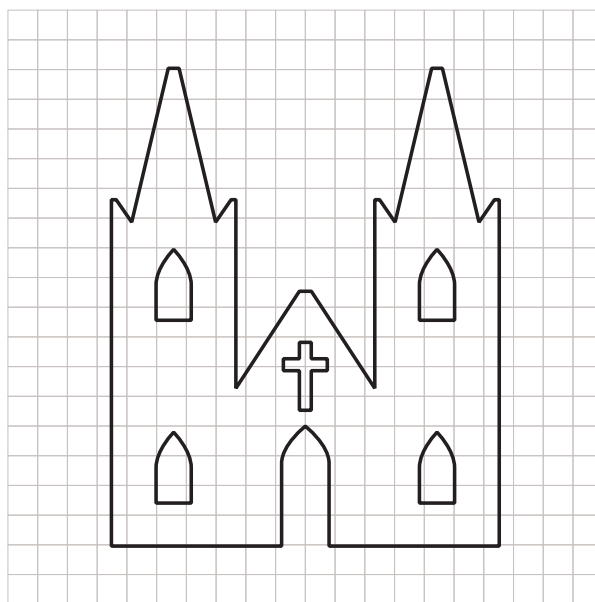
Православні храми

Православні монастирі

Католицькі і протестантські релігійні споруди

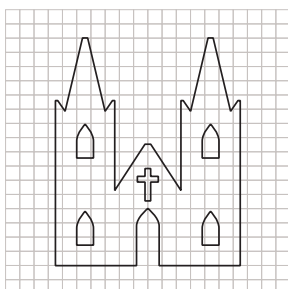
Загальна піктограма категорії

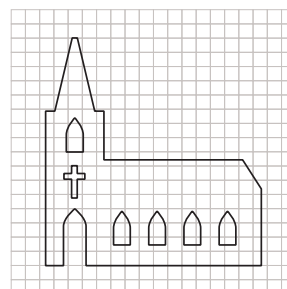
Піктограми окремих категорій

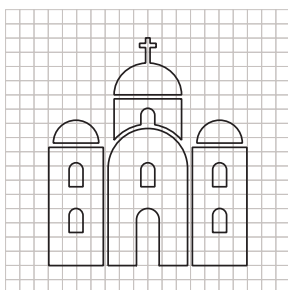
Костели, римо-католицькі храми

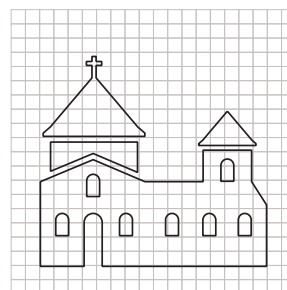
Римо-католицькі монастирі

Греко-католицькі храми

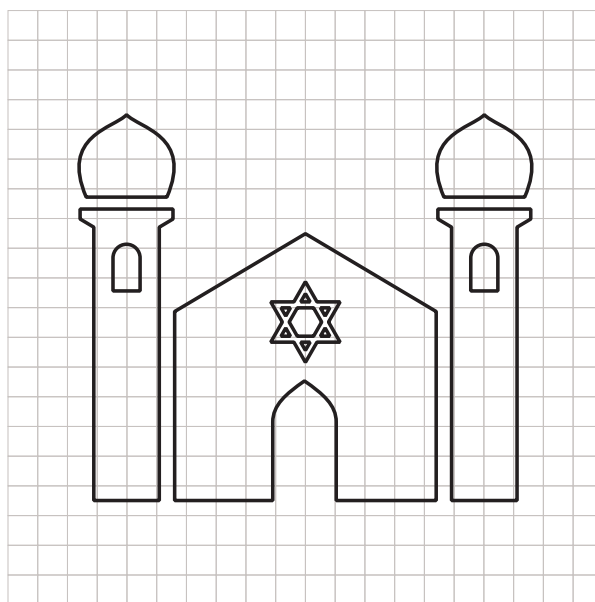

Греко-католицькі монастирі

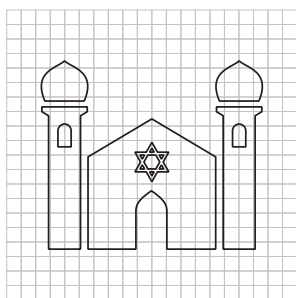

Юдейські релігійні споруди

Загальна піктограма

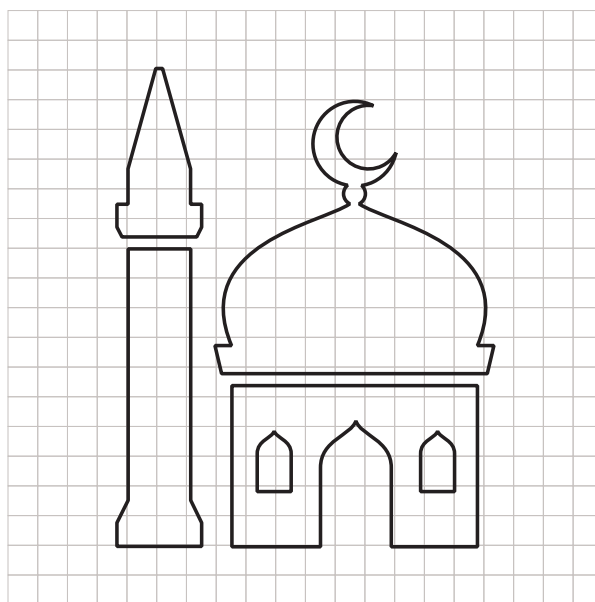
Піктограми окремих категорій

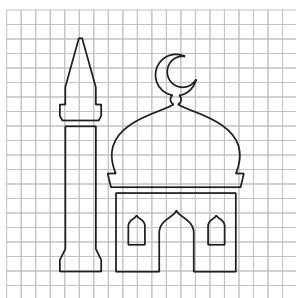
Синагоги

Ісламські релігійні споруди

Загальна піктограма

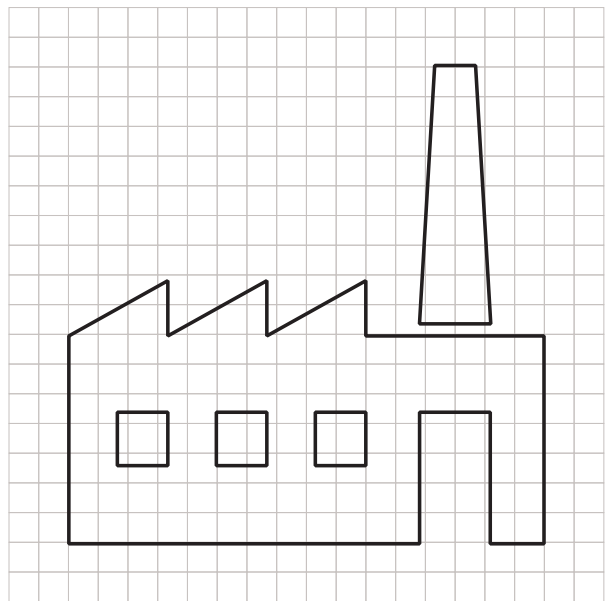
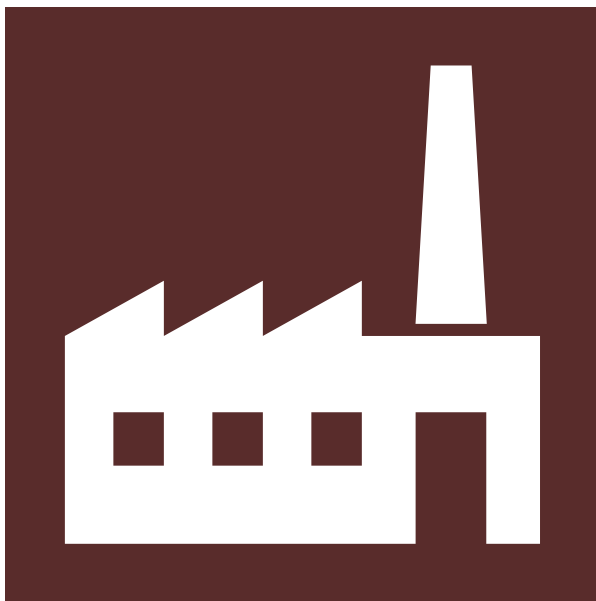
Піктограми окремих категорій

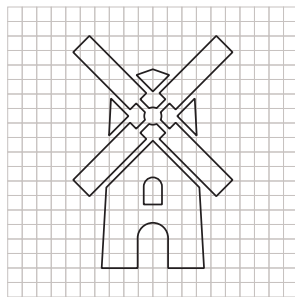
Мечеть

Промислові споруди

Загальна піктограма

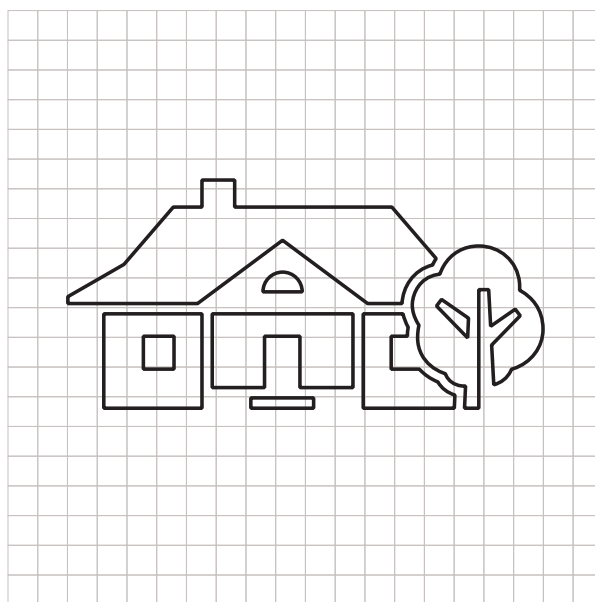
Піктограми окремих категорій

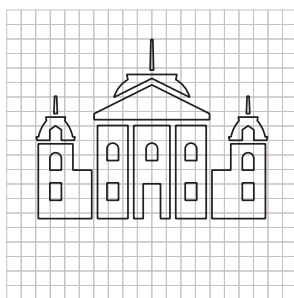
Вітряки

Цивільні будівлі

Загальна піктограма

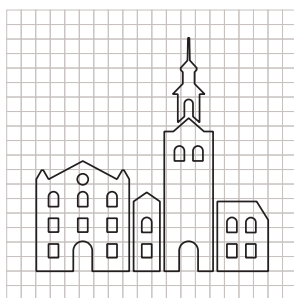
Піктограми окремих категорій

Палаці

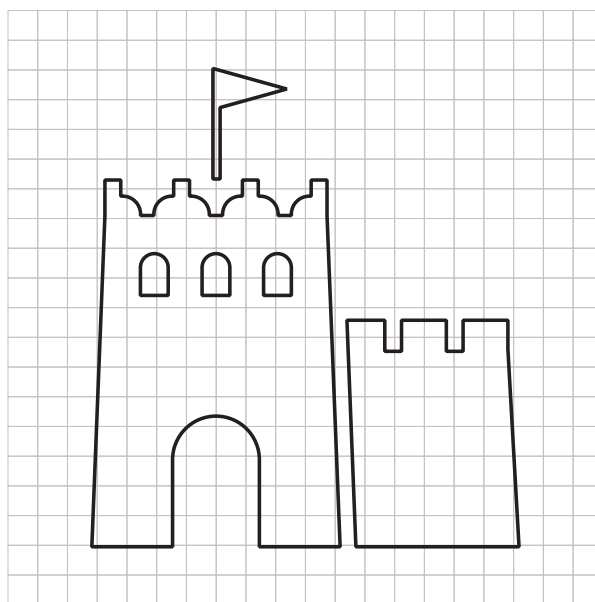
Садиби, окремі історичні будинки

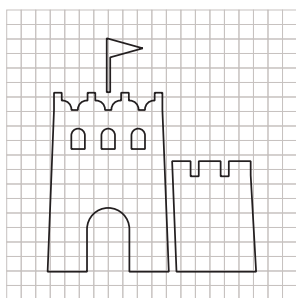
Старе місто, історична забудова

Військові будівлі

Загальна піктограма

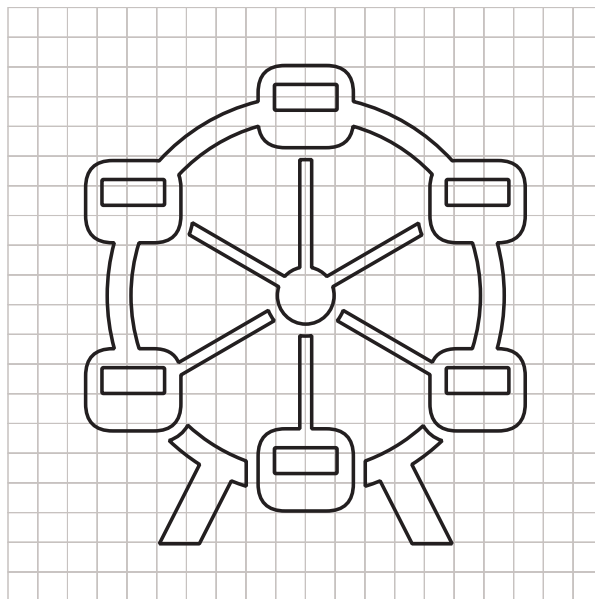
Піктограми окремих категорій

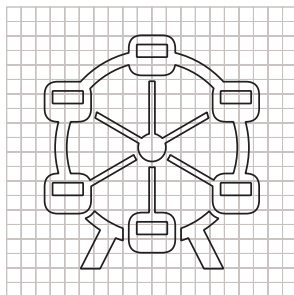
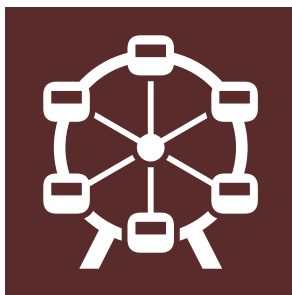
Замки та форти

Розваги

Загальна піктограма

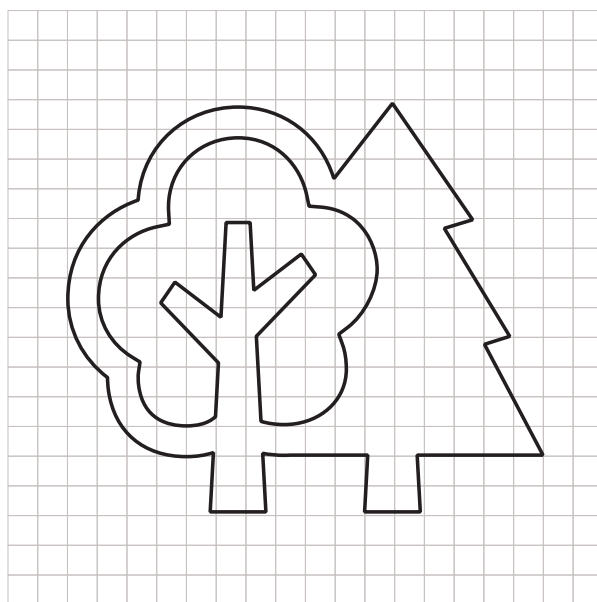
Піктограми окремих категорій

Парки атракціонів

Пам'ятки флори

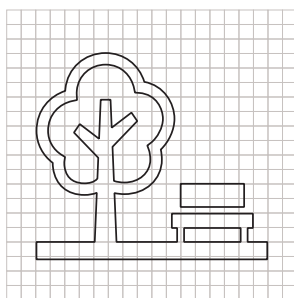
Загальна піктограма

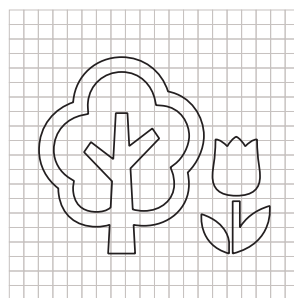
Піктограми окремих категорій

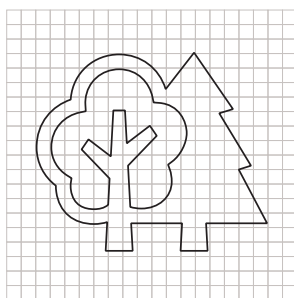
Міські парки та сади

Дендропарки

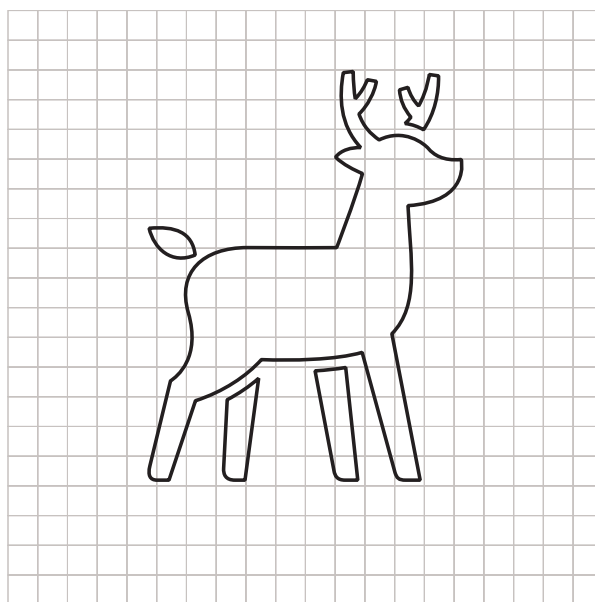

Лісопарки

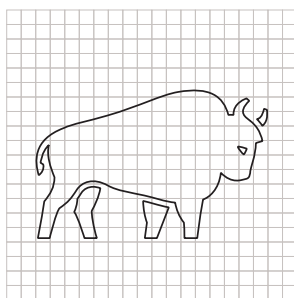

Пам'ятки фауни

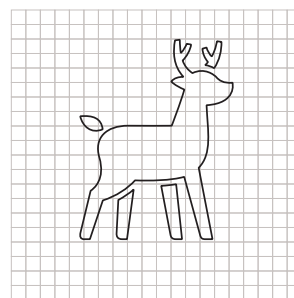
Загальна піктограма

Піктограми окремих категорій

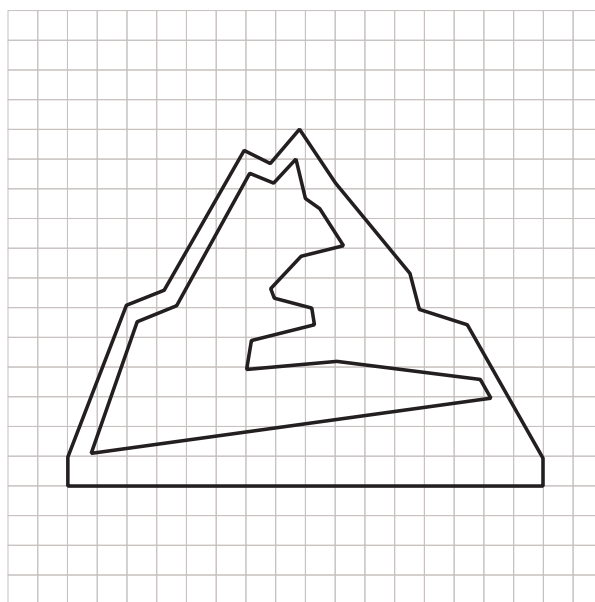
Зоопарки та звіринці

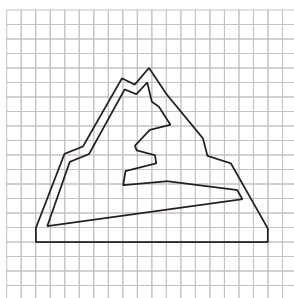
Звірі в дикій природі

Земельні пам'ятки

Загальна піктограма

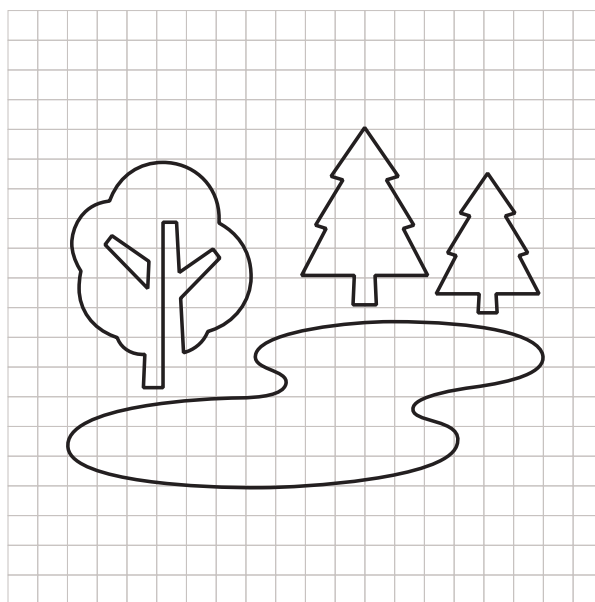
Піктограми окремих категорій

Гори, вершини, пагорби

Водні пам'ятки

Загальна піктограма

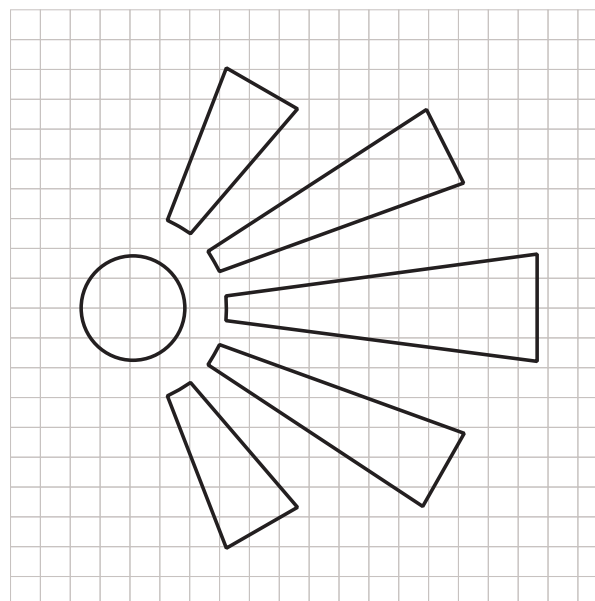
Піктограми окремих категорій

Озера, ставки та затоплені кар'єри

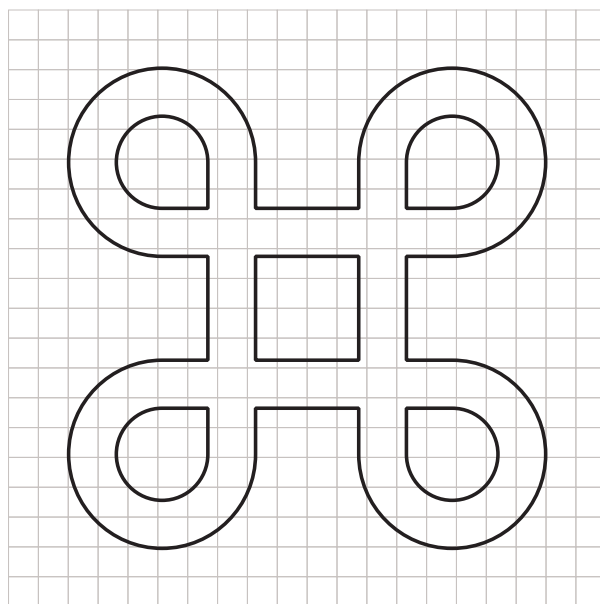
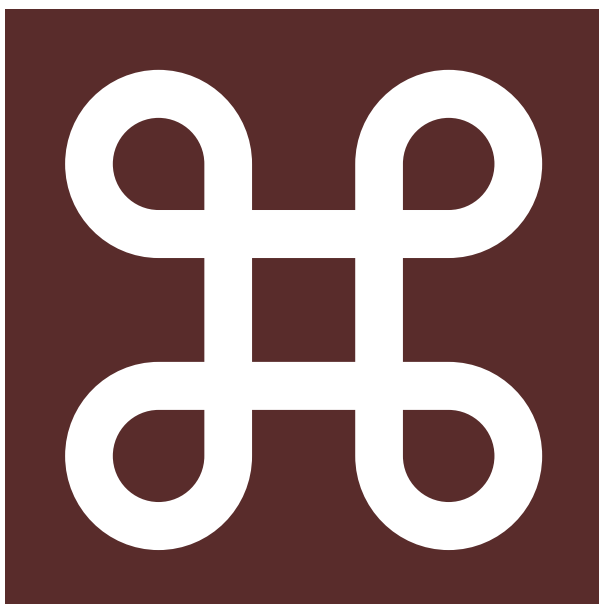
Оглядова точка

Загальна піктограма

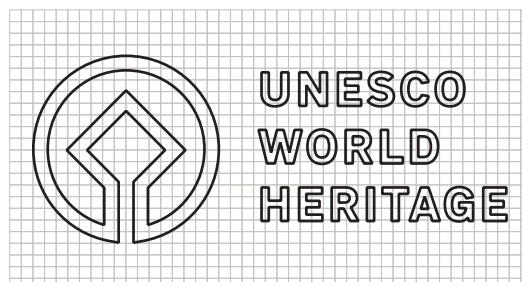
Точка інтересу

Загальна піктограма

II. Додаткові піктограми

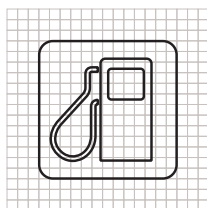
Всесвітня спадщина ЮНЕСКО

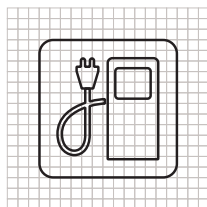
Рекомендація ДАРТ

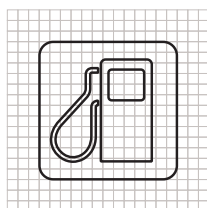
III. Піктограми сервісів

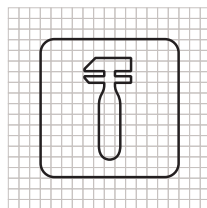
Автозаправна
станція

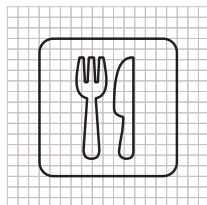
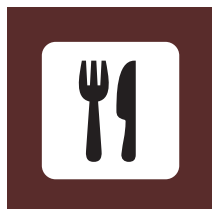
Електрозарядна
станція

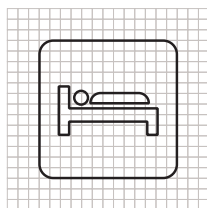
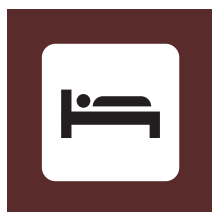
Автозаправна
газова
станція

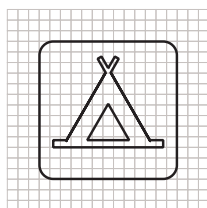
Пункт технічного
обслуговування
автомобілів

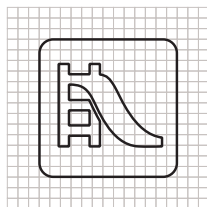
Ресторан

Готель

Кемпінг

Дитяча зона

